PETRONIUS
ARBITER

TITI PETRONII ARBITRI,

EQUITIS ROMANI,

SATYRICON:

CUM

FRAGMENTIS

Albæ Græcæ recuperatis ann. 1688.

NUNC DEMUM INTEGRUM.



LONDINI,
Typis A. & J. CHURCHILL,
in Paternoster Row.
MDCXCIII.

TYPOGRAPHUS
LECTORI.

EN tibi Lector erudite, *Titum Petronium Romani quondam leporis Arbitrum, at eum, non ut antehac mancum, aut mutilum: ſed ſanum, ſed incolumem, ſed ſuis omnibus membris reſtitutum. Vellem unum, maturiùs prodiiſſet in lucem. Fuiſſet illud utrique noſtrum jucundius; tibi quidem legendi illius avidiſſimo; mihi, cui hoc unum in vitâ propoſitum eſt, ut commodis quà licet inſerviam tuis. Verùm ne citius ederetur opus omni invidiâ majus, obſtitere non pauca: quæ quia referre videtur ut ſcias qualia fuerint; rem totam paucis abſolvo. Qui novis hisce Fragmentis primus omnium potitus eſt, Doctiſſimus quidem ille vir, ſed negotiis militaribus occupatiſſimus. Huic cum nec otium adeſſet, ut ea vel tranſcurſim perlegeret, malebat tenebris aliquandiù premere, quam edere non ſatis emenda-*

ta. Vix enim fieri posse putabat, ut communem manuscriptorum codicum sortem effugissent, quibus nihil familiarius quàm ut innumeris undique scateant erroribus. Quid quod authorem satis intellectu difficilem nudum à se nolebat dimittere, hoc est sine Commentario, quo juvari possent ii qui mediocri doctrina sese ad istius Satyrici lectionem accingerent. Iis ille adductus rationum momentis, & Petronium apud se detinuit hactenus, & diutius tenuisset, nisi continuis eruditorum precibus fatigatus illum sibi tandem passus esset avelli, sed nudum qualem vides, nullisque notarum suffultum præsidiis. Quippe cùm illi inter armorum strepitum tempus commodum defuerit, quo propositum suum Petronii Commentariis illustrandi adimpleret. Jam si quæras, quâ fide partes meas executus sim, sic habeto, nihil à me prætermissum quo tibi satisfieret. Nec id tamen adeo dictum velim, ut nullum huic meo labori irrepsisse mendum existimes. Occurrent quippe inter legendum, & verò satis multa, quæ tu pro insita humanitate huic festinationi lubenter

benter condonabis. Emendatior prodibit quæcunque poſt hanc cudetur Editio. Hoc quoque te monitum velim, Amice Lector; ne quid eſſet, quod deſiderares, Epiſtolas ſubjecimus duas, quarum quæ prior totam novorum Fragmentorum hiſtoriam, quibus ſcilicet artibus recuperata ea ſint, breviter ſimul exponit ac dilucide. Nova verò Fragmenta, ut faciliùs diſtinguantur, Italico caractere excuſa ſunt. Vale.

ILLUSTRISSIMO DOCTISSIMOQUE D. FRANC.

CARPENTARIO,

ACADEMIÆ GALLICÆ

MODERATORI,

FRANCISCUS NODOTIUS

S. P. D.

UTilissimum Rei litterariæ thesaurum nuperis hisce diebus nactus sum, Vir illustrissime. Ne verò te morer diutius mirâ quadam exspectatione suspensum, Petroniana narrabo, mihi apud me esse Fragmenta, quotquot ea desiderabantur. Quæ quibus artibus adeptus sim, paucis exponam.

Cum primum accepissem à Dynastâ Germano, nobilem Gallum Dom. du Pin, qui jam ab ipsis belli Turcici initiis in Imperatorio exercitu meruerat, ea penes se habere Fragmenta, nihil non egi quo mihi illum conciliarem. Quî vero id assequerer? cum & apud hostes versaretur loco remotissimo, nec, præclusis

clusis itineribus, scribendi facultas ulla superesset.

Vicit tamen labor improbus, mihique viam ipse munivi, qua, litteris interpretibus, cum eo agerem. Rescripsit ille quoad potuit humanissimè, tum de manuscripto codice pluribus declaravit, eo se donatum ab Apostatâ Græco apud quem in Albæ Græcæ expugnatione hospitii causa diverterat: cujus quidem Apostatæ patrem virum imprimis eruditum fuisse memorabat. Se, cum eum librum inter complures alios jacentem reperisset, vetustatem ipsius, cujus præ se notas ferebat haud dubias, primo demiratum, mox curiositate ductum, (erat enim litteris lectu difficillimis exaratus) nervos animi omnes intendisse, quò quis ille foret deprehenderet, verum supervacuâ operâ; quare alienam industriam, cum sua non succederet, adhibere coactum, pacta etiam mercede, atque ita comperisse, ope cujusdam Amanuensis, Petronium sibi esse præ manibus; mox notis Italicis dedisse transcribendum, quem, veluti rem quâ non alia facilè præstantior, domi asservaret: lubentissimè

ſimè tamen mecum eò communicaturum ſi Francofordiæ, ubi ſeſe hyematurum ſperabat, quoquo modo poſſem ſe convenirem.

Longior ſpatio mora viſa eſt Petronii egregiè ſtudioſo: tum demum quâ viâ miſeram litteras ab eo accepi, quibus ſe Francofordiam veniſſe ſignificabat, hyemem ſolidam illic traducturum, nihil ipſe omitterem quo commeatum impetrarem. Verumenimvero, cum nulli darentur, viris præſertim militaribus, nec ipſe impetravi. Favit optatis fortuna. Cùm enim nullos non aditus ſcrutarer ut cœpta perficerem, in quemdam incidi mercatorem Francofordianum, ſolertem ædepol virum, cui cùm memet inſinuaſſem, continuò ſpopondit, ſe manuſcripti codicis exemplar ad me miſſurum, rem de cætero ceſſuram feliciter: qui domum regreſſus ita cum Amanuenſi illo egit, ut, quod ſummopere cupiebam, pecuniâ ab eo redemerit, tum paucis ab hinc diebus ad me transmiſerit. Atqui ego, quanta quanta ſunt iſtiusmodi Fragmenta jamnunc ad te deferri curarem ſi tutò id poſſem; quod quia non licet,

cet, partem eorum optimam mitto, reliqua ipſe perlaturus hybernis proximis, cùm plura eaque potiora ſpem injiciunt Lutetiæ me fore.

Plurima in his Fragmentis profectò reperies, ex quibus incredibilem hauſurus es voluptatem. Mirus ſtyli candor, quem Petronii peculiarem Tacitus facit, cùm ubique, tum initio potiſſimum elucet; ſerie minimè interruptâ quidquid ſibi evenerat narrat Encolpius. Quid quod fragmentum primoribus paginis ſeſe offert ampliſſimum, in quo genuinam Lycæ Tryphænæque hiſtoriam legas: Mutui cauſas eos inter, Encolpium Gitonaque, odii: Furtum in navi Iſidis perpetratum: Quis Lycurgus ille? cujus quamobrem villa direpta ſpoliataque ſit? Quibus legibus in navi Lycæ pax ſtatuta? Tum demum quo fato miſer ille Eumolpus perierit, qui Crotoniatarum ſumptibus tam diu, tam lautè vixerat.

Quæ quidem ita aptè inter ſe cohærent, ut mirum videri debeat, ſi tu, qui Fragmentorum jacturam tantopere dolebas, toto opere jam in integrum reſti-

tuto non impensiùs solito gaudeas exultesque. Nec ego Criticos, superciliosam gentem, legitimos hosce fœtus repudiaturos puto, Valesii, Wagenseiliique exemplo fretos, qui in id conjurasse videbantur, ut Traguriensi Fragmento ante 27. annos reperto, cum spuriam Pseudo-Petronii prolem esse contenderent, jure, an injuria, generis nobilitatem præriperent. Id, inquam, ego, minimè eos ausuros puto, quos & par styli puritas, elegantia, tum ubique Petroniana dictio, planèque sibi constans, falsi protinus arguerent. Tutè illud per te melius intelliges, qui Petroniana lectione mirum quam semper delectatus es! Quanquam nec ipse mihi defui, qui pares istas dicendi formulas sedulò adnotarim, tum notis aliquot tibi, ut spero non injucundis, veluti stiparim.

Istud ego non prætermittam. Mercatorem illum Francofordianum, hominem non planè illiteratum, mihi insuper scripsisse, ab Amanuensi illo se plurima sciscitatum de manuscripti codicis, tum ordine, tum figurâ: sibi hunc respondisse in autographo vidisse se zifras quasdam,

dam, quibus paragraphorum inſtar, in tot quaſi capita totum opus diſtingueretur; ſe verò eas minimè affixiſſe, quas non ita neceſſarias eſſe duxiſſet; quod ſi præſtitiſſet, benè nobiſcum actum putaremus, qui eas cum diſtinctionibus Tragurienſibus conferre poſſemus, quas Statilius in ſuâ adverſus Valeſium Wagenſciliumque apologiâ rubras fuiſſe teſtatur.

Tu ſi me amas, de recuperatis Fragmentis primi fac audiant Academici tui Illuſtriſſimi. Res profectò digniſſimà, quam primi illi reſciant Reip. Litterariæ Patres Conſcripti.

Mihi verò non uſquequaque videbor infelix, quem unum Fortuna ſelegerit, per quem nobiliſſimum opus tranſmitteret ad poſteros, quod tandiù occultatum, actæ retrò ætates venientibus ſæclis videri poſſint invidiſſe. Tum illud ſpero, me qui in hoc theſauro inveſtigando tantum operæ poſuerim, eo majorem ab omnibus gratiam initurum, quod id unum adnixus videar, ut publico Rei Litterariæ ornamento conſulerem; tum ut tibi omnium primo, tam præclarum ſpe-

ctacu-

ctaculum, tam jucundum, exhiberem: Tibi, inquam, homini doctissimo, amicissimoque. Vale.

Argentorati quarto Idus, Octobris, 1690

FR...

FR. CARPENTARIUS
D. FRANC.
NODOTIO
S. P. D.

SI qua mihi, hoc tempore, tot negotiis occupato, voluptate frui contigit, quæcunque tandem ea fuit, litteris à me tuis deberi ultro fateor, litteris, inquam, tuis dulciſſimis, quibus quam feliciter tuus tibi ceſſerit in evulgando Petronio labor, certiorem me facis. Jam ergo Petronius ille jucundiſſimus, qui ſexdecim atque adeo amplius ſeculis in umbra latuerat, prodibit in lucem, nulla ſui parte mulctatus: nec prolixior annorum ſeries, quâ rebus etiam pulcherrimis ſuus decor ſubripitur, de nativo illo lepore quidquam ei detraxerit. Egregium profecto munus, quo litteratam tibi gentem devincire paras. An tu juſtiori nomine promereri poteras τὴν σίτησιν ἐν πρυτανείῳ. Miror ego Fatorum ordinem, quibus ita proviſum fuerat ut tu olim in Germa-

nico

nico exercitu munus aliquod obires, quò thesaurum tam pretiosum nanciscerere. Ecquis verò fuerit, qui non id laudi maximæ ducat, si celeberrimi istius Authoris duas tresve lacunas, data fortuitò veteris manuscripti codicis occasione, supplere potuerit? Tu thesaurum, cujus vel minima pars omni æstimatione superior, totum nobis, integrumque restituis.. Ut exclamare hîc libeat; Quàm bene operam tuam, quàm bene impensas collocasti! Ego quidem, nisi modestiæ fines transgredi verear, indubiè existimem, ut si nihil etiam aliud à Germanica illa expeditione anni supra millesimum sexcentesimum nonagesimi, retulissemus, futurum tamen non fuisse, cur de Fortunâ quereremur. Haud alia certe melius ratione & Cæsari & Palatino consuli potuisset. Verumenimvero Regiorum armorum non una simplexque felicitas esse solet, sed varia, sed multiplex. Illud igitur totis viribus enitere, ut promissa quam primum exequaris. Eorum quibuscum de Petronio tuo redivivo verba contuli, nemo unus est, qui non à me quotidie novi de eo quid-

quidpiam efflagitet. Priora quæ ad me misisti folia legentium curiositatem non explent, sed accendunt; nec minor tui apud Batavos quàm Lutetiæ exspectatio est: populique armis invicem dissidentes, miro in id unum consensu feruntur. Communis denique omnium fere gentium cupiditas ea est, cui te satisfacere æquissimum fuerit. Ad illud interim etiam atque etiam te hortor, ne notas in nova Fragmenta tam doctè à te auspicatas antea omittas, quam ad finem perduxeris. Vale.

Lutetiæ 9. Novemb. 1690.

DE

DE PETRONIO RESTITUTO EPIGRAMMA.

GAudeat Orator, lepidi gaudete Poëtæ,
Nobilis ingenii quos major gloria tangit.
ARBITER *ecce redux, per naufraga ſecula truncus*
Colligit amiſſos quos ætas ſparſerat artus:
Integer & nobis damno meliore reſurgit.

SANTEÜIL.

AD CLAR. DOCTISS. D. NODOTIUM, de Petronio ipſius operâ reſtituto, EPIGRAMMA.

REddidit Hippolytum vitæ Phœbeïa proles,

AR-

ARBITER *ad vitam te revocante redit.*
Hic tulit audacis mercedem Tartara facti,
Tu decus egregium, perpetuumque feres.

DE CAEN, Doctor
Medicus Parisiensis.

PETRONIUS REDIVIVUS
suum ipsius suscitatorem
NODOTIUM
alloquitur.

CARMEN.

MUltiplici quisquis lacerum me vulnere vidit,
Indoluit damnis quisquis & ante meis.
Aspiciat dispersi artus ut corpus in unum
Jam coëant, proprias sustineantque vices:
Ut nullum jam vulnus hiet, sit nulla cicatrix
Præteriti quæ det tristia signa mali.
Scilicet ut nebulâ cum Sol se condidit atrâ,

Post-

Postmodo, detecto pulchrius orbe nitet.
Sic mihi post clades quas sum perpessus acerbas,
Dignior accessit forma, novusque lepor.
Inclyte, NODOTI, *præclaris artibus Heros,*
Desuetum video quo tribuente diem;
Ecquæ pro tantis voveam tibi præmia donis?
Nulla, puto, meritis non sequiora tuis.
Quod tamen ipse jubet Phœbus sperare futurum,
Hoc precor: ambobus fama perennis eat;
Ut, cùm sera meos olim celebrabit honores
Posteritas, laudes jactet & illa tuas;
Tum sæclis leget hanc Satyram quicumque futuris,
Quòd leget, hoc munus prædicet esse tuum.

JOS. OLIVIER.

TITI PETRONII ARBITRI
EQUITIS ROMANI
SATYRICON.

IAm dudum quæ mihi acciderunt vobis ita narrare pollicitus ſum, ut hodiè promiſſis ſtare decreverim: nobis, ad ſcientias non ſolum explicandas, ſed etiam ad hilaria colloquia, fabulis jucundioribus animanda, oportunè congregatis.

Fabricius Vejento de Religionis erroribus jam nunc ingeniosè locutus eſt, & detexit quo doloſo Vaticinandi furore Sacerdotes myſteria, illis ſæpè ignota, audacter publicant. Sed num alio genere furiarum Declamatores inquietantur? qui clamant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me

ducat ad liberos meos, nam ſuccisi poplites membra non ſuſtinent.

Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc, & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut, cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in litore ſtantes, ſed tyrannos edicta ſcribentes, quibus imperent filiis, ut patrum ſuorum capita præcidant; ſed reſponſa in peſtilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa.

Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam benè olere, qui in culina habitant. Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis. Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet.

Non-

Nondum juvenes declamationibus continebantur, cùm Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, cùm Pindarus, novemque Lyrici Homericis versibus canere timuerunt. Et ne Poëtas quidem ad testimonium citem, certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit.

Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes, veluti pestilenti quodam sidere, adflavit, simulque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit.

Quis postea ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? Ac ne carmen quidèm sani coloris enituit: sed omnia, quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum

audacia tam magnæ artis compendiariam invenit.

Hæc taliaque olim declamabam, cum Agamemnon *nobis ſe admovit, & oculo curioſo inſpiciens quem Conciones tam diligentius audiebant*, non paſſus eſt me diutius declamare in porticu, quàm ipſe in ſchola ſudaverat: ſed Adoleſcens, inquit, quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, &, quod rariſſimum eſt, amas bonam mentem, non fraudabo te arte ſecreta. Minimum in his exercitationibus Doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adoleſcentuli probent, ut ait Cicero, SOLI IN SCHOLIS RELINQUENTUR: ſicut ficti adulatores, cùm cœnas divitum captant, nihil prius meditantur, quàm id quod putant gratiſſimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint.) Sic eloquentiæ magiſter, niſi, tanquam piſcator, eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe prædæ moratur in ſcopulo. Quid

Quid ergo eſt? Parentes objurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſevera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitioni donant: deinde, cùm ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe majus confitentur, pueris induunt adhuc naſcentibus. Quod ſi paterentur laborum gradus fieri, ut ſtudioſi juvenes lectione ſevera mitigarentur, ut ſapientiæ præceptis animos componerent, ut verba atroci ſtilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſet magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majeſtatis ſuæ pondus. Nunc pueri in ſcholis ludunt, juvenes ridentur in foro; & quod utroque turpius eſt, quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilianæ humilitatis, quod ſentio, & ipſe carmine effingam:

Artis ſeveræ ſi quis amat effectus,
Mentemque magnis applicat, prius mores

Frugalitatis lege poliat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensque cœnas impotentium captet:
Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plausor in scæna
Sedeat redimitus histrioniæ addictus.
Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos versibus annos,
Mæoniumque bibat felici pectore fontem.
Mox, & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modò Grajo
Exonerata sono, mutet suffusa saporem.
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et cortina *sonet celeri* distincta *meatu.*
Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Gran-

Grandiaque indomiti Ciceronis verba
minentur.
His animum ſuccinge bonis, ſic flumi-
ne largo
Plenus, Pierio diffundes pectore verba.

Dum hæc diligentius audio, non notavi mihi Aſcylti fugam: & dum in hoc dictorum æſtu totus incedo, ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cujus, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat. Dum ergo juvenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportunè ſubduxi me, & curſim Aſcylton perſequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque quocumque ieram, eodem revertebar, donec in curſu fatigatus, & ſudore jam madens, accedo aniculam quandam, quæ agreſte olus vendebat: Te rogo, inquam, mater, numquid ſcis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam ſtulta, &, Quidni ſciam? inquit; conſurrexitque, & cœpit me præcedere.

Divinam ego putabam: at ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit: &, Hìc, inquit, debes habitare.

Cùm ego negarem me cognoſcere domum, video quosdam, inter titulos, nudasque meretrices furtim conſpatiantes. Tardè, imo jam ſero, intellexi, me in fornicem eſſe deductum: execratus itaque aniculæ inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem: cùm ecce in ipſo aditu occurrit mihi æque laſſus, ac moriens Aſcyltos, putares ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæſivi. Sudorem ille manibus deterſit, &, Si ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt. Quid novi, inquam ego?

At ille deficiens, Cùm errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſimè promiſit. Per amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc

me perduxit, prolatoque peculio cœpit rogare ſtuprum. Jam pro cellâ meretrix aſſem exegerat, jam ille mihi injecerat manum; & niſi valentior fuiſſem pœnas dediſſem.

Dum ſortem ſuam mihi narrat Aſcyltos ipſe paterfamilias, comitatus muliere haud inculta, ſupervenit, & reſpiciens ad Aſcylton rogavit ut domum intraret, certiorem faciens nil timendum; ſed cum Patiens eſſe nollet ſaltem Agens foret. Aliunde mulier urgebat conſenſum, ut ſecum venirem. Subſequimur ergo, & conducti inter titulos aſpicimus complures utriuſque ſexus ludentes in cellis, adeo ubique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe.

Ut conſpicimur, nos cynædicâ petulantiâ allicere conati ſunt, ſtatimque unus altè ſuccinctus invadit Aſcylton, & ſuper eum, grabato proſtratum, molere conatus eſt. Succurro ſtatim patienti, & junctis viribus moleſtum contempſimus. *Egreditur Aſcyltos, & fugit, meque eorum libidini obnoxium relinquit: Sed valentiorem viribus & animo illæſum dimiſit.*

 Luſtra-

Luſtratâ pænè urbe, quaſi per caliginem vidi Gitona in crepidine ſemitæ, *liminеque diverſorii* ſtantem, & in eundem locum me conjeci. Cum quærerem numquid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrymas pollice exterſit. Perturbatus ego habitu fratris, quid acci-diſſet, quæſivi. At ille tardè quidem & invitus, ſed poſtquam precibus & iracundiam miſcui: Tuus, inquit, iſte frater, ſeu comes, paulo ante in conductum accucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere. Cum ego proclamarem, gladium ſtrinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium inveniſti.

Quibus ego auditis, intentavi in oculos Aſcylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ ſcortum, cujus nec ſpiritus purus eſt?

Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos, mox, ſublatis fortius manibus, longè majore niſu clamavit: Non taces, inquit, Gladiator obſcœne, quem *hoſpitis homicidam* de ruina arena dimiſit? non taces, nocturne percuſſor, qui, ne tum quidem,

quum

quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti? cujus eadem ratione in viridario frater fui, quâ nunc in diverſorio puer eſt?

Subduxiſti te, inquam, à Præceptoris colloquio?

Quid ego, homo ſtultiſſime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta, & ſomniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu, Hercule, qui, ut foris cœnares, Poëtam laudaſti. Itaque ex turpiſſimâ lite in riſum diffuſi, pacatius ad reliqua ſeceſſimus.

Rurſus in memoriam revocatus injuriæ, Aſcylte, inquam, intelligo nobis convenire non poſſe, itaque communes ſarcinulas partiamur, ac paupertatem noſtram privatis quæſtibus tentemus expellere. Et tu literas ſcis, & ego, ne quæſtibus tuis obſtem, aliquid aliud promittam: alioqui mille cauſæ nos quotidiè collident, & per totam urbem rumoribus different.

Non recuſavit Aſcyltos, & hodiè, inquit, quia tanquam Scholaſtici ad cœ-

nam promiſimus, non perdamus noctem: cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem.

Tardum eſt, inquam, differre quod placet. Hanc tam præcipitem diviſionem libido faciebat: Jamdudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

Contumeliam ægrè ferens Aſcyltos, & ſilens, cum impetu egreditur. Tam præceps eruptio lævum augurabat: etenim nota erat mihi ejus animi impotentia, notus & amor impotens. Subſequor ergo abeuntem, exploraturus conſilia, illisque obſtiturus, ſed oculis ſe ſubripuit meis, & fruſtra illum diù quæſivi.

Poſtquam luſtravi oculis totam urbem, in cellulam redii, oſculisque tandem bonâ fide exactis, alligo arctiſſimis complexibus puerum, fruorque votis uſque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, cùm Aſcyltos furtim ſe foribus admovit, diſcuſſisque fortiſſimè clauſtris invenit me cum fratre luden-

ludentem: risu itaque plausûsque cellulam implevit, opertumque me amiculo evolvit. Et quid agebas, inquit, Frater sanctissime? Quid Vestæ contubernium facis. Nec se solum intra verba continuit, sed lorum de perâ solvit, & me cœpit non perfunctoriè verberare; adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre nolito.

Res tam inopinata injuriam, ictusque silere, constrinxit: casum igitur irrideo, & prudenter: aliter enim præliandum erat cum æmulo. Hilaritate mentitâ animum illius sedavi. Subrisit etiam Ascyltos. Et tu, inquit, Encolpi, deliciis sepultus, non cogitas nos pecuniam deficere, & quæ supersunt nullius esse pretii? In æstivis temporibus Urbs sterilis est, rus erit fortunatius: eamus ad amicos.

Consilium probare coegit necessitas, dolorisque sensum cohibere. Itaque, onerato Gitone sarcinulis, urbe egredimur, & ad castellum Lycurgi, Equitis Rom. pergimus. Cùm olim illi Frater fuisset Ascyltos pulcre nos accepit; Cœtusque ibi congregatus jucundiora effecit oble-

ctamenta. Imprimis erat Tryphæna, pulcherrima mulier, quæ venerat cum Lycâ, navigii Domino, & fundorum in viciniâ maris possessore.

Quas in hoc loco gratissimo voluptates hausimus nulla vox comprehendere potest, quamvis Lycurgi mensa frugalis esset. Scias oportet Venerem nos omnes quamprimùm conjunxisse. Formosa Tryphæna placuit mihi, & vota mea libens audivit. Sed vix eam amplexui jungebam, cum Lycas indignatus raptas sibi furto delicias, me de repetundis insimulavit. Illa enim erat vetus amor illius: itaque mercedem jacturæ sic festivè aggressus est. Libidine concitatus me prosequitur. Tryphæna autem cor meum possidente aures Lycæ negavi: denegatione tamen ardentior factus me quoquò sequebatur, & meam noctu cellulam intravit; sed, precibus fastiditis, ad violentiam in me conversus, tam vehementer exclamavi, ut, excitatâ familiâ, & Lycurgo favente, à molesti impetu liberatus evasi.

Ut denique Lycurgi domus illius votis

tis non commoda videbatur, mihi ſuadere tentavit, ut hoſpitium ejus peterem; ſed repudiatâ propoſitione, autoritate Tryphænæ uſus eſt: eò libentiùs illa me rogavit Lycæ voluntati conſentirem, quod ibi liberius vivere ſperaret. Sequor igitur amorem; ſed Lycurgus, cum Aſcylto veteri ratione renovatâ, eum diſcedere non paſſus eſt: Propterea pacti ſumus, quod ille cum Lycurgo remaneret, nos autem Lycam ſequeremur. Inſuper & decrevimus, quod unusquiſque ſecundum occaſionem prædaretur in communem uſum.

Acceptâ propoſitione incredibilis fuit Lycæ lætitia: acceleravit diſceſſum, & continuò valere jubemus amicos, eodemque die ad ejus domum pervenimus.

Tam gnaviter res diſpoſuerat Lycas, ut in itinere ſecundum me ſederet, Tryphæna vero aſſideret Gitoni; idque propter notiſſimam ſibi hujus mulieris inconſtantiam ita ſtruxerat, nec deceptus: arſit enim illa puerum ſtatim, & id de facili perſpexi. Lycas quoque illud mihi accuratè notavit, juſſitque credere.

Quamob-

Quamobrem gratiosius illum accepi, & gaudio perfusus fuit; certus scilicet ex illatâ mihi à sorore injuriâ contemptum nasciturum: quo facto, Tryphænæ succensens, eum libentius acciperem.

Sic res se habebat in ædibus Lycæ: Tryphæna Gitonem amore deperibat, Gito ei serviebat toto pectore, & utrumque oculis meis minime gratum erat, dum Lycas mihi placere cupidus, quotidiè nova excogitabat oblectamenta; quæ Doris, ejus formosa uxor, certatim augebat; & tam concinne, ut Tryphænam e corde meo statim expulerit. Oculorum nictu meus innotuit amor Doridi, & mihi blandâ oculorum petulantiâ Doris annuit, adeo ut hæc tacita loquela, linguam antecedens, quam animorum propensionem eodem momento senseramus, furtim expresserit.

Zelotypia Lycæ, jam mihi nota, causa erat silentii, & amor ipse animum mariti erga me patefecerat uxori. Ubi primum nobis licuit colloqui, quod deprehenderat retulit, & candide fassus sum, narravique quâ severitate semper illum ex-

exceperam. At mulier prudentissima, & nunc ingenio utendum est, inquit; secundumque ejus consilia Unius concessio fuit, & possessio Alterius.

Interim dum attritus Giton vires reficit Tryphæna ad me rediit, sed repulsa ex amore in rabiem efferata est. Ardens ergo secutuleïa meum cum utroque conjuge commercium detexit. Petulantiam erga me mariti, nihil sibi auferentem, sprevit. Doridis autem furtivos amores aggressa est, notavitque Lycæ, qui amorem Zelotypia superante ad ultionem decurrit. At Doris, ancillâ Tryphænæ admonitâ, ut procellam averteret, à secretâ familiaritate abstinuit.

Hæc ut intellexi, Tryphænæ perfidiam, ingratumque animum Lycæ execratus, abeundi formavi consilium; & favit Fortuna: pridie enim sacrum Isidi navigium, manubiis oneratum, vicinis scopulis alliserat.

Consilio igitur cum Gitone habito, libenter ille assensus est, quia Tryphæna exhaustum eum negligere videbatur: multò manè ergo ad mare proficiscimur,

& navigium conſcendimus eò facilius, quòd cuſtodibus, Lycæ miniſtris, noti eramus; ſed cùm nos comitatu ſemper honorarent, nec ideò nobis prædandi locus eſſet, Gitone cum eis relicto, opportune me ſubduxi, ſubrepſique in puppim, ubi Iſidis ſimulacrum erat, quod veſte pretioſâ, ſiſtroque argenteo ſpoliavi, & alias manubias e diæta Magiſtri ſuſtuli, furtimque deſcendi per funem, Gitone ſolo advertente; qui ſe quoque cuſtodibus ſubduxit, & clam me ſequutus eſt.

Ut illum vidi furtum oſtendi, & Aſcylton celeriter adire decrevimus, nec antè poſterum diem Lycurgi domum licuit pervenire. Aſcylton igitur accedens paucis narravi latrocinia, & quomodò amoris ludibrium fueramus. Nobis conſilium dedit Lycurgi animum in noſtri gratiam occupare, & aſſerere novam Lycæ petulantiam, migrationis noſtræ furtivæ & præcipitis, cauſam fuiſſe: quibus auditis Lycurgus juravit ſe nobis adverſus inimicos in præſidio ſemper futurum.

Fuga noſtra latuit, donec Tryphæna

Do-

Doriſque expergefactæ ſurrexerunt: nos enim ad earum ornamentum matutinum quotidiè urbaniſſimè aſſidebamus. Cum ergo præter morem defuimus, Lycas exploratores miſit, & præcipuè ad maris litus, accepitque nos ad navigium iviſſe, ſed de latrocinio nihil, latebat quippe, nam puppis pelagus reſpiciebat, & Magiſter in navigium nondum redierat.

Fugâ denique noſtrâ pro certo habitâ, & Lycas pertæſus fugæ, in Dorida, quam diſceſſus cauſam autumabat, vehementer furit. Tacebo verborum, manusve atrocitates, ſingulas ignoro; dicam tantum Tryphænam, perturbationis materiam, Lycæ ſuaſiſſe, ut apud Lycurgum, refugium fortaſſe noſtrum, perquireret fugitivos, ſeque ipſam comitem voluit, ut contumeliâ nos, pro merito, obrueret.

Poſtero die proficiſcuntur, & in caſtellum pervenere. Aberamus; nam Lycurgus ad Herculea ſacra, quæ celebrabantur in oppidulo vicino, nos duxerat. Quod ut intellexerunt, obviam venerunt veloces, & in porticu templi occurrerunt.

rerunt. Quibus conſpectis valdè turbati fuimus: Lycas de fugâ noſtrâ apud Lycurgum vehementer conqueſtus eſt: ſed tam conſtrictâ fronte, altoque ſupercilio, exceptus fuit; ut ego, audacior factus, gravia & turpia probra altâ voce jeci in ejus libidinoſos impetus, tum in Lycurgi, tum in propriis ædibus, in me factos: & Tryphæna obluctans etiam pœnas dedit, me turpitudinem ejus prædicante concionibus, quæ ad clamorem confluxerant: &, pro veritatis argumento, Gitona exſuccum, meque, tentigine meretricis propè enectum, prodebam.

Ad concionum riſus inimici obſtupuere, mœſtique, meditantes ultionem, receſſerunt. Ut ergo Lycurgi animum notarunt à nobis eſſe circumventum domi eum expectare voluerunt, ut ab errore averterent. Solemniis tardius finitis caſtellum adire non potuimus, & Lycurgus in villam, medio itinere diſtantem, nos conduxit, poſteroque die adhuc dormientes reliquit, caſtellum petiturus ad negotia expedienda. Ibi Lycam, Tryphænamque invenit expectantes, qui tam blan-

blandè eum allocuti ſunt, ut nos ſuis manibus imponere eum incitaverint. Lycurgus naturâ crudelis, & fidem ſervare neſcius, quâ ratione nos traderet jam meditans, Lycæ perſuaſit ut auxilium iret quæſitum, dum ipſe in villa nos daret cuſtodiendos.

In villam venit, primâque fronte nos excepit ut Lycas ipſe excepiſſet, & poſtquam, manibus inter ſe contritis, noſtrum in Lycam mendacium exprobravit, in cella, quâ diſcumbebamus, Aſcylto excluſo, nos includi juſſit, noluitque etiam illi in defenſionem noſtram aures præbere, & poſtea Aſcylton ſecum abducens in caſtellum, cuſtodibus, uſque ad reditum, nos tradidit.

Iter faciens incaſſum Aſcyltos Lycurgi animum tentat effrangere: nihil preces, nihil amor, nihil lacrimæ promoverunt. Fratri ergo in mentem venit nos à vinculis liberare: & certè, Lycurgi contumaciæ ſuccenſus, dormire cum eo noluit, ſicque, quod animo conceperat, facilius executus eſt.

Familiâ primo ſomno ſepultâ, Aſcyltos noſtras ſarcinulas humeris impoſuit,

&

& per muri ruinam, antea obſervatam, tranſiens diluculo ad villam pervenit, quam nullo obſtante intravit, cubiculumque petiit noſtrum, quod cuſtodes claudi curaverant. Apertura verò non difficilis; ligneum erat clauſtrum, cujus firmitatem, inſerto ferro, laxavit; & ſera delapſa nos excitavit: ſtertebamus enim invitâ fortunâ.

Utque ob pervigilium, altus cuſtodes habebat ſomnus, ad fragorem ſoli expergiſcimur: & Aſcyltos ingreſſus paucis narravit quæ noſtri gratia fecerat. Pluribus non opus fuit. Dùm amicimur diligenter mihi in mentem venit occidere cuſtodes, villamque expilare. Conſilium Aſcylto declaravi: expilatio placuit, ſed abſque ſanguine optabilem exitum dedit: omnes enim noſcens ædium aditus, in receſſum ſupellectarium, quem ipſe reſeravit, nos conduxit; & quod pretioſius erat ſubducimus, dein ſummo mane egredimur; & vias publicas declinantes, non quievimus donec nos ſecuros eſſe credidimus.

Tunc Aſcyltos, collecto ſpiritu, exag-

geravit

geravit quanta cum lætitia villam Lycurgi, hominis avarissimi, expilaverat: de cujus parsimoniâ juste conquerebatur: nullam enim mercedem noctium acceperat, mensaque siccâ & sterili victitarat: adeo quippe sordidus erat Lycurgus, ut, invitis opibus immensis, etiam quæ sunt vitæ necessaria sibi denegaret.

Nec bibit inter aquas, *nec* poma *natantia* carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens,
Qui timet, & sicco concoquit ore famem.

Neapolim eodem die intrare volebat Ascyltos; sed imprudenter est, inquam, eò nos recipere, ubi, quantum conjicere licet, perquirendi sumus: absentes ergo pro tempore peregrinemur: habemus ut benè sit. Placuit consilium, & ad pagum progredimur prædiorum amœnitate formosissimum, ubi non pauci ex nostris fami-

miliaribus voluptate tempeſtiva fruebantur: ſed vix ad medium itineris pervenimus, ecce nimbus urceatim detumens in vicum proximum fugere nos coëgit, & diverſorium ingreſſi, notavimus ſe plures, imbris vitandi cauſa, eò recepiſſe. Impediebat frequentia ne obſervaremur, ſic facilius in turba quid furari poſſemus curioſis inveſtigabamus oculis, cum Aſcyltos humi ſaccellum, nemine advertente, collegit, in quo multos invenit aureos. Hoc primo fauſtoque omine plurimum exultamus, timentes tamen ne quis illos repeteret per pſeudotyrum clam egredimur, ibique ſervum ephippiis equos inſtruentem vidimus, qui aliquid oblitus, domum repetens ab equis diſceſſit, &, eo abſente, ſuperbum pallium ephippio alligatum, loris ſolutis ſubripui: dein ſecundum mapalia in ſylvam proximam effugimus.

In nemoris receſſu magis in tuto poſiti, de occultando auro jactavimus multa; ne aut latrocinii argui poſſemus, aut ipſimet expilari: tandem ſtatuimus illud pannis tunicæ detritæ intus conſuere,

quam

quam ego poſtea ſcapulis impoſui, curâque pallii Aſcylto commiſſâ, viis obliquis urbem petere deſtinamus: aſt egredientes lævâ hæc audivimus: non effugient, nemus ingreſſi ſunt, diverſis perquiramus, ut facilius prehendi poſſint. His auditis terror ingens ita nos invaſit, ut Aſcyltos, Gitonque, ſecundum dumos ad urbem fugerint, ego vero tantâ feſtinatione reduxi gradum, ut ex humeris, me non ſentiente, pretioſa tunica ceciderit: feſſuſque tandem, & ulterius progredi impotens, ſub tegmine arboris recubui, ubi primum jacturam tunicæ notavi. Tum dolor vires reſtituit, ſurrexique ad theſaurum perquirendum, & diù fruſtrà diſcurri, donec labore triſtitiaque attritus in tenebroſius nemoris latibulum penetravi, ubi quatuor horis commoratus, & in tam horrendâ ſolitudine mœſtus, exitum quæſivi: ſed procedens Ruſticum quemdam conſpexi: tunc omni conſtantiâ mihi opus fuit, nec defuit: audacter ad illum progreſſus ſum, & quà ad urbem iretur petii, conquerens me diù in ſilvâ deerrare. Ille habitum meum miſeratus,

quia letho pallidior eram, lutoque oblitus, interrogavit, num aliquem in silvâ vidissem. Neminem, inquam: dein humanissimè ad viam regiam me conduxit, ubi duos sibi familiares offendit, qui retulerunt se per omnes silvæ semitas discurrisse, nihilque præter tunicam, quam ostendunt, invenisse.

Illam repetere audacia non valuit, ut fas est credere, licet quanti erat probè nossem: tunc vehementius dolere cœpi, raptumque gemens thesaurum, Rusticis non advertentibus, & ingravescente debilitate, solito lentius gradiebar.

Tardius igitur in urbem perveni, & stabulum intrans Ascylton semi-mortuum grabatoque resolutum inveni, in alium quoquè lectum ipse decidi, & ne quidem verbum proferre potui. Perturbatus ille quod tunicam mihi creditam non videret, præcipiti voce illam à me petiit: sed ego deficiens quod vox negabat oculorum languore explicui, viribus tandem paulatim redeuntibus Ascylto infortunium declaravi: at me jocari putavit; & quamvis ambitiosus lacrimarum imber Sacramen-

ti

ti teſtis foret planè revocavit in dubium, credens ſe aureis me fraudare velle. Giton inter hæc ſtans æque mœſtus erat ac ego ipſe, & dolor pueri triſtitiam augebat meam: ſed perquiſitio quæ de nobis fiebat magis torquebat animum: rem Aſcylto declaravi, qui leviter commotus fuit, quia ſe feliciter à negotio expedierat. Perſuaſus inſuper nos eſſe ſecuros, ignotos ſcilicet, & à nemine viſos. Morbum tamen mentiri voluimus, ut diutius in cubiculo morari liceret; ſed deficiente pecuniâ citius, quam ſtatueramus, migrare, &, cogente neceſſitate, manubia vendere oportuit.

Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem precioſarum, ſed tamen quarum fidem malè ambulantem obſcuritas temporis facillimè tegeret. Cùm ergo & ipſi raptum latrocinio pallium detuliſſemus, uti occaſione opportuniſſimâ cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, ſi quem fortè emptorem ſplendida veſtis poſſet adducere. Nec

diù moratus, Rusticus quidam, familiaris oculis meis, cum mulierculâ comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit: invicem Ascyltos injecit contemplationem super humeros Rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi: nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat; planè is ipse erat. Sed cum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temerè faceret, prius tanquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec suturæ quidem attulerat Rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiosè venditabat.

Ascyltos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paululum à turbâ: &, Scis, inquit, Frater, rediisse ad nos thesaurum de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur

fa-

facimus; aut quo jure rem noſtram vindicamus?

Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, ſed etiam, quod fortuna me à turpiſſimâ ſuſpicione dimiſerat, negavi circuitu agendum, ſed planè jure civili dimicandum, ut ſi nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla poteſt?
Ipſi qui Cynicâ traducunt tempora cœnâ,
Nonnunquam nummis vendere verba ſolent.
Ergo judicium nihil eſt niſi publica merces,
Atque Eques in cauſâ qui ſedet, empta probat.

Contra Aſcyltos leges timebat: & quis, aiebat, hoc loco nos novit; aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi planè placet emere, quamvis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & parvo ære recuperare

potius thesaurum, quam in ambiguam litem descendere. Sed præter unum dupondium, quo cicer lupinosque destinaveramus mercari, nihil ad manum erat. Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam.

Cùm primùm ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quæ cum Rustico steterat, inspectis diligentius signis, injecit utramque laciniæ manum, magnâque vociferatione, latrones tenere, clamavit.

Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam, atque eadem invidiâ proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat causa nostra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hìc Ascyltos penè risum discussit:

cuſſit, qui, ſilentio facto, Videmus, inquit, ſuam cuique rem eſſe cariſſimam, reddant nobis tunicam noſtram, & pallium ſuum recipiant.

Etſi Ruſtico, mulierique placebat permutatio, Advocati tamen, jam penè nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud ſe utraque deponerentur, ac poſtero die judex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur in controverſiam eſſe, ſed longe aliud quæri, in utra parte ſcilicet latrocinii ſuſpicio haberetur.

Jam ſequeſtri placebant, & neſcio quis ex concionibus calvus, tuberoſiſſimæ frontis, qui ſolebat aliquando & cauſas agere, invaſerat pallium, exhibiturumque craſtino die affirmabat. Cæterum apparebat nihil aliud quæri, niſi ut ſemel depoſita veſtis inter prædones ſtrangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad conſtitutum. Idem planè & nos volebamus. Itaque utriusque partis votum caſus adjuvit. Indignatus enim Ruſticus, quod nos centonem

exhibendum poſtularemus, miſit in faciem Aſcylti tunicam, & liberatos querelâ juſſit pallium deponere, quod ſolum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, theſauro in diverſorium præcipites abimus, præcluſiſque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidiſſent.

Quùm aureos extraheremus, tunicam diſſuendo, audivimus aliquem à Diverſitore petentem, quod hominum genus ſtabulum jam nunc intraverat. Hâc voce perterritus, eo egreſſo, ad ſciendum quid eſſet, deſcendi, accepique Prætoris Lictorem, qui pro officio curabat exterorum nomina inſcribi in publicis codicibus, duos vidiſſe advenas domum ingredi, quorum nomina nondum in acta retulerat, & idcirco de illorum patriâ, & occupatione inquirere.

Hæc ita perfunctoriè narravit Diverſitor, ut mihi ſuſpicionem dederit nos hic non in tuto eſſe; atque, ne deprehenderemur, placuit egredi; nec, niſi noctu,

domum

domum repetere: itaque diſcedentes officium cœnæ Gitoni mandavimus.

Ut nobis in animo erat vias publicas declinare, per ſolitarias urbis regiones gradimur, & ſub veſperum in loco ſemoto obvias habuimus duas mulieres ſtolatas haud indecores, quas lento gradu ſecuti ſumus uſque ad ſacellum, quod ingreſſæ ſunt, & undè murmur inſolitum, quaſi voces ex antri penetralibus erumpentes, audivimus. Curioſitas ſacellum intrare etiam nos impulit; ibique complures, Bacchantium inſtar, mulieres vidimus, quæ in manu dextrâ Priapinos faſcinoſos geſtabant. Plus videre non licuit: nam, ut nos animadverterunt, tam magnum clamorem ſuſtulêre, ut intremuerit templi camara, & nos corripere conatæ ſunt: ſed velociter ad diverſorium confugimus.

Ut primum beneficio Gitonis præparatâ nos implevimus cœnâ, oſtium ſatis audaci ſtrepitu impulſum exſonuit. Cum & ipſi ergo pallidi rogaremus, Quis eſſet, Aperi, inquit, jam ſcies. Dum loquimur, ſera ſuâ ſponte delapſa cecidit,

reclusæque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paulo ante cum Rustico steterat: & Me derisisse, inquit, vos putabatis? Ego sum ancilla Quartillæ, cujus vos sacra ante Cryptam turbastis. Ecce ipsa venit ad stabulum, petitque, ut vobiscum liceat loqui: nolite perturbari: nec accusat errorem vestrum, nec punit: imo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in suam regionem detulerit.

Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem assensionem flectentibus, intravit ipsa unâ comitata virgine, sedensque super thorum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, sed attoniti exspectavimus lacrymas ad ostentationem doloris paratas. Ut ergo tam ambitiosus detumuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis, Quænam est, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas, & antecessa latrocinia didicistis? Misereor, medius fidius, vestri: neque enim impunè quis-

quisquam, quod non licuit, aſpexit. Utique noſtra regio tam præſentibus plena eſt Numinibus, ut facilius poſſis Deum, quam hominem invenire. Ac ne me putetis ultionis cauſâ huc veniſſe, ætate magis veſtra commoveor, quam injuriâ meâ. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus.

Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem: & ideo medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi, monſtratâ ſubtilitate, lenire. Sed de remedio non tam valde laboro: major enim in præcordiis dolor ſævit, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit: ne ſcilicet juvenili impulſi licentiâ, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, Deorumque conſilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones, jocum riſumque faciatis, neve traducere velitis tot annorum ſecreta, quæ Myſtæ vix omnes noverunt.

Secundum hanc deprecationem lacry-

mas rursus effudit, gemitibusque largis concussa, tota facie ac pectore, thorum meum pressit. Ego eodem tempore & misericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam jussi, & de utroque esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod preterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monstrasset, adjuvaturos nos divinam providentiam, vel periculo nostro.

Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiavit me spissiùs, & ex lacrymis in risum mota descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit: &, Facio, inquit, inducias vobiscum, & à constitutâ lite dimitto. Quod si non annuissetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in crastinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est; legem donare, superbum.
Hoc amo, quod possum qualibet ire via.
Nam sane & sapiens contemptu *jurgia flectit:*
Et, qui non jugulat, victor abire solet.

Com-

Complosis deinde manibus in tantum repente risum effusa est, ut timeremus. Idem ex alterâ parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia mimico risu exsonuerant: cum interim nos, quæ tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmet-ipsos, modo mulieres, intueremur.

Tandem, *inquit Quartilla*, vetui, hodiè in hoc diversorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ, sine interpellatione, à vobis acciperem.

Ut hæc dixit, Ascyltos quidem paulisper obstupuit: ego autem frigidior hieme Gallicâ factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius exspectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos, quibus si nil aliud virile, sexus esset quod auxiliaretur. Et præcincti certè altius eramus: imo ego sic jam paria composueram, ut si depugnandum foret, ipse cum Quartillâ consisterem, Ascyltos cum ancilla, Giton cum virgine.

Dum

Dum hæc mente volvebam accessit Quartilla, ut tertianæ mederer; sed delusa spe furibunda egreditur, & reversa paulo-post nos invadi ab ignotis, & in palatium superbissimum transferri jussit.

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere.

Ast ego, inquam, Domina, si quid tristius paras, celerius confice: neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire. Ancilla, quæ Psyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. *Et* sollicitavit inguina mea, mille jam mortibus frigida. Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse alienis intervenire secretis. *Interim* duas institas ancilla protulit de suris: alteràque pedes nostros alligavit, alterà manus.

Constrictus ita viculis, non, inquam, hac ratione frui poterit votis Domina tua. Fateor, inquit ancilla, sed alia medicamenta sunt mihi ad manum, & certiora: subitòque vas satyrio plenum attulit,

tulit, & jocosè, fabuloſeque multa jactitans ita effecit, ut fere totum liquorem exhauſerim, &, quia nuper ejus blanditias ſpreverat Aſcyltos, extrema ſatyrii portione ejus dorſum, illo non ſentiente, ſparſit.

Aſcyltos jam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non ſum dignus qui bibam? Ancilla riſu meo prodita comploſit manus, &, Appoſui quidem, inquit, adoleſcens: ſolus *totum* medicamentum ebibiſti?

Itane eſt, inquit Quartilla, quîdquid ſatyrii fuit, Encolpius ebibit? non indecenti riſu latera commovit. Ac ne Giton quidem ultimò riſum tenuit, utique poſtquam virguncula cervicem ejus invaſit, & non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit.

Volebamus miſeri exclamare, ſed nec in auxilio erat quiſquam, & hinc Pſyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritium fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipſum ſatyrio inxerat, Aſcylton opprimebat.

Ultimo Cinædus ſupervenit myrteá ſubor-

ſubornatus gauſapina, cinguloque ſuccinctus, modò extortis nos clunibus cecidit, modò baſiis olidiſſimis inquinavit; donec Quartilla ballenariam tenens virgam, altèque ſuccincta, juſſit infelicibus dari miſſionem. Uterque noſtrum religioſiſſimis juravit verbis, inter nos periturum eſſe tam horribile ſecretum.

Intraverunt Palæſtritæ quam plures, & nos *lecythino* perfuſos oleo refecerunt. Utcumque igitur laſſitudine abjecta, cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus; in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum apparatus ſplendidiſſimè expoſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis cum laberemur in ſomnum, Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in mente eſt, cum ſciatis Priapi genio pervigilium deberi? Cum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quæ injuriâ depulſa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longâ perfricuit, &

non

non ſentientis labra, humerosque *ſopitis titionibus* pinxit.

Jam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen ſpargebant, cum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt: dumque inter argentum avidiùs rixantur, diductam fregerunt lagenam: cecidit etiam menſa cum argento, & ancillæ ſuper torum marcentis excuſſum fortè altius poculum, caput fregit: ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, poſtquam ſe deprehenſos intellexerunt, pariter ſecundum lectum conciderunt, ut putares huc conveniſſe, & ſtertere, tanquam olim dormientes, cœperunt. Jam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat;

derat; & pueri, detersis paulisper oculis, redierant ad ministerium, cum intrans Cymbalistria, & concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur est convivium, & rursus Quartilla ad bibendum revocavit. Adjuvit hilaritatem commissantis Cymbalistria.

Intrat Cinædus homo omnium insulsissimus, & planè illa domo dignus, qui ut infractis manibus congemuit, ejusmodi carmina effudit:

Huc huc convenite nunc Spatalocinædi,
Pede tendite, cursum addite, convolate plantâ,
Femore facili, clune agili, & manu procace
Molles, veteres, Deliaci manu recisi.

Consumptis versibus suis, immundissimo me basio conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit recusantes. Super inguina mea diu, multumque frustra moluit. Perfluebant per frontem sudantis acaciæ rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretæ, ut pu-

tares

tares detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutiùs lacrymas: ſed ad ultimam perductus triſtitiam, Quæſo, inquam, Domina, certe Embaſicœtam juſſeras dari.

Comploſit illa teneriùs manus, &, O, inquit, hominem acutum, atque urbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras Cinædum Embaſicœtam vocari? Deinde ne contubernali meo melius ſuccederet. Per fidem, inquam, veſtram, Aſcyltos in hoc triclinio ſolus ferias agit?

Ita, inquit Quartilla, & Aſcylto Embaſicœtas detur. Ab hac voce equum cinædus mutavit, tranſituque ad comitem meum facto, clunibus eum baſiiſque diſtrivit. Stabat inter hæc Giton, & riſu diſſolvebat ilia ſua. Itaque, conſpicata eum Quartilla, cujus eſſet puer diligentiſſimâ ſciſcitatione quæſivit. Cum ego fratrem meum eſſe dixiſſem, Quare ergo, inquit, me non baſiavit? vocatumque ad ſe in oſculum applicuit: mox manum etiam demiſit in ſinum, & pertracto vaſculo tam rudi, Hoc, inquit, bel-

lè

lè cras in promulſide libidinis noſtræ militabit: hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo. Cum hæc diceret, ad aurem ejus Pſyche ridens acceſſit, & cum dixiſſet neſcio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, bene monuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, devirginetur Pannychis noſtra? Continuòque producta eſt puella ſatis bella, & quæ non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa, quæ primum cum Quartillâ in cellam venerat noſtram. Plaudentibus ergo univerſis, & poſtulantibus, nuptias fecerunt. Obſtupui ego, & nec Gitona, verecundiſſimum puerum, ſufficere huic petulantiæ affirmavi; nec puellam ejus ætatis eſſe, ut muliebris patientiæ legem poſſet accipere. Ita, inquit Quartilla, minor eſt iſta, quam ego fui, cum primum virum paſſa ſum? Junonem meam iratam habeam, ſi unquam me meminerim virginem fuiſſe. Nam & infans, cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni.

ni. Hinc etiam puto proverbium natum illud,

- - - - tollere taurum,
Quæ tulerit vitulum illa poteſt &c.

Igitur ne majorem injuriam in ſecreto frater acciperet, conſurrexi ad officium nuptiale.

Jam Pſyche puellæ caput involverat flammeolo; jam Embaſicœtas præferebat facem; jam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque ingeſtâ exornaverant veſte. Tum Quartilla jocantium quoque libidine accenſa, & ipſa ſurrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem triſtis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, cum incluſi jacerent, conſedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbè diductam applicuerat oculum curioſum, luſumque puerilem libidinoſâ ſpeculabatur diligentiâ: me quoque ad idem ſpectaculum lentâ manu traxit: & quia conſiderantium

rantium hæſerant vultus, quidquid à ſpectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis ſubinde oſculis verberabat.

Libidine Quartillæ ita fatigatus eram, ut recedendi vias meditarer. Aſcylto mentem declaravi, quæ multum placuit: cupiebat ſe ex Pſyches vexationibus expedire: idque nobis non difficile, ni Giton cubiculo fuiſſet incluſus: volebamus enim eum abducere, & meretricum petulantiæ ſubſtrahere. Hoc ipſum anxiè meditabamur, cum Pannychis lecto cecidit, Gitonaque ſuo traxit pondere, illæſum tamen, puella autem capite leviter læſa tantò exclamavit, ut concitata terrore, præcipiti greſſu accurrens Quartilla nobis effugiendi locum dederit: nec mora celeres in hoſpitium pervolamus noſtrum, & continuò abjecti in lectis ſine metu reliquam exegimus noctem.

Poſtero die egredientes duos ex noſtris raptoribus offendimus, quos ut conſpexit Aſcytos alterum animoſe agreſſus eſt, quo victo, & graviter vulnerato, mihi alterum urgenti præſtò fuit. Ille verò tam

tam ſtrenuè ſe gerebat, ut nos ambos, ſed leviter, vulneraverit, illæſuſque effugerit.

Venerat jam tertius dies, id eſt, expectatio liberæ cœnæ *apud Trimalcionem*; ſed *aliquot* vulneribus confoſſis fuga magis placebat quam quies. Itaque *in diverſorium citiſſimè abimus, &, haud altè vulnerati, in lecto plagas oleo & vino medemur.*

Raptor tamen debellatus humi jacebat, & ne agnoſceremur timebamus: Cùm *igitur* mœſti deliberaremus, quonam genere præſentem evitaremus procellam, unus ſervus Agamemnonis interpellavit trepidantes: &, Quid? vos, inquit, neſcitis hodiè apud quem fiat? Trimalchio lautiſſimus homo horologium in triclinio, & Buccinatorem habet ſubornatum, ut ſubinde ſciat quantum de vitâ perdiderit. Amicimur ergo diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentiſſimè ſervile officium tuentem uſque hoc, jubemus in balneo ſequi.

Nos interim veſtiti errare cœpimus, imò jocari magis, & circulis ludentum

accedere; cum subito videmus senem calvum, tunicâ vestitum russeâ, inter pueros capillatos ludentem pilâ. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæ precium, ad spectaculum duxerant, quam soleatus ipse Paterfamiliæ, qui pilâ *sparsivâ* exercebatur: nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat servus, sufficiebatque ludentibus.

Notavimus etiam res novas. Nam duo spadones in diversâ parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quas inter manus lusu expellente vibrabant; sed eas, quæ in terram decidebant. Cum has miraremur lautitias, accurrit Menelaus: &, Hic est, inquit, apud quem cubitum ponetis; & quid? jam principium cœnæ videtis? Etiamnum loquebatur Menelaus, cum Trimalchio, lautissimus homo, digitos concrepuit: ad quod signum matellam spado ludenti supposuit. Exoneratâ ille vesicâ, aquam poposcit ad manus, digitosque paululum

aſperſos in capite pueri terſit. Longum erat, ſingula excipere: itaque intravimus balneum, & ſudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſimâ lanâ factis. Tres interim Jatraliptæ in conſpectu ejus Falernum potabant: & cum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat. Hinc, involutus coccinâ gauſapâ, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus IIII. & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Cum ergo adferretur, ad caput ejus cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit, & tanquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus, in cujus poſte libellus erat, cum hac inſcriptione fixus.

QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO JUSSU FORAS EXIERIT, ACCIPIET PLAGAS CENTUM.

In aditu autem ipſo ſtabat oſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in lance argenteâ piſum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in quâ pica varia intrantes ſalutabat. Cæterum ego dum omnia ſtupeo, penè reſupinatus crura mea fregi. Ad ſiniſtram enim intrantibus, non longè ab oſtiarii cellâ, canis ingens catenâ vinctus, in pariete erat pictus, ſuperque quadratâ literâ ſcriptum, CAVE CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalchio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente tænia, *Romam* intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, dein Diſpenſâtor factus eſſet, omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente verò jam porticu, levatum mento in tribunal excelſum Mercurius rapiebat. Præſtò erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcæ aurea penſa torquentes.

Notavi etiam in porticu gregem curſorum

ſorum cum magiſtro ſe exercentem. Præterea grande armarium in angulo vidi, in cujus ædiculâ erant Lares argentei poſiti, Venerisque ſignum marmoreum, & pixis aurea non puſilla, in quâ barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ego atrienſem cœpi: quas in media porticu picturas haberent? Iliada & Odyſſeam, inquit, ac *lævâ bis* gladiatorium munus. Non licebat multa etiam conſiderare; nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte primâ Procurator rationes accipiebat: & quod præcipuè miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embolum navis æneum finiebat: in quo erat ſcriptum,

G. POMPEIO TRIMALCHIONI VIRO AUGUSTALI CINNAMUS DISPENSATOR.

Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camerâ pendebat, & duæ tabulæ in utroque poſte defixæ, quarum

altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptum:

III. ET PRIDIE KAL. JAN.
G. NOSTER FORAS COENAT.

altera Lunæ curſum, Stellarumque VII. imagines pictas; & qui dies boni, quique incommodi eſſent, diſtinguente bullâ notabantur.

His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui ſuper hoc officium erat poſitus: DEXTRO PEDE. Sine dubio pauliſper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis noſtrum tranſiret. Cæterum, ut pariter movimus dextros greſſus, ſervus nobis diſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit, ut ſe pœnæ eriperemus: nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta enim ſibi veſtimenta Diſpenſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent x. HS.

Retulimus ergo dextros pedes, Diſpenſatoremque in precario aureos numerantem deprecati ſumus, ut ſervo remit-

mitteret pœnam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, Non tam jactura me movet, inquit, quàm negligentia nequiſſimi ſervi. Veſtimenta mea accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo cliens quidam donaverat, Tyria ſine dubio, ſed jam ſemel lota. Quidquid ergo eſt, dono vobis.

Obligati tam grandi beneficio, cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtræ. Ad ſummam, ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum Miniſtratoris gratia eſt.

Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer, non minus me acido cantico excepit: & quiſ-

quis aliquid rogatus erat, ut daret. Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes.

Allata eſt tum guſtatio valdè lauta: nam jam omnes diſcubuerant præter unum Trimalchionem, cui locus, novo more, primus ſervabatur. Cæterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat olivas, in alterâ parte albas, in alterâ nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle, & papavere ſparſos. Fuerunt & tomacula ferventia ſupra craticulam argenteam poſita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.

In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalchio ad ſymphoniam allatus eſt, poſitusque inter cervicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. Pallio enim coccineo adraſum excluſerat caput, circaque oneratas veſte cervices laticlaviam immiſerat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in

minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum; extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum, ſed planè ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armillâ aureâ cultum, & eboreo circulo laminâ ſplendente connexum. Ut deinde ſpinâ argenteâ dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus moræ vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi. Permittitis tamen finiri luſum. Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & cryſtallinis teſſeris: notavique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, ac nigris, aureos, argenteoſque habebat denarios.

Interim dum ille omnium *calculorum* agmen inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis, repoſitorium allatum eſt cum corbe, in quâ gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent, quæ incubant ova. Acceſſere continuò duo ſervi, & ſymphoniâ ſtrepente, ſcrutari paleam cœperunt; erutaque

que ſubinde pavonina ova diviſêre convivis.

Convertit ad hanc ſcenam Trimalchio vultum: &, Amici, ait, pavonis ova gallinæ juſſi ſupponi. Et, me Hercules, timeo, ne jam concepta ſint: tentemus tamen, ſi adhuc ſorbilia ſunt.

Accipimus nos cochlearia non minus ſex libras pendentia, ovaque ex farinâ pingui figurata pertundimus. Ego quidem penè projeci partem meam: nam videbatur mihi jam in pullum coiſſe. Deinde ut audivi veterem convivam: hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam ficedulam inveni, piperato vitellio circumdatam. Jam Trimalchio eadem omnia, luſu intermiſſo, popoſcerat; feceratque poteſtatem, clarâ voce, ſi quis noſtrum iterum vellet mulſum ſumere: cum ſubitò ſignum ſymphoniâ datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Cæterum inter tumultum, cum fortè paropſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet, animadvertit Trimalchio, colaphisque objurgare puerum, ac projicere

cere rursus paropsidem jussit. Insecutus est Supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere.

Subinde intraverunt duo Æthiopes capillati, cum pusillis utribus, quales solent esse, quibus arenam in amphitheatro spargunt, vinumque dedêre in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, Æquum, inquit, Mars amat: itaque jussit senex suam cuique mensam assignari; obiter ait pædidissimi servi minorem nobis æstum sublatâ frequentiâ facient. Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo,

FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM.

Dum titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & Heu, heu, inquit, ergo diutiùs vivit vinum quam homuncio! Quare tangomenas faciamus; vita vinum est: Verum Opimianum præsto:

heri non tam bonum posui, & multò honestiores cœnabant.

Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit servus, sic aptatam, ut articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem verterentur. Hanc cum super mensam semel iterumque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

Heu, heu, nos miseros, quam totus homuncio nil est!
Quam fragilis tenero flamine vita cadit!
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.
Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Laudationem ferculum est insecutum, planè non pro exspectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, super quæ proprium, convenientemque materiæ, Structor imposuerat cibum. Super arietem cicer arietinum: super

ſuper Taurum, bubale fruſtum: ſuper Geminos, teſticulos, ac renes: ſuper Cancrum, coronam: ſuper Leonem, ficum africanam: ſuper Virginem, ſtericulam: ſuper Libram, ſtateram, in cujus alterâ parte ſcriblita erat, in alterâ placenta: ſuper Scorpionem, piſciculum marinum: ſuper Sagittarium, otopetam: ſuper Capricornum, locuſtam marinam: ſuper Aquarium, anſerem: ſuper Piſces, duos mullos. In medio autem ceſpes cum herbis exciſus favum ſuſtinebat: Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce, de laſerpitiario mimo canticum extorſit. Nos ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, Suadeo, inquit Trimalchio, cœnemus; hoc eſt jus cœnæ.

Hæc ut dixit, ad ſymphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt. Quo facto, videmus infra, ſcilicet in altero ferculo, altilia, & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam

circa angulos repoſitorii Marſyas IIII. ex quorum utriculis garum piperatum currebat ſuper piſces, qui in Euripo natabant.

Damus omnes plauſum à familiâ incœptum, & res electiſſimas ridentes aggredimur. Non minus & Trimalchio ejusmodi methodio lætus, Carpe, inquit. Proceſſit ſtatim Sciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus laceravit obſonium, ut putares Eſſedarium hydraule cantante pugnare.

Ingerebat nihilominus Trimalchio lentiſſima voce, Carpe. Ego ſuſpicatus ad aliquam urbanitatem toties iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. At ille, qui ſæpius ejusmodi ludos ſpectaverat, Vides, inquit, illum qui obſonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotiescunque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

Non potui amplius quidquam guſtare; ſed converſus ad eum, ut plurima exciperem, longè arceſſere fabulas cœpi,

bi, ſciſcitarique, quæ eſſet illa mulier, quæ huc atque illuc diſcurreret.

Uxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur, Et modo quid fuit? Ignoſcet mihi Genius tuus, noluiſſes de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abiit, & Trimalchionis tapanta eſt. Ad ſummam, mero meridie ſi dixerit illi tenebras eſſe, credet. Ipſe neſcit quid habeat, adeo zaplutus eſt; ſed hæc eupatria providet omnia, &, ubi non putes, eſt. Sicca, ſobria, bonorum conſiliorum: eſt tamen malæ linguæ, pica pulvinaris: quem amat, amat; quem non amat, non amat.

Ipſe Trimalchio fundos habet, quàm milvi volent, nummorum nummos: argentum in oſtiarii illius cella plus jacet, quam quiſquam in fortunis habet. Familia vero babæ! babæ! non me-Hercules puto decumam partem eſſe, quæ dominum ſuum novit. Ad ſummam, quemvis ex iſtis bacelis in rutæ folium conjiciet. Nec eſt quod putes illum quidquam emere; omnia domi naſ-

naſcuntur: lana, creta, piper, lac gallinaceum, ſi quæſieris, invenies. Ad ſummam, parum illi bona lana naſcebatur, arietes à Tarento emit; & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi naſceretur, apes ab Athenis juſſit afferri; obiter ut vernaculæ quæ ſunt, meliuſculæ à Græculis fiant. Ecce intra hos dies ſcripſit, ut illi ex Indiâ ſemen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata ſit. Vides, tot culcitas? Nulla, non aut conchyliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta eſt animi beatitudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas. Valde ſuccoſi ſunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie ſua octingenta poſſidet: de nihilo crevit: ſolebat collo modò ſuo ligna portare. Sed, *ut* dicunt, ego nihil ſcio, ſed audivi, quomodo Incuboni pileum rapuiſſet, & theſaurum invenit. Ego nemini invideo, ſi quà Deus dedit, eſt tamen ſub alapa, & non vult ſibi male. Itaque proxime cum hoc titulo proſcripſit:

C. POM-

C. POMPEIUS DIOGENES EX KALENDIS JULIIS COENACULUM LOCAT; IPSE ENIM DOMUM EMIT.

Quid ille, qui libertini loco jacet? quàm bene ſe habuit? non impropero. Ille ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed malè vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me-Hercules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt; ſed liberti ſcelerati, qui omnia ad ſe fecerunt. *Scito* autem *cum* olla male fervet, & ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. Et quam honeſtam negotiationem exercuit, quod illum ſic vides? ecce Libitinarius fuit. Solebat ſic cœnare quomodo Rex: apros gauſapatos, opera piſtoria, aves, cocos, piſtores! Plus vini ſub menſam effundebatur, quam aliquis in cella habet. *Phantaſma*, non homo. Inclinatis quoque rebus ſuis, cum timeret, ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc titulo auctionem proſcripſit.

Ju-

JULIUS PROCULUS AUCTIONEM FACIET RERUM SUPERVACUARUM.

Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam ſublatum erat ferculum, hilareſque convivæ vino, ſermonibusque publicatis operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, Hoc vinum, inquit, vos oportet ſuave faciatis: piſces natare oportet. Rogo, me putatis illâ cœnâ eſſe contentum, quam in theca repoſitorii videratis? ſic notus Ulyxes? quid ergo eſt? oportet etiam inter cœnandum Philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem inter homines voluit eſſe. Nam mihi nihil novi poteſt afferri: *omnium*, ſicut *ille*, melleam *habeo* praxim.

Cœlus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem ſe figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque quiſquis naſcitur illo ſigno, multa pecora habet, multum lanæ: caput præterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc ſigno ſcholaſtici naſcuntur, & arietini.

Lau-

Laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus Taurulus fit. Itaque tunc calcitroſi naſcuntur, & bubulci, & qui ſe ipſi paſcunt. In Geminis autem naſcuntur bigæ, & boves, & colei, & qui utroſque parietes linunt. In Cancro ego natus ſum; ideo multis pedibus ſto, & in mari, & in terra multa poſſideo. Nam cancer, & hoc, & illoc quadrat; & ideo jam dudum nihil ſuper illum poſui, ne geneſim meam premerem. In Leone cataphagæ naſcuntur, & imperioſi. In Virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra laniones, & unguentarii, & quicunque aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & percuſſores. In Sagittario ſtrabones, qui holera ſpectant, lardum tollunt. In Capricorno ærumnoſi, quibus propter mala ſua cornua naſcuntur. In Aquario caupones, & cucurbitæ. In Piſcibus obſonatores, & rhetores. Sic orbis vertitur, tanquam mola: & ſemper aliquid mali facit, ut homines aut naſcantur, aut pereant. Quod autem in medio ceſpitem videtis, & ſuper ceſpitem favum:

nihil

nihil ſine ratione facio. Terra mater eſt in medio, quaſi ovum corrotundata: & omnia bona in ſe habet, tanquam favus.

Sophos univerſi clamamus, & ſublatis manibus ad camaram, juramus Hipparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuiſſe. Donec advenerunt miniſtri, ac toralia propoſuerunt toris, in quibus retia erant picta, Subſeſſoresque cum venabulis, & totus venationis apparatus. Nec dum ſciebamus, quò mitteremus ſuſpiciones noſtras, cum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens, & ecce canes Laconici etiam circa menſam diſcurrere cœperunt. Secutum eſt hos repoſitorium, in quo poſitus erat primæ magnitudinis aper, & quidem pileatus, è cujus dentibus ſportellæ dependebant duæ palmulis textæ, altera caryotis, altera Thebaïcis repleta. Circa autem minores porcelli ex coptoplacentis facti, quaſi uberibus imminerent; ſcropham eſſe poſitam ſignificabant: & hi quidem apophoreta fuerunt.

Cæterum ad ſcindendum aprum non

ille

ille Carpus acceſſit, qui altilia laceraverat; ſed barbatus ingens, faſciis cruralibus alligatus, & alicula ſubornatus polymita, ſtrictoque venatorio cultro latus apri vehementer percuſſit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati Aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento exceperunt. Inde, cum ſuum cuique juſſiſſet referri Trimalchio, adjecit: Etiam videte, quam porcus ille ſylvaticus totam comederit glandem. Statim pueri ad ſportellas acceſſerunt, quæ pendebant è dentibus; Thebaicaſque, & caryotas ad numerum diviſère cœnantibus.

Interim ego, qui privatum habebam ſeceſſum, in multas cogitationes diductus ſum, quare aper pileatus intraſſet. Poſtquam itaque omnes batologias conſumpſi, duravi interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. At ille: Plane etiam hoc ſervus tuus indicare poteſt: non enim ænigma eſt, ſed res aperta. Hic aper, cum heri ſummam cœnam vindicaſſet, à convivis dimiſſus: itaque hodie tanquam libertus in convi-

vivium revertitur. Damnavi ego ſtuporem meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer nunquam inter honeſtos cœnaſſe.

Dum hæc loquimur, puer ſpecioſus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum, Euhyumque confeſſus, calathiſco uvas circumtulit, & poëmata domini ſui acutiſſima voce traduxit; ad quem ſonum converſus Trimalchio: Dionyſi, inquit, LIBER ESTO. Puer detraxit pileum apro, capitique ſuo impoſuit. Tum Trimalchio rurſus adjecit: Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem. Laudavimus dictum Trimalchionis, & circumeuntem puerum ſane perbaſiamus.

Ab hoc ferculo Trimalchio ad laſanum ſurrexit. Nos libertatem ſine tyranno nacti, cœpimus invitare convivarum ſermones.

Clamat itaque primus, cum pateram acinam popoſciſſet, Dies, inquit, nihil eſt; dum verſas te, nox fit: itaque nihil eſt melius, quam de cubiculo rectà in

tri-

triclinium ire. Et *multum* frigus habuimus. vix me balneum calfecit; tamen calda potio veſtiarius eſt. Staminarias duxi, & plane matæus ſum; vinum mihi in cerebrum abiit.

Excepit Seleucus fabulæ partem: Et ego, inquit, non quotidie lavor; Balaniſcus enim Fullo eſt. Aqua dentes habet, & cor noſtrum quotidie liqueſcit; ſed, cum mulſi pultarium obduxi, frigori lœcos indico. Nec ſanè lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo bellus, tam bonus Chryſanthus animam ebulliit: modò, modò me appellavit: videor mihi cum illo loqui. Heu, aſt Heu! Utres inflati ambulamus, minores quàm muſcæ ſumus; tamen aliquam virtutem habent: nos non pluris ſumus, quàm bullæ. Et quid ſi non abſtinax fuiſſet? quinque dies aquam in os ſuum non conjecit, non micam panis, tamen abiit: at plures Medici illum perdiderunt, imo magis malus fatus; Medicus enim nihil aliud eſt, quàm animi conſolatio. Tamen bene elatus eſt, vitali lecto, ſtragulis bonis; planctus eſt optimè: manumiſit

ſit aliquot, etiamſi malignè illum ploravit uxor. Quid ſi non illam optimè accepiſſet? ſed mulier, milvinum genus: nemini nihil boni facere oportet, æquè eſt enim ac ſi in puteum conjicias: ſed antiquus amor carcer eſt.

Moleſtus fuit Phileros, qui proclamavit, Vivorum meminerimus: ille habet, quod ſibi debebatur: honeſtè vixit, honeſtè obiit; quid habet quod queratur? ab aſſe crevit, & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, tanquam favus. Puto me-Hercules illum reliquiſſe ſolidum centum; & omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, linguoſus, diſcordia, non homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu unctâ, plenâ menſâ: & inter initia malam parum pilavit: ſed recorrexit coſtas illius prima vindemia; vendidit enim vinum quantum ipſe voluit: &, quod illius mentum ſuſtulit, hæreditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum eſt. Et ille ſtips,

dum

dum fratri ſuo iraſcitur, neſcio cui terræ filio patrimonium legavit. Longe fugit, quiſquis ſuos fugit. Habuit autem auricularios ſervos, qui illum peſſum dederunt. Nunquam autem rectè faciet, qui citò credit; utique homo negotians: tamen verum, quod frunitus eſt, quamdiu vixit, cui datum eſt, non cui deſtinatum. Plane Fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile eſt autem, ubi omnia quadrata currunt. Et quot putas illum annos ſecum tuliſſe? ſeptuaginta, & ſupra; ſed corneolus fuit, ætatem bene ferebat, niger tanquam corvus. Noveram hominem olim olearium; & adhuc ſalax erat; non, me-Hercules, illum puto in domo canem reliquiſſe. Imo etiam puellarius erat; omnis Minervæ homo: nec improbo: hoc enim ſolum ſecum tulit.

Hæc Phileros dixit; iſta Ganimedes. Narratis, quod nec ad cœlum, nec ad terram pertinet; cum interim nemo curat, quid annonam arctet. Non me-Hercules hodie buccam panis invenire potui. Et quomodo? ſiccitas perſeverat: jam annum

num esurio. Ædilibus malè eveniat, qui cum pistoribus colludunt: serva me, servabo te. Itaque populus minutus laborat; nam istæ majores maxillæ semper Saturnalia agunt. O si haberemus illos leones, quos ego hîc inveni, cum primùm ex Asiâ veni! Illud erat vivere. Similia Sicilia interior: sed larvas sic istas peritè aptabant, ut illis Jupiter iratus esset. Memini Safinium; tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non homo. Is quacumque ibat terram adurebat; sed rectus, sed certus, amicus amico, cum quo audacter posses in tenebris micare. In curia autem quomodo? singulos velut pilas tractabat: nec schemas loquebatur, sed dilectum ceu ageret. Porrò, in foro, sic illius vox crescebat, tanquam tuba; nec sudavit unquam, nec exspuit. Puto eum, nescio quid Asiatici habuisse. Et quam benignus resalutare, nomina omnium reddere, tanquam unus de nobis. Itaque illo tempore annona pro luto erat. Asse panem quem emisses non potuisses cum altero devorare; nunc oculum bubulum vidi

ma-

majorem. Heu, Heu, quotidie pejus hæc Colonia retroverſus creſcit, tanquam cauda vituli! Sed quare? *Nos* habemus Ædilem trium caunearum: qui ſibi mavult aſſem, quàm vitam noſtram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Jam ſcio unde acceperit denarios mille aureos; ſed, ſi nos coleos haberemus, non tantum ſibi placeret. Nunc populus eſt, Domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam pannos meos comedi, & ſi perſeverat hæc annona, caſulas meas vendam. Quid enim futurum eſt, ſi nec Dii, nec Homines *hujus* coloniæ miſerentur? Ita meos fruniſcar, ut ego puto omnia illa *Cœlitùs* fieri. Nemo enim cœlum cœlum putat, nemo jejunium ſervat, nemo Jovem pili facit; ſed omnes, opertis oculis, bona ſua computant. Anteà ſtolatæ ibant nudis pedibus in clivum, paſſis capillis, mentibus puris, & Jovem aquam exorabant; itaque ſtatim urceatim pluebat, aut tunc, aut nunquam: & omnes ridebant. Nunc Dii tanquam mu-

res : itaque pedes lanatos habent : & quia nos religiosi non sumus, agri jacent.

Oro te, inquit Echion Centenarius, melius loquere. Modo sic, modo sic, inquit Rusticus; varium porcum perdiderat. Quod hodie non est, cras erit : sic vita truditur. Non me-Hercules patria melior dici posset, si homines haberet; sed laborat hoc tempore; nec hæc sua: non debemus delicati esse: ubique medius cœlus est. Tu, si aliubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus munus excellens inter *dies festos*, familia non lanistitia, sed plurimi liberti. Titus noster magnum animum habet, & est caldior ebrius, aut hoc, aut illud erit : quod utique : nam illi domesticus sum. Non est mixcix: ferrum optimum daturus est, sine *fuga*; carnarium in medio ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum est illi sestertium trecenties *quum* decessit illius pater : malè ut quadringenta impendat non sentiet patrimonium illius, & sempiternò nominabitur. Jam mannos aliquot habet, & mulierem essedariam, &

Dis-

Diſpenſatorem Glyconis, qui deprehenſus eſt, cùm dominam ſuam delectaret. Videbis populi rixam inter zelotypos, & Amaſiunculos. Glyco autem, Seſtertiarius homo, Diſpenſatorem ad beſtias dedit. Hoc eſt, ſe ipſum traducere. Quid ſervus peccavit, qui coactus eſt facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus jactaret. Sed qui aſinum non poteſt, ſtratum cædit. Quid autem Glycon putabat Hermogenis filiam unquam bonum exitum facturam? Illo milvo volanti poterat ungues reſecare. Colubra reſtem non parit. Glyco, Glyco dedit ſuos: itaque, quamdiu vixerit, habebit ſtigmam, nec illam niſi Orcus delebit: ſed ſibi quiſque peccat. Subolfacio, quod nobis epulum daturus eſt Mammea; binos denarios mihi, & meis: quod ſi hoc fecerit, eripiat Norbano totum favorem: ſcias oportet, plenis velis hunc victurum. Et revera, quid ille nobis boni fecit? Dedit gladiatores ſeſtertiarios, jam decrepitos, quos ſi ſufflaſſes cecidiſſent; jam meliores *buſtuarios* vidi. *Addixit* de lucerna *pedites*: puta-

res eos gallos gallinaceos: alter gurdus atta, alter loripes: tertiarius, *semimortuus* pro mortuo, qui habuit nervia præcisa. Unus alicujus staturæ fuit Thrax, qui & ipse ad dictata pugnavit; ad summam, omnes postea secti sunt, adeo de magna turba ac hebete accesserant, planè fugæ meræ. Munus tamen, inquit, tibi dedi: & ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi. Manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere: Quid iste argutat molestus? Quia tu, qui potes loqui, non loquere. Non es nostræ fasciæ, & ideo pauperum verba derides. Scimus te præ literis fatuum esse. Quid ergo est? Aliqua die te persuadeam, ut ad villam venias, & videas casulas nostras; inveniemus quod manducemus: pullum, ova. Belle erit; etiamsi hoc anno omnia tempestas dissipare paravit. Inveniemus *tamen* unde saturi fiamus. Etiam tibi discipulus crescit Cicaro meus, jam quatuor *partes* dicit; si vixerit habebis ad latus servulum. Nam, quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingenio-

sus

ſus eſt, & bono filo, etiamſi *tam navus* morboſus eſt. Ego illi jam tres cardueles occidi, & dixi, quod muſtela comedit; invenit tamen alias nervias; & libentiſſimè pingit. Cæterum jam Græculis calcem impingit. Et Latinas cœpit non male appetere, etiamſi magiſter ejus ſibi placens ſit. Nec uno loco conſiſtit, ſed venit dem literas, ſed non vult laborare. Eſt & alter, non quidem doctus, ſed curioſus, qui plus docet, quàm ſcit. Itaque feriatis diebus ſolet domum venire, & quidquid dederis contentus eſt. Emi ergo nunc puero aliquot libros rubricatos, quia volo illum, ad domus rationem, aliquid de jure guſtare. Habet hæc res panem. Nam literis ſatis inquinatus eſt; quod ſi reſilierit, deſtinavi illum artificium docere, aut tonſorium, aut præconem, aut certè cauſidicum, quod illi auferre non poſſit niſi Orcus. Ideo illi quotidie clamo: *Primigenie*, crede mihi, quidquid diſcis tibi diſcis. Vides Phileronem cauſidicum, ſi non didiciſſet, hodie famem à labris non abigeret. Modò, modò collo ſuo circumferebat onera ve-

nalia: nunc etiam adverſus Norbanum ſe extendit. Literæ theſaurum eſt, & artificium nunquam moritur.

Ejuſmodi *fabulas* vibrabant, cum Trimalchio intravit, & *deterſo frontis* unguento, manus lavit, ſpatioque minimo interpoſito: Ignoſcite mihi, (inquit,) amici, multis jam diebus venter mihi non reſpondit: nec Medici ſe inveniunt, profuit mihi tamen maleicorium, ex tæda & aceto. Spero jam ventrem pudere, ni ſibi imponit; alioquin circa ſtomachum mihi ſonat, putes taurum. Itaque, ſi quis veſtrum voluerit ſua re cauſa facere, non eſt, quod illum pudeat. Nemo noſtrum ſolidè natus eſt. Ego nullum puto tam magnum tormentum eſſe, quam continere. Hoc ſolum vetare ne Jovis poteſt. Rides Fortunata? quæ ſoles me nocte deſomnem facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere, quod ſe juvet: & medici vetant continere; vel, ſi quid plus venit, omnia foras parata ſunt: aqua, laſanum, & cætera minutalia. Credite mihi, anathymiaſis ſi in cerebrum it, in toto corpore.

re fluctum facit. Multos ſcio ſic periiſſe, dum nolunt ſibi verum dicere.

Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus, & ſubinde caſtigamus crebris potiunculis riſum. Nec adhuc ſciebamus nos in medio lautitiarum, quod aiunt, clivo laborare. Nam tum, mundatis ad ſymphoniam menſis, tres albi ſues in triclinium adducti ſunt, capiſtris & tintinnabulis culti, quorum unum bimum Nomenculator eſſe dicebat, alterum trimum, tertium verò jam ſenem. Ego putabam petauriſtarios intraſſe, & porcos, ſicut in circulis mos eſt, portenta aliqua facturos. Sed Trimalchio, expectatione diſcuſſa, Quem, inquit, ex eis vultis in cœnam ſtatim fieri? Gallum enim gallinaceum, phaſiacum, & ejuſmodi nænias Ruſtici faciunt: *ſed* mei Coci vitulos *aheno* coctos ſolent facere. Continuóque Cocum vocari juſſit, &, non expectata electione noſtra, maximum natu juſſit occidi: & clara voce: Ex quota decuria es? cùm ille ex quadrageſima reſpondiſſet: Emptitius, inquit, an domi natus es? Neu-

trum, inquit, Cocus, ſed teſtamento Panſæ tibi relictus ſum. Vide ergo, ait, ut diligenter ponas; ſi non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. Et quidem Cocum potentiæ admonitum in culinam obſonium duxit.

Trimalchio autem miti ad nos vultu reſpexit: Et vinum, inquit, ſi non placet mutabo, vos illud oportet bonum faciatis. Deorum beneficio non emo, ſed nunc quidquid ad ſalivam facit in ſuburbano naſcitur *meo*, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine eſſe Tarracinenſibus, & Tarentinis. Nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cùm Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam controverſiam hodie declamaſti? Ego autem ſi cauſas non ago, in diviſione tamen literas didici, & ne mi putes ſtudia faſtidita, tres bibliothecas habeo, unam Græcam, alteras Latinas. Dic ergo, ſi me amas, periſtaſin declamationis tuæ.

Cùm dixiſſet Agamemnon. Pauper, & dives inimici erant. Ait Trimalchio,

Quid

Quid eſt pauper? Urbanè, inquit, Agamemnon, & neſcio quam controverſiam expoſuit. Statim Trimalchio: Hoc, inquit, ſi factum eſt, controverſia non eſt; ſi factum non eſt, nihil eſt.

Hæc aliaque cum effuſiſſimis proſequeremur laudationibus, Rogo, inquit, Agamemnon mihi cariſſime, numquid duodecim ærumnas Herculis tenes, aut de Ulyxe fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem penicillo extorſit? Solebam hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipſe oculis meis vidi in ampulla pendere; & cùm illi pueri dicerent, Σιϐύλα, τὶ θέλεις reſpondebat illa, ἀποθανεῖν θέλω,

Nondum efflaverat omnia, cùm repoſitorium cum ſue ingenti menſam occupavit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & jurare ne gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuiſſe; tanto quidem magis, quod longè major nobis porcus videbatur eſſe, quàm paulo ante aper fuerat. Deinde magis, magiſque Trimalchio intuens eum: Quid?

Quid, inquit, porcus hic non eſt exenteratus? Non me-Hercules eſt. Voca, voca Cocum in medio. Cum conſtitiſſet ad menſam Cocus triſtis, & diceret ſe oblitum eſſe exenterare. Quid oblitus? Trimalchio exclamat: putes illum piper, & cuminum non conjeciſſe? deſpolia. Non fit mora: deſpoliatur Cocus, atque inter duos tortores mœſtus conſiſtit. Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere: Solet fieri, rogamus mittas; poſtea ſi fecerit nemo noſtrum pro illo rogabit. Ego crudeliſſimæ ſeveritatis non potui me tenere, ſed inclinatus ad aurem Agamemnonis: Planè, inquam, hic debet ſervus eſſe nequiſſimus; aliquis obliviſceretur porcum exenterare? non me-Hercules illi ignoſcerem, ſi piſcem præteriſſet. At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu: Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera. Recepta Cocus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem hinc, atque illinc timida manu ſecuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione

creſcen-

crescentibus, tomacula cum botulis effusa sunt.

Plausum post hoc automatum familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit: nec non Cocus potione *honoratus* est, etiam argentea corona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam cum Agamemnon propius consideraret, ait Trimalchio: Solus sum, qui vera Corinthia habeam.

Exspectabam, ut pro reliqua insolentia diceret, sibi vasa Corintho afferri. Sed ille meliùs: Et forsitan, inquit, quæris quare solus Corinthia vera possideam? Quia scilicet ærarius, à quo emo, Corinthus vocatur; quid est autem Corinthium, nisi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis nesapium esse, valde bene scio, unde primum Corinthia nata sint. Cùm Ilium captum est, Annibal homo vafer, & magnus *scelio* omnes statuas æneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congessit, & eas incendit; factæ sunt in unum æra miscellanea. Ita ex hac massa fabri sustulerunt, & fecerunt catilla, & paropsides, statuncula.

Sic Corinthia nata ſunt ex omnibus in unum, nec hoc, nec illud. Ignoſcetis mihi *quid* dixero: ego malo mihi vitrea. certè nolunt. Quod ſi non frangerentur, mallem mihi quàm aurum; nunc autem vilia ſunt.

Faber fuit, qui vitrea vaſa fecit tenacitatis tantæ, ut non magis, quàm aurea vel argentea, frangerentur. Cùm ergo phialam hujusmodi de vitro puriſſimo, & ſolo, ut putabat, dignam Cæſare fabricaſſet, cum munere ſuo, Cæſarem adiens admiſſus eſt. Laudata eſt ſpecies muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in ſtuporem, & ſibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæſaris phialam recepit, eamque validiùs projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec ſolidiſſima & conſtantiſſima æris materia maneret illæſa. Cæſar autem ad hæc non magis ſtupuit, quam expavit. At ille de terra ſuſtulit phialam; quæ quidem non fracta erat, ſed colliſa, ac ſi æris ſubſtantia vitri ſpeciem in-

induisset Deinde *martellum* de sinu proferens, vitrum correxit aptissimè, & tanquam collisum vas æneum crebris ictibus reparavit. Quo facto se cœlum Jovis tenere arbitratus est, eò quòd familiaritatem Cæsaris & admirationem omnium se promeruisse credebat. Sed secus accidit. Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum? Quod cùm negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens: quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum.

In argento planè studiosus sum. Habeo scyphos urnales plus minus, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui jacent sic, uti verè putes. Habeo capidem, quam reliquit patronus meus, ubi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit, *&* Hermerotes, *ut* signa essent veritatis in poculis. Habeo omnia ponderosa; meum enim intelligere nulla pecunia vendo.

Hæc dum refert, puer calicem projecit; ad quem respiciens Trimalchio: Cito, inquit, teipsum cæde, quia nu-

gax es. Statim puer demiſſo labro orare. At ille, Quid me, inquit, rogas? tanquam ego tibi moleſtus ſim: ſuadeo à te impetres, ne ſis nugax. Tandem ergo exoratus à nobis miſſionem dedit puero. Illo dimiſſo circà menſam percucurrit, &, Aquam foras, vinum intro clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon, qui ſciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam.

Cæterùm laudatus Trimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, veſtrùm rogat Fortunatam meam, ut ſaltet? credite mihi, cordacem nemo melius ducit. Atque ipſe erectis ſupra frontem manibus Syrum hiſtrionem exhibebat, concinente tota familia: Ma Dia perite! ma Dia. Et prodiſſet in medium, niſi Fortunata ad aurem acceſſiſſet: & credo dixerit non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat: nam modò ad Fortunatam ſuam revertebatur, modo ad naturam. Et planè in-

interpellavit ſaltationis libidinem Actuarius, qui tanquam Urbis acta recitavit.

VII. Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod eſt Trimalchionis, nati ſunt pueri XXX. puellæ XL. ſublata in horreum, ex area, tritici millia modium quingenta: boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates ſervus in crucem actus eſt, quia Gaij noſtri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum eſt, quod collocari non potuit, ſeſtertium centies. Eodem die incendium factum eſt in hortis Pompejanis, ortum nocte ex ædibus Villici.

Quid? inquit Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti empti ſunt? Anno priore, inquit Actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt.

Excanduit Trimalchio: &, Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, niſi intra ſextum menſem ſciero, in rationes meas inferri veto. Jam etiam edicta Ædilium recitabantur: & Saltuariorum teſtamenta, quibus *Trimalchionem* cum elogio *exheredem ſtatuebant*; Jam nomina villicorum: & repudiata à

Cir-

Circumitore liberta, in Balneatoris contubernio deprehensa: Atriensis Bajas relegatus: jam reus factus Dispensator: & judicium inter Cubicularios actum.

Petauristarii autem tandem venerunt: Baro insulsissimus cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus, & in summa parte odaria saltare, circulos deinde ardentes transire, & dentibus amphoram sustinere. Mirabatur hæc solus Trimalchio, dicebatque ingratum artificium esse. Cæterùm duo esse in rebus humanis, quæ libentissimè spectaret, Petauristarios, & coturnices: reliqua animalia & oramata tricas meras esse. Nam & Comœdos, inquit, emeram, & malui illos Atellanam facere, & Choraulem meum jussi Latinè cantare.

Cùm *maxima* hæc *diceret* puer *in eum* delapsus est. Conclamavit familia, nec minùs Convivæ, non propter hominem tam putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed propter malum exitum cœnæ, ne necesse haberent alienum mortuum plorare.

Ipse Trimalchio cùm graviter ingemuisset,

muiſſet, ſuperque brachium tanquam læſum incubuiſſet, concurrere Medici, & inter primos Fortunata, crinibus paſſis, cum ſcypho, miſeramque ſe, atque infelicem proclamavit.

At puer, qui ceciderat circumibat jam dudùm pedes noſtros, & miſſionem rogabat. Peſſimè mihi erat, ne his precibus periculo aliquid cataſtrophæ quæreretur. Nec enim adhuc exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumſpicere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique poſtquam ſervus verberari cœpit, qui brachium domini contuſum alba potius quàm conchyliata involverat lana. Nec longè aberravit ſuſpicio mea, in vicem enim cœnæ venit decretum Trimalchionis, quo puerum juſſit liberum eſſe, ne quis poſſet dicere, tantum virum eſſe à ſervo læſum. Comprobamus nos factum, & quàm in præcipiti res humanæ eſſent vario ſermone garrimus. Ita, inquit Trimalchio, non oportet hunc caſum ſine inſcriptione tranſire; ſtatimque co-

di-

dicillos popoſcit, &, non diu cogitatione diſtorta, hæc recitavit:

Quod non expectes ex tranſverſo fit,
Et ſuper nos Fortuna negotia curat.
Quare da nobis vina Falerna Puer.

Ab hoc Epigrammate cœpit Poëtarum eſſe mentio, diuque ſumma carminis penes *Marſum* Thracem memorata eſt; donec Trimalchio: Rogo, inquit, Magiſter, quid putas inter Ciceronem, & Publium intereſſe? Ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?

Luxuriæ ritu *Martis marcent Mœnia.*
Tuo palato clauſus pavo paſcitur,
Plumato amictus aureo Babylonico;
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado.
Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,
Avis exſul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabô fecit tuô.

Quo

Quo Margarita cara, tribacca, Indica?
An ut Matrona ornata phaleris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi ut scintillent? *Probitas est* carbunculus.
Æquum est induere nuptam ventum textilem?
Palam prostare nudam in nebula linea?

Quod autem, inquit, putamus secundum litteras difficillimum esse artificium? Ego puto Medicum, & Nummularium. Medicus, qui scit quid homunciones intra præcordia sua habeant, & quando febris veniat. Etiamsi illos odi pessimè, qui mihi jubent sæpe anatinam parari. Nummularius, qui per argentum æs videt.

Sunt

Sunt mutæ beſtiæ laborioſiſſimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quia lanâ illæ nos glorioſos faciunt. O facinus indignum! aliquis ovillam eſt, & tunicam habet. Apes enim ego divinas beſtias puto, quæ mel vomunt: etiamſi dicuntur illud à Jove afferre; ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce eſt, ibi & acidum invenies.

Jam etiam Philoſophos de negotio dejiciebat, cum pittacia in ſcypho circumferri cœperunt. Puerque ſuper hoc poſitus officium apophoreta recitavit: Argentum ſceleratum: allata eſt perna, ſupra quam acetabula erant poſita, cervical, offla, colaris. Allata eſt *ſeria ſapæ*, & contumelia aërophagiæ, ſimul datæ ſunt & *cenchrites* cum malo, porri, & perſica, flagellum, & cultrum. Accepit paſſeres & muſcarium, uvam paſſam, & mel Atticum, cœnatoria, & forenſia, offlam, & tabulas: accepit canalem, & pedale: lepus & ſolea eſt adlata: *accepit* muræna, & littoralem murem cum rana alligatum, faſcemque betæ.

Diu

Diu riſimus: ſexcenta hujusmodi fuerunt, quæ jam ceciderunt memoria mea. Cæterum Aſcyltos intemperantis licentiæ, cùm omnia ſublatis manibus eluderet, & usque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis Trimalchionis excanduit, is ipſe qui ſupra me diſcumbebat: &, Quid rides, inquit, berbex? An tibi non placent lautitiæ domini mei? tu enim beatior es; & convivare meliùs ſoles. Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, ſi ſecundum illum diſcumberem, jam illi alapam duxiſſem. Bellum pomum, qui rideat alios. *Lucifuga* neſcio quis nocturnus, qui non valet lotium ſuum. Ad ſummam, ſi circumminxero illum, neſciet quà fugiat. Non me Hercule ſoleo citò fervere, ſed in molli carne vermes naſcuntur. Ridet: quid habet, quòd rideat? Numquid pater fœtum emit *lanâ*? Eques Romanus es? Et ego Regis filius. Quare ergo ſerviviſti? Ipſe me dedi in ſervitutem; & malui civis Romanus eſſe, quàm tributarius: & nunc ſpero me ſic vivere, ut nemini jocus ſim. Homo inter *vos* ho-

homines capite aperto ambulo: aſſem æ rarium nemini debeo: Conſtitutum habui numquam: nemo mihi in foro dixit, Redde quod debes. Glebulas emi, lamellulas paravi: viginti ventres paſco, & canes: contubernalem meam redemi, ne quis in illa manus tergeret: mille denarios pro capite ſolvi: Sevir gratis factus ſum: ſpero ſic moriar, ut mortuus non erubeſcam. Tu autem tam laborioſus es, ut poſt te non reſpicias? in alio pediculum vides, in te ricinum non vides? tibi ſoli ridiculi videmur? Ecce magiſter tuus, homo major natu; placemus illi: tu lacticuloſus, nec mu, nec ma argutas? vaſus fictilis, imò lorus in aqua, lentior non melior. Tu beatior es? bis prande, bis cœna. Ego fidem meam malo, quàm theſauros. Ad ſummam; quisquam me bis popoſcit? Annis quadraginta ſervivi, nemo tamen ſcit, utrum ſervus eſſem, an liber; & puer capillatus in hanc coloniam veni: adhuc Baſilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut domino ſatisfacerem, homini maliſto & dignitoſo, cujus pluris erat unguis,
quàm

quàm tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem opponerent hac, illac: tamen, *Genij* gratiâ, enatavi. Hæc eſt vera: athletam in ingenuum naſci tam facile eſt, quam *accedere huc.* Quid nunc ſtupes, tanquam hircus *mercurialem?*

Poſt hoc dictum Giton, qui ad pedes ſtabat, riſum jam diu compreſſum etiam indecenter effudit; quod cùm animadvertiſſet adverſarius Aſcylti, flexit convitium in puerum: & Tu autem, inquit, etiam rides *pica* cirrata? O Saturnalia! Rogo, menſis December eſt? Quando viceſimam numeraſti? Quid faciat crucis offla? corvorum cibaria? Curabo jam tibi Jovis iratus ſit, & iſti, qui tibi non imperat. Ita ſatur fiam: *at* ego iſtud conliberto meo dono; alioquin jam tibi depræſentiarum reddidiſſem. Bene nos non habemus, aut iſti Getæ, qui tibi non imperant. Plane, qualis dominus talis & ſervus: Vix me teneo; & ſum natura caldus: *ciceris* jus cum cœpi matrem meam dupondii non facio. Rectè; videbo te in publicum, mus; imo

imo terræ tuber. Nec ſurſum nec deorſum creſcam, niſi dominum tuum in rutæ folium conjecero: nec tibi parſero, licet me-Hercules Jovem Olympium clames: curabo, longe tibi ſit comula iſta betalis, & dominus dupondiarius. Rectè venies ſub dentem; aut ego non me novi, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Sagana tibi irata ſit curabo, & qui te primus condocefecit: non didici geometricam, *criticem*, & *alogias meras*, ſed lapidarias ſcio, partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad nummum, ad ſummam. Si quid vis, ego & tu, ſponſiunculam ecce defero, Lamia. Jam ſcies patrem tuum mercedes perdidiſſe; quamvis & Rhetoricam *neſcio*. Ecce quidem nobis longe nemo: latè venio. Solve me, dicam tibi, qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis creſcit, & minor fit. Curris, ſtupes, ſatagis, tanquam mus in matella. Ergo aut tace, aut meliorem noli moleſtare, qui te natum non putat; niſi ſi me judicas annulos buxeos curare, quos amicæ tuæ involaſti. Occuponem propitium!

pitium! eamus in forum, & pecunias mutuemur. Jam ſcies hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res eſt, volpes uda. Ita lucrum faciam; & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, niſi te toga ubique perverſa fuero perſecutus. Bella res & iſte, qui te hæc docet, muſtum non magiſter. Didicimus; dicebat enim magiſter, ſunt veſtra: Salve, rectà domum, cave circumſpicias, cave majorem maledicas, aut numeres mapalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me ſic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.

Cœperat Aſcyltos reſpondere convitio, ſed Trimalchio delectatus Conliberti eloquentiâ: Agite, inquit, ſcordalias de medio; ſuaviter ſit potius, & tu, Hermeros, parce adoleſcentulo: ſanguen illi fervet, tu melior eſto. SEMPER HAC IN RE QUI VINCITUR, VINCIT. Et tu, cùm eſſes capo, coco, coco. Atque *tunc* cor non *habebas*. Simus ergo, quod melius eſt, apprimè hilares, & Homeriſtas ſperemus.

Intravit factio ſtatim, haſtiſque ſcuta

concrepuit: ipſe Trimalchio in pulvino conſedit, & cùm Homeriſtæ Græcis verſibus colloquerentur, ut inſolenter ſolent, ille canora voce Latinè legebat librum. Mox ſilentio facto: Scitis, inquit, quam fabulam agant?

Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt: horum ſoror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam ſubjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter ſe pugnent Trojani, & Parentini. Vicit ſcilicet, & Iphigeniam filiam ſuam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Ajax inſanit, & ſtatim argumentum explicabit.

Hæc ut dixit Trimalchio, clamorem Homeriſtæ ſuſtulerunt, interque familiam diſcurrentem vitulus in lance decumanâ elixus allatus eſt, & quidem galeatus. Secutus eſt Ajax, ſtrictoque gladio, tanquam inſaniret, concidit, ac modò verſa, modò ſupina, geſticulatus mucrone fruſta collegit, mirantibusque vitulum partitus eſt. Nec diu mirari licuit tam elegantes ſtrophas; nam repente lacunaria ſonare cœperunt, totumque

que triclinium intremuit. Conſternatus ego exſurrexi, & timui ne per tectum Petauriſtarius aliquis deſcenderet: nec minùs reliqui Convivæ mirantes erexêre vultus, exſpectantes quid novi de cœlo nuntiaretur. Ecce autem diductis lacunaribus ſubitò circulus ingens, de cupâ videlicet grandi excuſſus, demittitur, cujus per totum orbem coronæ aureæ, cum alabaſtris unguenti, pendebant.

Dum hæc apophoreta jubemur ſumere, reſpiciens ad menſam, jam illic repoſitorium, cum placentis aliquot, erat poſitum, quod medium Priapus à piſtore factus tenebat, gremioque ſatis amplo omnis generis poma, & uvas ſuſtinebat, more vulgato.

Avidiùs ad pompam manus porreximus, & repente nova ludorum remiſſio hilaritatem hîc refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, cœperunt effundere crocum, & uſque ad nos moleſtus humor accedere.

Rati ergo, ſacrum eſſe fericulum tam religioſo apparatu perfuſum, conſur-

reximus altiùs, & Augusto patri patriæ Feliciter diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem, poma rapientibus, & ipsas mappas implevimus. Ego præcipuè, qui nullo satis amplo munere putabam me onerare Gitonis sinum.

Inter hæc, tres pueri candidas succincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Aiebat autem unum Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucronem vocari. Nos etiam *allatam* imaginem ipsius Trimalchionis, cùm jam omnes basiarent, erubuimus præterire.

Postquam ergo omnes bonam mentem, bonamque valetudinem sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit: & Solebas, inquit, suavis esse in convictu; nescio quid nunc taces, nec mutis. Oro te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit.

Niceros delectatus affabilitate amici: Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jam dudum gaudimonio dissilio,

quod

quod te talem video. Itaque hilaria mera ſint, & ſi timeo iſtos Scholaſticos, ne rideant. Viderint. Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet? Satius eſt rideri, quàm derideri.

Hæc ubi dicta dedit - - - -

talem fabulam exorſus eſt.

Cùm adhuc ſervirem, habitabamus in vico anguſto, nunc Gavillæ domus eſt. Ibi, quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentii cauponis: noveratis Meliſſam Tarentinam, pulcherrimum baſiballum. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut propter res venerias curavi; ſed magis, quòd bene morata fuit. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit: aſſem, ſemiſſem habui, in illius ſinum demandavi; nec unquam fefellit uſum. Hujus contubernalis ad villam ſupremum diem obiit. Itaque per ſcutum, per ocream ego agitavi quemadmodum ad illam pervenirem: in anguſtiis autem amici apparent. Fortè dominus Capuam exierat ad ſcruta ſcitè expedienda. Nactus ego occaſionem,

persuadeo hospitem nostrum, ut mecum ad quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tanquam Orcus. Apocalemus nos circa gallicinia, (Luna lucebat tanquam meridie) venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad stellas facere, sed ego cantabundus; & stellas numero. Deinde ut respexi ad comitem, ille exuit se, & omnia vestimenta secundum viam posuit. Mihi in animo, in naso esse: stabam tanquam mortuus. At ille circumminxit vestimenta sua, & subitò lupus factus est. Nolite me jocari putare; ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio. Sed quod cœperam dicere, postquam lupus factus est, ululare cœpit, & in silvas fugit. Ego primitus nesciebam ubi essem: deinde accessi ut vestimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta sunt. Qui mori timore, nisi ego? Gladium tamen strinxi, & *in alacritate* umbras cæcidi, donec ad villam amicæ meæ pervenirem. Ibi januam intravi; pene animam ebullivi: sudor mihi per bifurcum colabat: oculi mortui: vix unquam refectus sum. Me-

lissa

liſſa mea mirari cœpit, quòd tam ſerò ambularem: &, Si ante, inquit, veniſſes, ſaltem nobis adjutaſſes; lupus enim villam intravit, & omnia pecora: tanquam Lanius ſanguinem illis miſit. Nec tamen deriſit, etiamſi fugit; ſervus enim noſter lanceâ collum ejus trajecit. Hæc ut audivi, *aperire* oculos amplius non potui, ſed luce clara huc noſtri domum fugi, tanquam caupo compilatus: & poſtquam veni in illum locum, in quo lapidea veſtimenta erant facta, nihil inveni niſi ſanguinem. Ut verò domum veni, jacebat miles meus in lecto, tanquam bovis, & collum illius Medicus curabat. Intellexi illum verſipellem eſſe, nec poſtea cum illo panem guſtare potui; non ſi me occidiſſes. Viderint, qui *de hoc* aliter in opinione ſunt: ego ſi mentior, Genios veſtros iratos habeam.

Attonitis admiratione univerſis: Salvo, inquit, tuo ſermone, Trimalchio, ſi qua fides eſt, ut mihi pili inhorruerunt; quia ſcio Nicerotem nihil nugarum narrare. Imo certus eſt, & minimè linguoſus; nam & ipſe vobis rem

horribilem narrabo. Aſinus in tegulis.

Cùm adhuc capillatus eſſem, (nam à puero vitam Chiam geſſi) *ipſe* noſtri delicatus deceſſit, me-Hercules margaritum, eccritus, & omnium numerûm. Cùm ergo illum mater miſella plangeret, & nos tum plures in triſtimonia eſſemus, ſubitò ſtriges cœperunt, putares canem leporem perſequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, valde audaculum, & qui valebat Jovem iratum tollere. Hic audacter ſtricto gladio extra oſtium percucurrit involuta manu ſiniſtra curiosè, & mulierem, tanquam hoc loco, (ſalvum ſit quod tango) mediam trajecit Audimus gemitum; at planè, non mentiar, ipſas non vidimus: Baro autem noſter intro-verſus ſe projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quaſi flagellis cæſus, quia ſcilicet illum tetigerat mala manus. Nos clauſo oſtio redimus iterum ad officium; ſed dum mater amplexat corpus filii ſui, tangit, & videt manuciolum de ſtramentis factum: non cor habebat: non inteſtina: non quicquam: ſcilicet

jam

jam ſtriges puerum involaverant, & ſuppoſuerant ſtramentitium vacuum. Rogo vos, oportet credatis, ſunt mulieres plus ſciæ, ſunt nocturnæ, & quod ſurſum eſt, deorſum faciunt. Cæterùm Baro ille longus, poſt hoc factum, nunquam coloris ſui fuit; imò poſt paucos dies phreneticus periit.

Miramur nos, & pariter credimus, oſculatique menſam rogamus nocturnas, ut ſuis ſe teneant, dum redimus à cœna.

Et ſanè jam lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium eſſe mutatum, cùm Trimalchio: Tibi dico, inquit, Plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & ſolebas ſuavis eſſe, canturire, bellè *diverbia* adicere *mellita*. Heu, heu! abiſtis *dulces* carycæ. Jam, inquit ille, quadrigæ meæ decucurrerunt, ex quo podagricus factus ſum, alioquin cùm eſſem adoleſcentulus cantando pene phthiſicus factus ſum. Quid ſaltare? quid *diverbia?* quid tonſtrinam? quem parem habui, niſi unum Apelletem? Oppoſitaque ad os manu

nescio quid tetrum exsibilavit, quod postea Græcum esse affirmabat: nec non Trimalchio ipse, cùm tubicines esset imitatus, ad delicias suas respexit, quem Crœsum appellabat. Puer autem lippus, sordidissimis dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem prasina involvebat fascia, panemque semissem ponebat supra torum, atque *hanc*, nauseâ recusantem, saginabat; quo admonitus officio Trimalchio, Scylacem jussit adduci, præsidium domus, familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus est canis catena vinctus; admonitusque ostiarii calce ut cubaret, ante mensam se posuit. Tum Trimalchio jactans candidum panem: Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quod Scylacem tam effusè laudaret, catellam in terra deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret: Scylax, canino scilicet usus ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Crœsi penè laceravit. Nec intra rixam tumultus constitit, sed candelabrum etiam supra mensam eversum, & vasa

omnia

omnia cryſtallina comminuit, & oleo ferventi aliquot convivas reſperſit.

Trimalchio, ne videretur jacturâ motus, baſiavit puerum, ac juſſit ſupra dorſum aſcendere ſuum. Non moratur ille, uſus equo, manuque plena ſcapulas ejus ſubinde verberavit, & inter riſum proclamavit: bucca, bucca, quot ſunt hîc? Repreſſus ergo aliquandiu Trimalchio camellam grandem juſſit miſceri, *&* potiones dividi omnibus ſervis, qui ad pedes ſedebant, adjecta exceptione: Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. Interdiu ſevera, nunc hilaria.

Hanc humanitatem inſecutæ ſunt matteæ, quarum etiam recordatio me, ſi qua eſt dicenti fides, offendit. Singulæ enim gallinæ altiles pro turdis circumlatæ ſunt, & ova anſerina pileata, quæ ut comeſſemus ambitioſiſſimè à nobis Trimalchio petiit, dicens exoſſatas eſſe gallinas.

Inter hæc triclinii valvas Lictor percuſſit, amictusque veſte alba, cum ingenti frequentia comiſſator intravit.

Ego, majestate conterritus, Prætorem putabam venisse. Itaque tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre. Risit hanc trepidationem Agamemnon, & Contine te, inquit, homo stultissime. Habinnas Sevir est idemque lapidarius, qui *videtur* monumenta optimè facere.

Recreatus hoc sermone reposui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti spectabam. Ille autem jam ebrius uxoris suæ humeris imposuerat manus, oneratusque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente, Prætorio loco se posuit, continuoque vinum & caldam poposcit.

Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipse capaciorem poposcit scyphum, quæsivitque quomodo acceptus esset?

Omnia, inquit, habuimus præter te, oculi enim mei hìc erant: & me-Hercules bene fuit. Scissa sacrum novendiale servo suo Misello faciebat, quem mortuum manumiserat: & puto cum vicesimariis magnam mantissam habet. Quinquaginta enim millibus existimant mortuum. Sed tamen suaviter fuit, etiamsi

coacti

coacti ſumus dimidias potiones ſuper oſſicula ejus effundere.

Tamen, inquit Trimalchio, quid habuiſtis in cœna?

Dicam, inquit, ſi potero: non tam bonæ memoriæ ſum, ut frequenter nomen meum obliviſcar. Habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum, & circa lucanicam, & gigeria optimè facta, & certè betam, & panem autopyrum de ſuo ſibi, quem ego malo, quàm candidum; & vires facit, & cum mea re cauſa facio non ploro. Sequens ferculum fuit ſcriblita frigida, & ſupra mel caldum infuſum excellens, & Hiſpanum: Itaque de ſcriblita quidem minimum edi. De melle melius. Quæ tetigi circa cicer & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala ſingula; ego tamen duo ſuſtuli, & ecce in mappa adligata habeo: nam ſi aliquid muneris meo vernulæ non tulero, habebo convitium. Bene me admonet domina mea. In *proſpectu* habuimus urſinæ fruſtum, de quo cùm imprudens Scintilla guſtaſſet, pene inteſtina ſua vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam

ipſum aprum ſapiebat. Et ſi, inquam, urſus homuncionem comeſt, quantò magis homuncio debet urſum comeſſe? In ſumma: habuimus caſeum mollem, & ſapam, & cochleas ſingulas, & *chordæ* fruſta, & hepatia in catillis, & ova pileata, & rapam, & ſinapi, & catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata ſunt oxygonia, unde *quædam* etiam improbiter nos pugno *ſuſtulimus*: nam pernæ miſſionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo, Fortunata quare non recumbit? Quo modo noſti illam? inquit Trimalchio, niſi argentum compoſuerit, niſi reliquias pueris diviſerit, aquam in os ſuum non conjiciet.

Atqui, reſpondit Habinnas, niſi illa diſcumbit, ego me apocalo: & cœperat ſurgere, niſi ſigno dato Fortunata quater amplius à tota familia eſſet vocata. Venit ergo galbino ſuccincta cingillo, ita ut infra ceraſina appareret tunica, & periſcelides tortæ, phœcaſiaque inaurata. Tunc ſudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat ſe illi toro, in quo Scintilla Habinnæ diſ-

cum-

cumbebat uxor, oſculataque plaudentem, Eſt te, inquit, videre? Eò deinde perventum eſt, ut Fortunata armillas ſuas *craſſiſſimas* detraheret lacertis, Scintillæque *miranti* oſtenderet. Ultimò etiam periſcelides reſolvit, & reticulum aureum, quem ex obruſſo eſſe dicebat.

Notavit hæc Trimalchio, juſſitque afferri omnia: &, Videtis, inquit, mulieris compedes? Sic nos baceli deſpoliamur. Sex pondo, & ſelibram *debent* habere, & ipſe nihilominus habeo decem pondo armillam, ex milleſimis Mercurii factam. Ultimò etiam, ne mentiri videretur, ſtateram juſſit afferri, & *ſingulorum* approbari pondus. Nec melior Scintilla; quæ de cervice ſua capſellam detraxit aureolam, quam Felicionem appellabat, inde duo crotalia protulit, & Fortunatæ invicem conſideranda dedit: &, Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora.

Quid? inquit Habinnas, excatarrizaſti me, ut tibi emerem fabam vitream, Plane, ſi filiam haberem, auriculas illi præ-

ciderem. Mulieres ſi non eſſent, omnia pro luto haberemus, nunc hoc eſt caldum mejere, & frigidum potare.

Interim mulieres ſauciæ inter ſe riſerunt, ebriæque junxerunt oſcula: dum altera diligentiam matrisfamilias jactat: altera delicias & indulgentiam viri. Dumque ſic cohærent, Habinnas furtim conſurrexit, pedeſque Fortunatæ correptos ſuper lectum immiſit. *Ah, ah!* illa proclamavit, aberrante tunicâ ſuper genua compoſitâ. Ergo in gremio Scintillæ indecens imam rubore faciem ſudario abſcondit.

Interpoſito deinde ſpatio, cum ſecundas menſas Trimalchio juſſiſſet afferri, ſuſtulerunt ſervi omnes menſas, & alias attulerunt, ſcobemque, croco & minio tinctam, ſparſerunt, &, quod nunquam ante videram, ex lapide ſpeculari pulverem tritum.

Statim Trimalchio: Poteram, inquit, hoc ferculo eſſe contentus: ſecundas enim habetis menſas; ſi quid belli habes, affer.

Interim puer Alexandrinus, qui cal-
dam

dam miniſtrabat, luſcinias cœpit imitari, clamante Trimalchione ſubinde, Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ ſedebat, juſſus, credo, à domino ſuo, proclamavit ſubitò, canora voce:

Interea medium Æneas jam claſſe
tenebat
Certus iter.

Nullus ſonus unquam acidior percuſſit aures meas: nam, præter errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miſcebat Atellanicos verſus; ut tunc primum me etiam Virgilius offenderit. Laſſus tamen cùm aliquando deſiſſet, adjecit Habinnas: Et numquid didicit? Sed ego: ad circulatores eum mittendum *audiebam*. Itaque parem non habet, ſive muliones volet, ſive circulatores imitari. Deſperatus valde ingenioſus eſt: idem ſutor eſt, idem cocus, idem piſtor, omnis Muſæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ ſi non haberet, eſſet omnium numerorum: *cerritus* eſt, & ſtertit; nam quod ſtrabo

eſt,

eſt, non curo. Sicut Venus ſpectat, ideo nihil tacet : vix oculo mortuo unquam illum *emi* trecentis denariis.

Interpellavit loquentem Scintilla, & : Plane, inquit, non omnia artificia ſervi nequam narras, *Agapa eſt*, at curabo ſtigmam habeat.

Riſit Trimalchio, &, Adcognoſco, inquit, Cappadocem : nihil ſibi defraudat, & me-Hercules laudo illum, *huic* enim nemo par *extat* : tu autem Scintilla noli zelotypa eſſe. Crede mihi, & vos novimus. Sic me ſalvum habeatis, ut ego ſic ſolebam ipſum Ammeam debatuere, ut etiam dominus ſuſpicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace lingua, dabo panem.

Tanquam laudatus eſſet nequiſſimus ſervus lucernam de ſinu fictilem protulit, & amplius ſemihorâ tubicines imitatus eſt, ſuccinente Habinna, & inferius labrum manu deprimente. Ultimò, etiam in medium proceſſit, & modò arundinibus quaſſis choraulas imitatus eſt, modò laceratus cum flagello mulionum fata egit; donec vocatum ad ſe Habinnas

nas basiavit, potionemque illi porrexit, &, Tanto melior, inquit, Massa dono tibi caligas.

Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi epidipnis esset allata, turdis siligine, uvis passis, nucibusque fartis. Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem tolerabilia erant, si non ferculum longè monstruosius effecisset, ut vel fame perire maluissemus. Nam cùm positus esset, ut *nos* putabamus, anser altilis, circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio: Quidquid videtis hîc positum, de uno corpore est factum.

Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem: Mirabor, inquam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certè de luto: vidi Romæ Saturnalibus ejusmodi cœnarum imaginem fieri.

Nec dum finieram sermonem, cum Trimalchio ait: Ita crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo.

mo. Volueris, de vulva faciet piſcem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colo ſuis gallinam; & ideo, ingenio meo, impoſitum eſt illi nomen belliſſimum: nam Dædalus vocatur: & quia bonam mentem habet, attulit illi Româ unus cultros Norico ferro; quos ſtatim juſſit afferri, inſpectoſque miratus eſt, & nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus.

Subitò intraverunt duo ſervi, tanquam qui rixam *ob lorum* feciſſent; certe in *collo* adhuc amphoras habebant. Cùm ergo Trimalchio jus inter litigantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis, ſed alterius amphoram fuſte percuſſit.

Conſternati nos inſolentiâ ebriorum, intentavimus oculos in præliantes, notavimusque oſtrea, pectineſque è *teſtis* labentia, quæ collecta puer lance circumtulit.

Has lauticias æquavit ingenioſus cocus; in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ ſequuntur: inau-

inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedesque recumbentium unxerunt, cùm ante crura, pedesque, talosque corollis vinxissent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque lucernam liquatum est infusum.

Jam cœperat Fortunata velle saltare: jam Scintilla frequentius plaudebat, quàm loquebatur, cùm Trimalchio: Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, *qui* prasinus es famosus, dic & Minophile contubernali tuæ discumbat.

Quid multa? penè de lectis dejecti sumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certè ego notavi super me positum cocum, qui de porco anserem fecerat, muria, condimentisque fœtentem. Nec contentus fuit recumbere, sed continuò *Thespim* Tragœdum cœpit imitari, & subinde dominum suum sponsione provocare. Si *prasinus* proximis Circensibus primam palmam.

Diffusus hac contentione Trimalchio: Amici, inquit: & servi homines sunt, & æque unum lactem biberunt, etiamsi

illos

illos malus fatus oppresserit: tamen me salvo citò aquam liberam gustabunt. Ad summam, omnes illos in testamento meo manumitto.

Philargyro & fundum lego, & contubernalem suam. Carrioni quoque insulam, & vicesimam, & lectum stratum. Nam Fortunatam meam hæredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis: & hæc omnia publico ideo, ut familia mea jam nunc sic me amet, tanquam mortuum.

Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar testamenti jussit afferri, & totum à primo ad ultimum, ingemiscente familia, recitavit. Respiciens deinde Habinnam: Quid dicis, inquit, amice carissime? ædificas monumentum meum, quemadmodum te jussi? Valde te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam *fingas*, & coronas, & unguenta, & peractas omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint in fronte pedes centum: in agrum pedes ducenti. Omne

genus

genus etiam pomorum volo ſit circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim falſum eſt, vivo quidem domos cultas eſſe: non curari eas, ubi diutius nobis habitandum eſt, & ideo ante omnia adjici volo:

HOC MONUMENTUM HEREDEM NON SEQUATUR.

Cæterum erit mihi curæ, ut teſtamento caveam, ne mortuus injuriam accipiam: præponam enim unum ex libertis ſepulchro meo, cuſtodiæ cauſâ, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tribunali ſedentem prætextatum, cum annulis aureis quinque, & nummos in publico de ſacculo effundentem; ſcis enim, quod epulum dedi, & binos denarios: *facies*, ſi tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum ſibi ſuaviter facientem. Ad dexteram meam pones ſtatuam Fortunatæ meæ columbam tenentem: & catellam cingulo alligatam ducat: & Cicaronem meum: &

am-

amphoras copiosas, gypsatas, ne effluat vinum: & unam licet fractam sculpas, & super eam puerum plorantem: horologium in medio, ut quisquis horas inspiciet, velit, nolit, nomen meum legat. Inscriptio quoque vide diligenter, si hæc satis idonea tibi videtur:

C. POMPEJUS TRIMALCHIO
MÆCENATIANUS HIC
REQUIESCIT,
HUIC SEVIRATUS ABSENTI
DECRETUS EST.
CUM POSSET IN OMNIBUS DECURIIS ESSE, TAMEN NOLUIT;
PIUS, FORTIS, FIDELIS.
EX PARVO CREVIT:
SESTERT. RELIQ. TRECENTIES,
NEC UNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVIT.
VALE ET TU.

Hæc ut dixit Trimalchio, flere cœpit ubertim; flebat & Fortunata, flebat & Habinnas; tota denique familia, tanquam in funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam cœperam etiam

etiam ego plorare, cum Trimalchio: Ergo, inquit, cùm ſciamus nos morituros eſſe, quare non vivamus? Sic vos felices videam, conjiciamus nos in balneum, meo periculo non pœnitebit: Sic calet tanquam furnus.

Verò, verò, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil *metuo*; nudisque conſurrexit pedibus, & Trimalchionem gaudentem ſubſequi.

Ego reſpiciens ad Aſcylton: Quid cogitas? inquam, ego enim ſi videro balneum, ſtatim exſpirabo.

Abſentemur, ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus.

Cum hæc placuiſſent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus: ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Aſcyltos etiam in piſcinam ceciderit: nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus ſum. Servavit nos tamen Atrienſis, qui interventu ſuo, & canem placavit, & nos trementes extraxit in ſiccum. Et Giton quidem, jam dudum

ſe ratione acutiſſima redemerat à cane; quidquid enim à nobis acceperat de cœna latranti ſparſerat, at ille *evocatus* cibo furorem ſuppreſſerat.

Cæterùm cùm algentes utique petiſſemus ab Atrienſe, ut nos extra januam emitteret: Erras, inquit, ſi putas te exire hac poſſe, qua veniſti. Nemo unquam convivarum per eandem januam emiſſus eſt; aliâ intrant, aliâ exeunt.

Quid faciamus? homines miſerrimi, & novi generis labyrintho incluſi, quibus lavari jam cœperat notum eſſe. Ultro ergo rogamus ut nos ad balneum duceret: projectisque veſtimentis, quæ Giton in aditu ſiccare cœpit, balneum intravimus, anguſtum ſcilicet, & ciſternæ frigidariæ ſimile, in qua Trimalchio *nudus* ſtabat, ac ne ſic quidem putidiſſimam *ejus* actionem *nobis* licuit effugere: nam *dicebat* nihil melius eſſe, quàm *in* turba lavari. Et eo loco *ipſo* aliquando piſtrinum fuiſſe. Deinde, ut laſſatus conſedit, invitatus balnei ſono diduxit uſque ad camaram os ebrium, & cœpit Menecratis cantica lacerare, ſicut illi dice-

dicebant, qui linguam ejus intelligebant.

Cæteri convivæ circa labrum manibus nexis currebant, & gingilismo ingenti clamore exsonabant: alii autem, aut restrictis manibus annulos de pavimento conabantur tollere: aut posito genu cervices post terga flectere, & pedum extremos pollices tangere.

Nos, dum alii sibi ludos faciunt, in solio, quod Trimalchioni *pyriabatur*, descendimus. *Inde*, ebrietate discussa, in aliud triclinium deducti sumus, ubi Fortunata disposuerat lauticias; ita ut supra lucernas, æneolosque piscatores notaverim: & mensas totas argenteas, calicesque circa fictiles inauratos: & vinum in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio: Amici, inquit, hodie servus meus barbatoriam facit, homo præfiscini, frugi, & mi carus. Itaque *tingomenas* faciamus, & usque in lucem cœnemus.

Hæc dicente eo gallus gallinaceus cantavit, qua voce confusus Trimalchio vinum sub *mensa* jussit effundi, *lucernas*-

que etiam mero ſpargi ;imo annulum trajecit in dexteram manum , &, Non ſine cauſa, inquit, hic buccino ſignum dedit; nam, aut incendium oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longè à nobis; itaque quisquis hunc indicem attulerit, corollarium accipiet.

Dicto citius de vicinia gallus allatus eſt, quem Trimalchio juſſit, ut aheno coctus fleret. Laceratus igitur ab illo doctiſſimo coco, qui paulo ante de porco aves, piſcesque fecerat, in cacabum eſt conjectus; dumque Dædalus potionem ferventiſſimam haurit, Fortunata molâ buxeâ piper trivit.

Sumptâ igitur *epidipni*, reſpiciens ad familiam Trimalchio: Quid vos, inquit, adhuc non cœnaſtis? abite, ut alii veniant ad officium.

Subiit igitur alia claſſis, & illi quidem exclamavere. Vale Gai, hi autem, Ave, Gai.

Hinc primùm hilaritas noſtra turbata eſt; nam cùm puer non inſpecioſus inter novos intraſſet miniſtros, invaſit eum Trimalchio, & oſculari diutius cœpit.

pit. Itaque Fortunata, ut ex æquo jus firmum approbaret, maledicere Trimalchionem cœpit, & purgamentum, dedecusque prædicare, qui non contineret libidinem suam. Ultimò etiam adjecit, Canis.

Trimalchio contrà confusus, offensus convitio calicem in faciem Fortunatæ immisit. Illa tanquam oculum perdidisset exclamavit, manusque trementes ad faciem suam admovit.

Consternata est etiam Scintilla, trepidantemque sinu suo texit: imo puer quoque officiosus urceolum frigidum ad malam ejus admovit, super quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit.

Contra Trimalchio: Quid enim, inquit, ambubaja *nunc* me misit? si de mactra illam sustuli: hominem inter homines feci? at inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuit; codex, non mulier. Sed hic, qui in pergula natus est, ædes non somniat. Ita Genium meum propitium habeam, curabo *domita* sit Cassandra caligaria. Et ego, ho-

mo dupondiarius, ſeſtertium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. Agatho unguentarius heri proximè ſeduxit me, &, Suadeo, inquit, non patiaris genus tuum interire. Aſt ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis, ipſe mihi aſciam in crus impegi. Rectè curabo me unguibus quæras: & ut depræſentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo ſtatuam ejus in monumento meo ponas, ne mortuus quidem lites habeam. Imo, ut ſciat me poſſe malum dare, nolo, me mortuum baſiet.

Poſt hoc fulmen Habinnas rogare cœpit, ut jam deſineret iraſci: &, Nemo, inquit, noſtrûm non peccat. Homines ſumus, non Dii. Idem & Scintilla flens dixit; ac per Genium ejus, Gajum appellando, rogare cœpit, ut effrangeretur.

Non tenuit ultra lacrymas Trimalchio, & rogo, inquit, Habinna ſic peculium tuum fruniſcaris, ſi quid perperam feci, in faciem meam inſpue. Puerum baſiavi frugaliſſimum, non propter for-

formam, ſed quia frugi eſt; decem partes dicit: librum ab oculo legit: pretium ſibi de diariis fecit: arciſellium de ſuo paravit & duas trullas. Non eſt dignus, quem in oculis feram? ſed Fortunata vetat. Ita tibi videtur fulcipedia? Suadeo bonum tuum concoquas milva, & me non *facias* ringentem, amaſiuncula; *alioquin* experieris cerebrum meum. Noſti me, quod ſemel deſtinavi clavo trabali fixum eſt. Sed vivorum meminerimus.

Vos rogo amici, ut vobis ſuaviter ſit; nam ego quoque tam fui, quàm vos eſtis, ſed virtute mea ad hoc perveni. Corcillum eſt quod homines facit, cætera quiſquilia omnia. Bene emo, bene vendo: alius alia vobis dicet; felicitate diſſilio. Tu autem ſtertera, etiamnum ploras? jam curabo fatum tuum plores.

Sed, ut cœperam dicere, ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Aſia veni, quàm hic candelabrus eſt: ad ſummam, quotidie me ſolebam ad illum metiri, & ut celerius roſtrum barbatum haberem, labra de lu-

cerna ungebam. Tamen ad delicias femina ipsimi Domino annos quatuordecim fui; nec turpe est quod Dominus jubet. Ego tamen, & ipsi meæ Dominæ satisfaciebam. Scitis quid dicam. Taceo quia non sum de gloriosis. Cæterùm, quemadmodum Di volunt, dominus in domo factus sum; & ecce cœpi ipsimi cerebellum. Quid multa? cohæredem me Cæsari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen nihil satis est: concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque naves ædificavi: oneravi vinum, & tunc erat auro contra: misi Romam. Putares me hoc jussisse: omnes naves naufragarunt. Factum, non fabula: una die Neptunus trecenties sestertium devoravit. Putatis me defecisse? non, me-Hercules; mi hæc jactura gustui fuit; tanquam nihil facti; alteras feci majores, & meliores, & feliciores: ut nemo non me virum fortem diceret. Scis, magna navis magnam fortitudinem habet. Oneravi rursus vinum, lardum, fabam, seplasiaria, mancipia. Hoc loco Fortunata rem piam fecit;

omne

omne enim aurum ſuum, omnia veſtimenta vendidit, & mi centum aureos in manu poſuit: hoc fuit peculii mei fermentum. Cito *fit* quod Dii volunt. Uno curſu centies ſeſtertium corrotundavi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant; ædifico domum. Venalitia coëmo jumenta; quidquid tangebam creſcebat tanquam favus. Poſtquam cœpi plus habere, quàm tota patria mea habet, manum de tabula, ſuſtuli me de negotiatione, & cœpi libertos fenerare.

Et ſanè nolente me negotium meum agere, exoravit Mathematicus, qui venerat forte in coloniam noſtram, Græculus, Serapa nomine, conſiliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus eram, ab aſcia & acu mi omnia expoſuit: inteſtina mea noverat, *& mihi dixiſſet*, quid pridie cœnaveram. Putaſſes illum ſemper mecum habitaſſe.

Rogo Habinna, puto interfuiſti: tu dominam tuam de rebus illis feciſti: tu parum felix in amicis es: nemo unquam tibi parem gratiam refert: tu latifundia

 poſ-

possides: tu viperam sub ala nutricas. Et cur vobis non dixerim, etiam nunc mi restare vitæ annos triginta, & menses quatuor, & dies duos? Præterea citò accipiam hæreditatem.

Hæc mihi dixit Fatus meus. Quod si contigerit fundos Apuliæ jungere, satis *dives* pervenero. Interim, dum Mercurius vigilat, ædificavi hanc domum: ut scitis casa erat, nunc Templum est; habet quatuor cœnationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, sursum cellationem, cubiculum in quo ipse dormio, viperæ hujus sessorium, ostiarii cellam perbonam, hospitium M hospites capit. Ad summam, Scaurus, cum huc venit, nusquam mavoluit hospitari, & habet ad mare paternum hospitium: & multa alia sunt, quæ statim vobis ostendam. Credite mihi: assem habeas, assem valeas: habes, habeberis. Sic amicus vester, qui fuit rana, nunc est Rex.

Interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri. Profer & unguentum, & ex illa amphora gustum, ex qua jubeo lavari ossa mea.

Non

Non eſt moratus Stichus, ſed & ſtragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, juſſitque nos tentare an bonis lanis eſſent confectæ. Tum ſubridens: Vide tu, inquit, Stiche ne iſta mures tangant, aut tineæ; alioquin te vivum comburam. Ego glorioſus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur.

Statim ampullam nardi aperuit, omnesque nos unxit: & Spero, inquit, futurum, ut æquè me mortuum juvet, tanquam vivum. Nam vinum quidem in vinarium juſſit infundi: &, Putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos eſſe.

Ibat res ad ſummam nauſeam, cum Trimalchio ebrietate turpiſſima gravis, novum acroama, Cornicines in triclinium juſſit adduci, fultusque cervicalibus multis extendit ſe ſupra torum extremum: & Fingite me, inquit, mortuum eſſe: dicite aliquid belli.

Conſonuere Cornicines funebri ſtrepitu. Unus præcipuè ſervus Tibicinarii illius, qui inter hos honeſtiſſimus erat, tam valde intonuit, ut totam concita-

ret viciniam. Itaque Vigiles, qui custodiebant viciniam, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam subitò, & cum aqua, securibusque tumultuari suo jure cœperunt. Nos, occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque tam planè, quàm ex incendio, fugimus.

FAX nulla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus, nec silentium noctis jam mediæ promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura. Itaque cùm horâ penè totâ, per omnes scrupos, *glarearumque* eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis sumus. Prudens enim pridiè, cùm luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasque notaverat *cretâ*, *quæ* liniamenta evicerunt spississimam noctem, & notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamvis non minus sudoris habuimus, etiam postquam ad stabulum pervenimus. Anus enim ipsa inter diver-

verſitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum ſenſiſſet: & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis interveniſſet *decem* vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli januam effregit, & nos per eandem feneſtram admiſit.

Cubiculum ingreſſus cum fratre lectum petii; & opipare epulatus, ardensque tentigine, me totum voluptatibus ingurgitavi.

Qualis nox fuit illa, Dii, Deæque!
Quàm mollis torus! hæſimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis,
Errantes animas. Valete curæ!
Mortalis ego ſic perire cœpi.

Sine cauſa gratulor mihi: Nam cùm ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, Aſcyltos, omnis injuriæ inventor, ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum; volutatusque liberius cum fratre non ſuo, ſive non ſentiente injuriam, ſive diſſimulante, indormivit alienis amplexibus oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gau-

dio diſpoliatum torum; ſi qua eſt amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, ſomnumque morti jungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Aſcylton autem truci intuens vultu: quoniam, inquam, fidem, *ſceleſte*, violaſti, & communem amicitiam, res tuas ocius tolle, & alium locum, quem polluas, quære.

Non repugnavit ille, ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus: Age inquit, nunc & puerum dividamus.

Jocari putabam diſcedentem; at ille gladium parricidali manu ſtrinxit, &, Non frueris, inquit, hac prædâ, ſuper quam ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt, vel hoc gladio contentus abſcindam. Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, compoſui ad præliandum gradum.

Inter hanc *furioſorum* dementiam infeliciſſimus puer tangebat utriusque genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne Thebanum par humilis taberna ſpectaret, neve ſanguine mutuo pollueremus

fami-

familiaritatis cariſſimæ ſacra. Quod ſi utique, proclamabat, facinore opus eſt, *nudum* ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: Ego mori debeo, qui amicitiæ ſacramentum delevi.

Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, Ego, inquit, finem diſcordiæ imponam. Puer ipſe, quem vult, ſequatur, ut ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalva libertas.

Ego, *qui* vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, imò conditionem præcipiti feſtinatione rapui, commiſique judici litem: qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verùm ſtatim, ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem*que* Aſcylton elegit.

Fulminatus hac pronuntiatione, ſicut eram ſine gladio, in lectulum decidi, & attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriæ invidiſſem.

Egreditur ſuperbus cum præmio Aſcyltos, & paulò ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunæque etiam ſimilitu-

litudine parem, in loco peregrino destituit abjectum.

Nomen amicitiæ, si quatenus expedit, hæret,
Calculus ut *tabula mobile ducit opus.*
Cùm Fortuna manet, vultum servatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in scæna mimum, Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen Divitis ille tenet:
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, assimulata *perit.*

Nec diu tamen lachrymis indulsi, sed veritus ne Menelaus etiam Anteschola-nus, inter cætera mala, solum me in diversorio inveniret, collegi sarcinulas, locumque secretum, & proximum littori mœstus conduxi. Ibi triduo inclusus, redeunte in animum solitudine, atque contemptu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruinâ terra potuit haurire? non

non iratum etiam innocentibus mare? Hoſpitem occidi, aufugi judicium, arenæ impoſui; ut inter audaciæ nomina mendicus, exul, in diverſorio Græcæ urbis jacerem deſertus? Et quis mihi hanc ſolitudinem impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoque confeſſione dignus *exitio:* ſtupro liber, ſtupro ingenuus, cujus anni ad teſſeram venerunt, quem tanquam puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô Dii, qui, *eo die, quo togam virilem*, ſtolam ſumpſit; qui ne vir eſſet à matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit; qui poſtquam conturbavit, & libidinis ſuæ ſolum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & proh pudor! tanquam mulier ſecutuleia, unius noctis tractu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus attriti deridet ſolitudinem meam? ſed non impunè. Nam aut vir ego, liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo injuriæ meæ.

Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne

ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires, mox in publicum prosilio, furentisque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille planus fuit, sive nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, Commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriæ? Cùm constantissimè & Centurionem, & legionem essem ementitus: Age ergo, inquit ille, in exercitu vestro phæcasiati milites ambulant? Cùm deinde vultu, atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere jussit arma, & malo cavere. Despoliatus ergo, imo præcisa ultione, retro ad diversorium tendo, paulatimque, temeritate *laxata*, cœpi grassatoris audaciæ gratias agere.

Interim mihi arduum erat amorem vindictæ superare, & mediam noctem anxius consumpsi, sed tristitiæ sublevandæ, injuriæque propellendæ causâ egressus diluculo, omnes circuivi porticus,

&

& in Pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem: nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis injuria victas; & Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia, non ſine quodam horrore tractavi. Jam verò Apellis, quam Græci *Monochromaton* appellant, etiam adoravi. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem præciſæ, ut crederes etiam animorum eſſe picturam.

Hinc aquila ferebat cœlo ſublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naïada. Damnabat Apollo noxias manus, lyramque reſolutam modò nato flore *coronabat*.

Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tanquam in ſolitudine exclamavi: ergo amor etiam Deos tangit? Jupiter in cœlo ſuo non invenit quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperaſſet amori ſuo, ſi venturum ad interdictum Herculem credidiſſet. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulæ quoque habue-

buerunt ſine æmulo complexus. *Aſt* ego in ſocietatem recepi hoſpitem Lycurgo crudeliorem.

Ecce autem, ego dum cum ventis litigo, intravit pinacothecam ſenex canus, exercitati vultus, & qui videretur neſcio quid magnum promittere; ſed cultu non proinde ſpecioſus, ut facilè appareret, eum ex hac nota literatorum eſſe, quos odiſſe divites ſolent. Is ergo ad latus conſtitit meum, &, Ego, inquit, Poëta ſum, & ut ſpero non humillimi ſpiritus, ſi modò coronis aliquid credendum eſt, quas etiam ad imperitos deferre gratia ſolet.

Quare ergo, *inquam*, tam malè veſtitus es?

Propter hoc ipſum, *ait*. Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui pelago credit, magno ſe fenore tollit;
Qui pugnas & caſtra petit, præcingitur auro;
Vilis adulator picto jacet ebrius oſtro;
Et qui ſollicitat nuptas, ad præmia peccat.

Sola

Sola pruinosis horret Facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas invocat artes.

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit insistere, primùm propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare diversa?) deinde, qui solas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipsi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione possunt, litterarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi.

Nescio, *inquam*, quomodo bonæ mentis soror *sit* paupertas; *& suspirabam. Meritò, inquit, Senex sortem doles Litteratorum.*

Non illud, inquam, suspiriorum materia, dolendi mihi altera causa est; & longè gravior: simulque, ut propensio humana alienis auribus proprios dolores deponit, fortunam meam illi exposui, imprimisque Ascylti perfidiam exaggeravi: proclamans inter tot gemitus;

vellem

vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis, ut deliniri posset; nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior.

Visus ego Seni ingenuus me solari cœpit, utque tristitiam leniret meam, quid sibi in amoribus olim contigerat, narravit.

In Asiam cùm à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi cùm libenter habitarem, non solùm propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescumque enim in convivio de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam severâ tristitiâ violari aures meas obscœnò sermone dolui, ut me, mater præcipuè, tanquam unum ex Philosophis intueretur. Jam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere: ego studia ejus ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum.

Fortè

Fortè cùm in triclinio jaceremus, quia dies ſolemnis ludum arctaverat, pigritiamque recedendi impoſuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidiſſimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, ſi ego hunc puerum baſiavero, ita ut ille non ſentiat, cras illi par columbarum donabo.

Audito voluptatis pretio, puer ſtertere cœpit. Itaque aggreſſus ſimulantem aliquot baſiolis invaſi. Contentus hoc principio, bene manè ſurrexi, electumque par columbarum attuli exſpectanti, ac me voto exſolvi. Proxima nocte, cùm idem liceret, mutavi optionem: &, Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non ſenſerit, gallos gallinaceos pugnaciſſimos duos donabo patienti. Ad hoc votum Ephebus ultro ſe admovit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormiſſem. Indulſi ergo ſollicito, totoque corpore citra ſummam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, attuli gaudenti quidquid promiſeram. Ut tertia nox licentiam

dedit,

dedit, conſurrexi ad aurem malè dormientis: Dii, inquam, immortales! ſi ego huic dormienti abſtulero coïtum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero aſturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, ſi ille non ſenſerit. Nunquam altiore ſomno Ephebus obdormivit. Itaque primùm implevi lactentibus papillis manus, mox baſio inhæſi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Manè ſedere in cubiculo cœpit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis quantò facilius ſit columbas, gallosque gallinaceos emere, quàm aſturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus, in hoſpitium reverti, nihilque aliud quàm puerum baſiavi: At ille circumſpiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, Domine, ubi eſt aſturco?

Difficultas, inquam, elegantem nanciſcendi, munus differre coëgit, ſed intrà paucos dies promiſſis ſtabo. Quid hoc

ſibi

ſibi vellet ſcitè intellexit Ephebus, & motus internos prodidit vultus.

Cùm ob hanc offenſam præcluſiſſem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpoſitis enim paucis diebus, cùm ſimilis nos caſus in eandem fortunam retuliſſet, ut intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi Ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id eſt, ut pateretur ſatisfieri ſibi, & cætera, quæ libido diſtenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil eſt tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & malè repugnanti gaudium extorſi. At ille, non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu queſtus eſt, deceptum ſe, & deriſum, traductumque inter condiſcipulos, quibus jactaſſet cenſum meum. Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego verò, depoſitâ omni offenſâ, cum puero in gratiam redii, uſusque beneficio ejus, in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus ite-

ratione Ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus. Itaque excitavit me ſopitum; &, Numquid vis? inquit. Et non planè jam moleſtum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus ſudoresque tritus, quod voluerat, accepit, rurſusque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere: Quare non facimus? Tum ego toties excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi *voces* ſuas: Aut dormi, aut ego jam patri dicam.

Erectus his ſermonibus, conſulere prudentiorem cœpi ætatis tabularum, & quædam argumenta mihi obſcura, ſimulque cauſam deſidiæ præſentis excutere, cur pulcherrimæ artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica inſtituit. Priſcis enim temporibus, cùm adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, ſummumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum ſeculis diù lateret. Itaque, *argillâ* omnium

her-

herbarum ſuccos Democritus expreſſit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta conſumpſit. Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, ut aſtrorum cœlique motus deprehenderet: & Chryſippus, ut ad inventionem ſufficeret, ter helleboro animum deterſit.

Verùm, ut ad plaſtas convertar, Lyſippum, ſtatuæ unius lineamentis inhærentem, inopia extinxit: & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non invenit hæredem. At nos vino ſcortisque demerſi, ne *partas* quidem artes audemus cognoſcere; ſed accuſatores antiquitatis, vitia tantùm docemus, & diſcimus. Ubi eſt Dialectica? Ubi Aſtronomia? Ubi Sapientiæ conſultiſſima via? Quis unquam venit in Templum, & votum fecit, ſi ad Eloquentiam perveniſſet? Quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum divitem extu-

 lerit:

lerit: *alius si thesaurum effoderit:* alius, si ad trecenties H-S salvus pervenerit. Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Jovem quoque peculio exorat. Noli ergo mirari, si Pictura defecit, cùm omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri, quàm quidquid Apelles, Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Trojæ halosin ostendit: itaque conabor opus versibus pandere.

JAM decuma mœstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atrô dubia pendebat metu:
Cùm, Delio profante, cæsi vertices
Idæ trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens clostrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni prælio
Irata

Irata virtus abditur: ſtipant graves
Equi receſſus Danaï, & in voto latent.
O Patria! pulſas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero
Inciſus, hoc ad fata compoſitus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisque pavidæ gaudium lachrymas habet,
Quas metus abegit, jamque Neptuno ſacer,
Crinem ſolutus, omne Laocoon replet
Clamore vulgus; mox reducta cuſpide
Uterum notavit: fata ſed tardant manus,
Ictusque reſilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles ſpirat alieno metu.

Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monstra. Celsa quà Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Undaque resultat scissa tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, cùm premunt classes mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus spumas agunt:
Dant caudæ sonitum: liberæ ponto jubæ
Coruscant *luminibus, fulmineum jubar*
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt,
Stupuere mentes. Infulis stabant Sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci: parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Uterque fratri transtulit pias vices,

Morsque

Morsque ipſa miſeros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens;
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Jam morte paſti, membraque ad terram trahunt.
Jacet ſacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis ſacris,
Peritura Troja perdidit primùm Deos.
Jam plena Phœbe candidum extulerat jubar,
Minora ducens aſtra radianti face,
Cum inter ſepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant cloſtra, & effundunt viros.
Tentant in armis ſe duces, ceu uti ſolet
Duro remiſſus Theſſali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excurſum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque ſumunt. Hîc graves alius mero
Obtruncat, & continuat in noctem *ultimam*

Somnos: ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojæ ſacra.

Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me Poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad littus perveni: &, ut primùm extra teli conjectum licuit conſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minùs quàm duabus horis mecum moraris, & ſæpius Poëticè, quam humanè locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut quotiescumque cœperis à te exire, ſanguinem tibi *è* capite mittam.

Movit ille vultum, &, O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum: imò quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Cæterùm, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo. Imò, inquam ego, ſi ejuras hodiernam

bilem, unà cœnabimus: *ſimulque* mando ædicularum cuſtodi cœnulæ officium, *& continuò in balneum ivimus; ubi* video Gitona cum linteis & ſtrigilibus parieti applicitum, triſtem confuſumque: Scires non libenter ſervire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille ſolutum gaudio vultum, &, Miſerere, inquit, frater, ubi arma non ſunt, liberè loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet ſævitia pœnitentiam judicis tui puni. Satis magnum erit miſero ſolatium, tua voluntate cecidiſſe.

Supprimere ego querelam jubeo, ne quis conſilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebroſum & ſordidum egreſſum extraho Gitona, raptimque in hoſpitium meum pervolo. Præcluſis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfuſum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit: nam puer etiam ſingultibus crebris amabile pectus quaſſaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, cùm vul-

nus ingens fuerit, cicatrix non eſt. Quid dicis peregrini amoris conceſſio? Dignus hac injuria fui?

Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium altius ſuſtulit. *Sed, inquam ego*, nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; ſed nihil jam queror; nihil jam memini, ſi bona fide pœnitentiam emendas.

Hæc cum inter gemitus lacrymasque fudiſſem, deterſit ille pallio vultum, &, Quæſo, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te reliqui, an tu prodidiſti? Equidem fateor, & præ me fero, cùm duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.

Exoſculatus pectus ſapientiâ plenum, injeci cervicibus manus: & ut facilè intelligeret, rediiſſe me in gratiam, & optima fide reviviſcentem amicitiam toto pectore aſtrinxi.

Et jam plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curaverat, cùm Eumolpus oſtium pulſat. Interrogo ego, Quot eſtis? obiterque per rimam foris ſpeculari diligentiſſimè cœpi, num Aſcyltos unà veniſſet. Demum, ut ſolum hoſpi-

tem

tem vidi, momento recepi. Ille ſe ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conſpectu miniſtrantem, movit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene ſit.

Non delectavit me tam curioſum principium, timuique ne in contubernium recepiſſem Aſcylti parem. Inſtat Eumolpus, & cùm puer illi potionem dediſſet; Malo te, inquit, quam balneum totum: ſiccatoque avidè poculo, negat ſibi umquam acidius fuiſſe: Nam & dum lavor, ait, penè vapulavi, quia conatus ſum circa ſolium ſedentibus carmen recitare: & poſtquam de balneo tanquam de theatro ejectus ſum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui veſtimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam inſanum, imitatione petulantiſſima deriſerunt: illum autem frequentia ingens circumvenit cum plauſu & admiratione timidiſſima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipſum

hominem laciniam fascini crederes. O juvenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium, nescio quis enim Eques Romanus, ut aiebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, ut tam magna fortuna solus uteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab Officioso recepissem, nisi Notorem dedissem. Tantò magis *expedit* inguina quàm ingenia fricare.

Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissimè vultum: injuriis scilicet, inimici nostri hilaris, commodis tristis. Utcumque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui, & cœnæ ordinem explicui.

Vix dum finieram cum cœnula allata est: cibus scilicet plebejus, sed succosus, & nutritivus, quem Eumolpus, doctor famelicus, devoravit. Satur vero Philosophos de negotio ejicere cœpit, & multa jactare in illos, qui vulgò nota contemnunt, raraque solùm plurimi faciunt. Corruptæ menti, inquit, vile est quod licet,

licet, & animus errore lentus injurias diligit.

Nolo, quod cupio, ſtatim tenere,
Nec victoria mi placet parata.
Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quòd non ſunt faciles: at albus anſer,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebejum ſapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus *jam gravis eſt. Amica vincit*
Uxorem. Roſa cinnamum veretur.
Quidquid quæritur, optimum videtur.

Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres? Per fidem, ſaltem nobis parce, qui te nunquam lapidavimus. Nam ſi aliquis ex his, qui in eodem ſynœcio potant, nomen Poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes ſub eadem cauſa obruet. Miſerere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitiſſimus puer, & negavit rectè facere, quod ſe-

niori convitiarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, contumeliâ tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregiè decebant.

O felicem, inquit *Eumolpus*, matrem tuam, quæ te talem peperit! Macte virtute esto. Raram facit misturam cum sapientiâ forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem invenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus, & custos, etiam quò non jusseris, sequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat.

Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum adversus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam processit, tanquam aquam peteret, iramque meam prudenti absentia extinxit. Paululùm ergo intepescente sævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejusmodi tibi vota proponas: & ego iracundus sum, & tu libidinosus; vide quàm non

con-

conveniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ociùs foras exi.

Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ causam, sed continuò limen egressus, obduxit repentè ostium cellæ, meque nihil tale expectantem inclusit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona investigandum cucurrit.

Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram, cervicesque nodo condebam, cùm reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton præcipuè ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, me*que* utraque manu impulsum præcipitat super lectum Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, ut ante *me* moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quæsivi. Ego, si te non invenissem, periturus per præcipitia fui: & ut scias, non longè esse quærentibus mortem, specta invicem, quod me spectare voluisti.

Hæc

Hæc locutus, mercenario Eumolpi novaculam rapit, & ſemel iterumque cervice percuſſa, ante pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutusque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Giton ulla erat ſuſpicione vulneris læſus, neque ego ullum ſentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retuſa, ut pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.

Dum hæc fabula inter amantes luditur, Diverſitor cum *altera* parte cœnulæ intervenit, contemplatusque fœdiſſimam jacentium volutationem, Rogo, inquit, ebrii eſtis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid ſibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed non impune. Jam enim faxo ſciatis non viduæ hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicii.

Ex-

Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus liberum urceolum *fictilem* in Eumolpi caput jaculatus eſt, ſolvitque clamantis frontem, & de cella ſe proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, ſequitur abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiæ, hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occaſionem vindictæ, Eumolpum excludo, redditaque ſcordalo vice, ſine æmulo ſcilicet, & cella utor, & nocte.

Interim coctores, inſulariique mulcant excluſum: & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum præliantis componit: anus præcipuè lippa, ſordidiſſimo linteo præcincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat.

Videbamus nos omnia per foramen valvæ,

valvæ, quod paulò ante anſa oſtii diſrupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus miſericordiæ ſuæ, reſerandum oſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, ſed caput miſerantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. Et ille flens quidem conſedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriæque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: cùm Procurator inſulæ Bargates à cœna excitatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, ut rabioſa barbaraque voce in ebrios fugitivosque diu peroravit, reſpiciens ad Eumolpum, O Poëtarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſervi, manusque continent à rixa? *Tum ad aures Eumolpi accedens:* Contubernalis mea, *inquit ſubmiſſius*, mihi faſtum facit: ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, ut habeat pudorem.

Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto

:o loquitur, intrat ſtabulum præco cum ſervo publico, aliaque ſanè *non* modicâ frequentia, facemque fumoſam magis quàm lucidam quaſſans, hæc proclamavit:

PUER IN BALNEO PAULÒ ANTE ABERRAVIT, ANNORUM CIRCA XVIII. CRISPUS, MOLLIS, FORMOSUS, NOMINE GITON: SI QUIS EUM REDDERE, AUT COMMONSTRARE VOLUERIT, ACCIPIET NUMMOS MILLE.

Nec longè à præcone Aſcyltos ſtabat amictus diſcoloria veſte, atque in lance argentea indicium, & fidem præferebat.

Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum ſubiret; annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, ſicut olim Ulyxes *utero arietis* adhæſiſſet, extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus.

Non eſt moratus Giton imperium, mo-

momentoque temporis inſeruit *vinculis* manus, & Ulyxem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſtimentis implevi, uniusque hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi.

Interim Aſcyltos, ut pererravit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem ſpem concepit, quò diligentius oppeſſulatas invenit fores. Publicus verò ſervus, inſertans commiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxavit.

Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque ſocietatem miſeriarum, petii ut ſaltem oſtenderet fratrem; imò, ut fidem haberent fictæ preces, ſcio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quò enim ſecures attuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: præbeo ecce cervicem, funde ſanguinem, quem ſub prætextu quæſtionis petiiſti.

Amolitur Aſcyltos invidiam; &, Se verò nihil aliud quàm fugitivum ſuum dixit quærere; mortem nec hominis con-

concupiſſe, nec ſupplicis; utique ejus, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum.

At non ſervus publicus tam languidè agit, ſed raptam Cauponi arundinem ſubter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & reducto timidiſſimè ſpiritu ipſos cimices ore tangebat.

Illis autem *vix egreſſis*, Eumolpus, quia effractum oſtium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, Mille, inquit, nummos inveni: jam enim perſequar abeuntem Præconem, &, in poteſtate ſua eſſe Gitonem, meritiſſima *proditione* monſtrabo.

Genua ego perſeverantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Meritò, inquam, èxcandeſceres, ſi poſſes *te* proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde.

Dum hæc ego jam credenti perſuadeo, Giton, collectione ſpiritus plenus,

ter

ter continuò ita ſternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus converſus, ſalvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox converſus ad me, Quid eſt, inquit, Latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere? Imò, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excuſſiſſet indicium, eluſus circa popinas errarem. *At* Giton longè blandior, quàm ego, primùm araneis oleo madentibus vulnus, quod in ſupercilio factum erat, coarctavit; mox palliolo ſuo laceratam mutavit veſtem, amplexusque jam mitigatum, oſculis tanquam fomentis aggreſſus eſt: &, In tua, inquit, pater cariſſime, in tua ſumus cuſtodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle ſervare. Utinam me ſolum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium ſcelerum materia: ego cauſa ſum. Si perirem, conveniret inimicis.

Eumolpus, tum Encolpij, tum Gitonis, commotus ærumnis, & præcipuè blan-

blanditiarum Gitonis non immemor; Stultissimi, inquit, certè estis vos, qui virtute præditi felices esse potestis, vitam tamen ærumnosam degitis, & singulis diebus vos ultrò novis torquetis cruciatibus; Ego sic semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram, consumerem: *id est, in tranquilitate: si me vultis imitari, sollicitudines animis mittite. Ascyltos hîc vos insectatur: fugite illum, & me profecturum in regiones extraneas sequimini. In navigio vector proximâ forsan nocte proficiscar: ibi planè notus sum, & gratiosè accipiemur.*

Prudens utileque hoc consilium mihi visum est, quia Ascylti vexationibus me vindicabat, vitamque pollicebatur feliciorem. Eumolpi victus humanitate, nuper illi injuriam fecisse maximè dolui; meæque æmulationis, tot malorum causæ, pœnitentiam agere cœpi.

Profusis ego lacrymis rogo, quæsoque, ut mecum quoque redeat in gratiam: neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: daturum

tamen

tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius, quo possit offendi. Tantùm omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius nives hærent, ast ubi ea aratro *domita* tellus nitet, dum loqueris, *levi* pruinâ *dilabuntur*. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur.

Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque, quod bene eveniat, expedite sarcinulas, & vel sequimini me, vel si mavultis, ducite.

Adhuc loquebatur, cùm crepuit ostium impulsum, stetitque in limine *barbâ horrendus* nauta. Et, Moraris, inquit, Eumolpe, tanquam prope diem ignores.

Haud mora, omnes consurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium suum, jam olim dormientem, exire cum sarcinis jubet. Ego cum Gitone quidquid erat, in *alutam* compono, & adoratis Sideribus intro navigium.

In-

In puppis constrato locum semotum elegimus, & nondum ortâ die Eumolpus dormitabat. Ego vero Gitonque, ne quidem minimùm somni haurire potuimus. Anxius perpendebam me in societatem recepisse Eumolpum Ascylto formidabiliorem æmulum, & illud valdè me torquebat. Ratione verò dolorem vincente, Molestum, *inquam*, quòd puer hospiti placet. Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosiùs potest? in publico tamen manant. Solus ergo Amor furtum potiùs, quàm præmium, erit? Imò verò nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit. Victus, & senex non erit gravis: etiam cùm voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet.

Hoc ut infra fiduciam posui, fraudavique animum dissidentem, cœpi somnum obruto tuniculâ capite mentiri. Sed repentè quasi destruente Fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super

conſtratum puppis congemuit: Ergo me deriſit? At hæc quidem virilis, & penè auribus meis familiaris animum palpitantem percuſſit. Cæterùm eadem indignatione mulier lancinata ulteriùs excanduit: &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quàm bene exulem *exciperem*.

Uterque noſtrûm tam inexpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego præcipuè, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus diu vocem collegi, tremuliſque manibus Eumolpi, jam in ſoporem labentis, laciniam duxi; &, Per fidem, inquam, Pater, cujus hæc navis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleſtè tulit; &, Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut ſuper conſtratum navis, occuparemus ſecretiſſimum locum, ne nos patereris requieſcere. Quid porro ad rem pertinet, ſi dixero, Lycam Tarentinum eſſe dominum hujuſce navigii, qui Tryphænam exulem Tarentum ferat?

Intremui poſt hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, Aliquando, inquam, totum

totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, *pene* animam egit; deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit, quæ, nisi per te licet, potest esse pro munere.

Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per Deos Deasque, se, neque scire quid acciderit; nec ullum dolum malum consilio adhibuisse, sed mente simplicissima, & vera fide in navigium comites induxisse, quo *ipse* jam pridem fuerit usurus. Quæ autem hîc insidiæ sunt? inquit, aut quis nobis*cum* Hannibal navigat? Lycas Tarentinus, homo verecundissimus, & non tantùm hujus navigii dominus, quod regit, sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. Hic est Cyclops ille, & Archipirata, cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima; quæ

voluptatis causâ huc atque illuc vectatur.

Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit.

Confusus ille, & consilii egens, jubet quemque suam sententiam proponere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus.

Imò, inquit Giton, persuade Gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrymis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus Gubernator indulgeat tibi.

Negavit hoc Eumolpus fieri posse; quia magna navigia portibus se gravatim insinuant, nec tam citò fratrem defecisse, verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Lycas officii causâ visere languentem desiderabit. *Videsis*, quàm

 valde

valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia: quomodo poſſumus egredi nave, ut non conſpiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis, & quis non dare manum languentibus volet? Nudis: Et quid erit aliud, quàm ſe ipſos proſcribere.

Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, præciſoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum, ſi nos deſcendentes adjuverit caſus.

Non imprudens conſilium, inquit Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Utique Gubernator, qui pervigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. Et utcumque imponi vel *non* dormienti poſſet, ſi per aliam partem navis fuga quæreretur:

nunc per puppim, per ipſa gubernacula dilabendum eſt, à quorum regione funis deſcendit, qui ſcaphæ cuſtodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non ſuccurriſſe, unum nautam ſtationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in ſcapha, nec poſſe inde cuſtodem, niſi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri poſſit, interrogate audaciam veſtram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuſo periculum, quod ſalutis ſpem oſtendit. Nam ſine cauſa quidem ſpiritum tanquam rem vacuam impendere, nec vos quidem exiſtimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte ſervos pœnam graviorem timentes præcipitaſſe ſe in mare: deinde cùm ventum fuerit in portum, ſine ulla ſuſpicione, pro ſarcinis vos efferam.

Ita verò, inquam ego, tanquam ſo-

lidos

lidos alligaturus, quibus non ſoleat venter injuriam facere; an tanquam eos, qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge una die vinctos poſſe durare: quid ergo ſi diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adverſa tempeſtas, quid facturi ſumus? Veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & cartæ alligatæ mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes, ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliud aliquod iter ſalutis quærendum eſt. Inſpicite quod ego inveni. Eumolpus tanquam literarum ſtudioſus utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus *colorem* à capillis uſque ad ungues? Ita, tanquam ſervi Æthiopes, & præſto *illi* erimus ſine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis.

Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judæi videamur: & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta facies, ut ſuos Gallia cives putet: tanquam hic ſolus color figuram poſſit per-

vertere, & non multa unà oportet consentiant, & non natione mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ asperginem impositùram aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, numquid & labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro convertere? numquid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus.

Nec istud Dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imò potius facite quod jubeo: Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est: hic continuò radat utriusque non solùm capita, sed etiam surpercilia. Sequar ego, frontes

frontes notans inſcriptione ſolerti, ut videamini ſtigmate eſſe puncti. Ita eædem literæ, & ſuſpicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra ſupplicii teget.

Placuit, *&* non eſt dilata fallacia: ſed ad latus navigii furtim proceſſimus, capitaque cum ſuperciliis denudanda tonſori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus fortè ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat ſtomachum nauſeâ gravem, notavit ſibi ad Lunam tonſorem intempeſtivo inhærentem miniſterio, exſecratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus eſt. Nos diſſimulatâ nauſeantis devotione, ad ordinem triſtitiæ redimus, ſilentioque compoſito, reliquas noctis horas malè ſoporati conſumpſimus.

Poſtero die ſtatim atque Eumolpus è lecto Tryphænam conſurrexiſſe intellexit, diætam Lycæ intravit; ubi poſtquam locutum eſt de feliciſſimâ navigatione quam cœli ſerenitas augurabat, Lycas

 reſpi-

respiciens ad Tryphænam, Videbatur, *inquit*, mihi ſecundum quietem, Priapus dicere, Encolpion, *quem* quæris; ſcito à me in navem tuam eſſe perductum.

Exhorruit Tryphæna: &, Putes, inquit, unà nos dormiiſſe: nam & mihi ſimulachrum Neptuni, quod Bajis ter ſtylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies.

Hinc ſcies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem eſſe divinum, qui ejuſmodi ludibria facetiſſimâ ratione condemnat.

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt;
Sed ſibi quisque facit. Nam cùm proſtrata ſopore
Urget membra quies, & mens ſine pondere ludit:
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miſerandas ſævit in urbes;

Tela

Tela videt, verſasque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſas orare ſolent; legesque forumque,
Et pavido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit avarus opes, defoſſumque invenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit everſam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

Cæterùm Lycas, ut Tryphænæ ſomnium expiavit, Quis, inquit, prohibet navigium ſcrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare?

Is, qui nocte miſerorum furtum de-

prehenderat, Æſius nomine, ſubitò proclamat, Ergo illi, qui ſunt, qui nocte ad Lunam radebantur? peſſimo, medius-Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, niſi cùm pelago ventus iraſcitur.

Excanduit Lycas hoc ſermone turbatus; &, Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcidit, & hoc nocte intempeſtâ? attrahite ociùs nocentes in medium, ut ſciam quorum capitibus debeat navigium luſtrari.

Ego, inquit Eumolpus, hoc juſſi, non *omen facturus* navigio *hoſpitium* mihi: quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, juſſi ſqualorem damnatis auferri: ſimul ut notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præſidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera apud communem amicam conſumpſerunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfuſos. Ad ſummam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.

Itaque

Itaque ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utrisque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi. Cæterùm Giton semel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphænæ aures notissima voce repleret. Non solùm ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt.

Jam Giton mirabili formâ exarmaverat nautas, cœperatque etiam sine voce sævientes rogare, cùm ancillæ pariter proclamant; Giton est, Giton, inhibete crudelissimas manus; Giton est, Domina succurre.

Deflectit aures Tryphæna jam sua sponte credentes, raptimque ad puerum devolat.

Lycas, qui me optimè noverat, tanquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam consideravit, sed continuò ad inguina mea luminibus deflexis, movit officiosam

manum: &, Salve, inquit, Encolpi. Miretur nunc aliquis, Ulyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem, cùm homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam doctè pervenerit. Tryphæna lacrymas effudit, decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa, sciscitarique submissiùs cœpit, Quod ergastulum intercepisset errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent? Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona sua venissent.

Concitatus iracundia prosiliit Lycas, &, O te, inquit, feminam simplicem! tanquam vulnera ferro præparata literas biberint. Utinam quidem hac inscriptione frontis *se* maculassent! haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus, & adumbrata inscriptione derisi.

Volebat Tryphæna misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: sed Lycas memor

memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementiùs vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna! nam imprudentes noxios in nostrum induxere navigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide ut prosit, illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor ne, quod remisero, patiar.

Tam superstitiosâ oratione Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium, imò accedere etiam justissimæ ultioni: nec se minùs grandi vexatam injuria, quàm Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proscripta sit.

Ut ad vindictam unanimem & propensam vidit Tryphænam Lycas, nova jussit addi supplicia: quæ ut intellexit Eumolpus, his eum mitigare conatus est.

Infelices, inquit, illi, quorum te vindice stat exitium, tuam Lyca implorant misericordiam, & me utpote hominem

non

non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque ut ſe reconciliarem aliquando *amiciſſimis*. *Certè* putatis juvenes caſu in has plagas incidiſſe, cùm omnis vector nihil priùs quærat, quàm cujus ſe diligentiæ credat. Flectite ergo mentes ſatisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire ſine injuria, quò deſtinant. Sævi quoque & implacabiles domini crudelitatem ſuam impediunt, ſi quando pœnitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hoſtibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices jacent juvenes, ingenui, honeſti, & quod utroque potentius eſt, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me-Hercules, intervortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione læſiſſent; ſatiari tamen potuiſſetis hac pœna, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proſcriptos.

Interpellavit deprecationem ſupplicis Lycas, &, Noli, inquit, cauſam confundere, ſed impone ſingulis modum.

Ac

Ac primum omnium, ſi ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem.

Deinde ſi gratiam à legato moliebantur, quid ita omnia feciſti, ut quos tuebaris, abſconderes? Ex quo apparet, caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem quæſiſſe, quâ noſtræ animadverſionis impetum eluderes.

Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos, honeſtosque clamando, vide ne deteriorem facias confidentiâ cauſam. Quid debent læſi facere, ubi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt noſtri, eo majora meruerunt ſupplicia. Nam qui ignotos lædit, latro appellatur: qui amicos, paulo minùs quàm parricida.

Reſolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, Intelligo, inquit, nihil magis obeſſe juvenibus miſeris, quàm quod nocte depoſuerunt capillos: hoc argumento incidiſſe in navem videntur, non veniſſe. Quod velim, tam candidè ad veſtras aures perveniat, quàm ſim-

ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim, antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſupervacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen putaverunt ad rem pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium noverant.

Quid, inquit Lycas, attinuit ſupplices radere? niſi fortè miſerabiliores calvi ſolent eſſe. Quanquam quid attinet, veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ Salamandra ſupercilia tua *exuſſit?* Cui Deo crinem voviſti? Pharmace, reſponde.

Obſtupueram ego ſupplicii metu pavidus, nec quid in re manifeſtiſſima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis præter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorum etiam æqualis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut verò ſpongiâ udâ facies *plorantium* deterſa eſt, & liquefactum per totum os atramentum, omnia ſcilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium ſe ira convertit. Negat Eumolpus

pus paſſurum ſe, ut quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque ſævientium minas, non ſolùm voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus, alterque infirmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quàm virium auxilia.

Nec quidquam pro me deprecabar, ſed intentans in oculos Tryphænæ manus, uſurum me viribus meis clarâ liberaque voce clamavi, nî abſtineret à Gitone mulier *damnanda*, & in toto navigio ſola verberanda, *paſſuram injuriam*.

Accenditur audaciâ meâ iratior Lycas, indignatusque, quod ego relictâ meâ cauſâ tantùm pro alio clamo.

Nec minùs Tryphæna contumeliâ ſævit accenſa, totiusque navigii turbam diducit in partes.

Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Tryphænæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, uno tantùm Gubernatore relicturum ſe navis miniſterium denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perditorum collecta. Ni-

Nihilominus tamen perſeverat dimicantium furor; illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrinque ſemimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem: nec tamen cujusquam ira laxatur. Tunc fortiſſimus Giton ad virilia ſua admovit novaculam *infectam*, minatus ſe abſciſſurum tot miſeriarum cauſam: inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non diſſimulatâ miſſione. Sæpius ego cultrum tonſorium ſuper jugulum meum poſui, non magis me occiſurus, quàm Giton, quod *minabatur*, facturus. Audaciùs ille tamen tragœdiam implebat, quia ſciebat ſe illam habere novaculam, quâ jam ſibi cervicem præciderat.

Stante ergo utraque acie, cum appareret, futurum non tralatitium bellum, ægrè expugnavit Gubernator, ut Caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum, atque in colloquium venire auſa:

Quis

Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma?
Quid noſtræ meruere manus? non Troïus hoſtis
Hac in claſſe vehit decepti pignus Atridæ;
Nec Medea furens fraterno ſanguine pugnat.
Sed contemptus amor vires habet, & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non eſt mors una ſatis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæſit pauliſper acies, revocatæque ad pacem manus intermiſere bellum. Utitur pœnitentiæ occaſione dux Eumolpus, & caſtigato ante vehementiſſimè Lyca, tabulas fœderis ſignat, queis hæc formula erat.

Ex tui animi ſententia, ut tu, Tryphæna, neque injuriam tibi factam à

Gitone querêris, neque ſi quid ante hunc diem factum eſt, objicies, vindicabisve, aut ullo alio genere perſequendum curabis: & ut nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non oſculum, non coïtum Venere conſtrictum, niſi pro quaque re præſentes numeraveris denarios centum.

Item Lyca, ex tui animi ſententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioſo inſequêris, nec vultu; neque quæres, ubi nocte dormiat; aut ſi quæſieris, pro ſingulis injuriis numerabis præſentes denarios ducentos.

In hæc verba fœderibus compoſitis arma deponimus: & ne reſidua in animis etiam poſt jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri oſculis placet.

Exhortantibus univerſis odia detumeſcunt; epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate convivium. Exſonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina tranquillitas intermiſerat curſum, alius exultantes quærebat fuſcinâ piſces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem.

Ecce

Ecce etiam per antennam pelagiæ conſederant volucres, quas tectis arundinibus peritus artifex tetigit. Illæ viſcatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasque per maria inanis ſpuma torquebat.

Jam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; jam Tryphæna Gitona extrema parte potionis ſpargebat, cùm Eumolpus & ipſe vino ſolutus dicta voluit in calvos ſtigmoſosque jaculari: donec conſumpta frigidiſſima urbanitate, rediit ad carmina ſua, cœpitque capillorum elegidarion dicere.

Quod ſummum formæ decus eſt, cecidere capilli:
Vernantesque comas triſtis abegit hiems.
Nunc umbra nudata ſua jam tempora mœrent.
Areaque attritis nitet *aduſta pilis.*
O fallax natura Deum! quæ prima dediſti
Ætati noſtræ gaudia, prima rapis.

In-

Infelix, modò crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior, & ſorore Phœbi:
At nunc lævior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
Ut mortem citiùs venire credas,
Scito jam capitis periſſe partem.

Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, cùm ancilla Triphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput. Imò ſupercilia etiam profert de pyxide, ſcitèque jacturæ lineamenta ſecuta, totam illi formam ſuam reddidit.

Agnovit Tryphæna verum Gitona: lacrimisque turbata tunc primum bona fide puero baſium dedit.

Ego, etiamſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentiùs vultum, intelligebamque me non tralatitiâ deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic triſtitiæ eadem illa ſuccurrit ancilla, ſevocatumque me non minùs decoro exornavit

navit capillamento: imò commendatior vultus enituit, quia *flavum* corymbion erat.

Cæterùm Eumolpus, & periclitantium advocatus, & presentis concordiæ autor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrem levitatem cœpit jactare. Quàm facilè adamarent. Quàm citò etiam Philorum obliviscerentur. Nullamque esse feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragœdias veteres curare, aut nomina seculis nota; sed rem suâ memoriâ factam, quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus, auribusque, sic orsus est.

Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, ut vicinarum quoque gentium feminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo cùm virum extulisset, non contenta, vulgari more, funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosecuta est defunctum, positumque in hy-

pogæo, Græco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic afflictantem se, ac mortem inedia persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: Magistratus ultimò repulsi abierunt: complorataque ab omnibus singularis exempli femina, quintum jam diem sine alimento trahebat.

Assidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & lacrymas commodabat lugenti, & quoties defecerat positum in monimento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate fabula erat; & solum illud affulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur.

Cùm interim Imperator provinciæ latrones jussit crucibus affigi, secundùm illam eandem casulam, in qua recens cadaver Matrona deflebat. Proxima ergo nocte cùm miles, qui cruces servabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset, vitio gentis humanæ, con-

concupiit ſcire, quis, aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium; viſaque pulcherrima muliere, primò quaſi quodam monſtro, infernisque imaginibus turbatus ſubſtitit: deinde ut & corpus jacentis conſpexit, & lacrymas conſideravit, faciemque unguibus ſectam; ratus ſcilicet id quod erat, deſiderium extincti non poſſe feminam pati; attulit in monumentum cœnulam ſuam, cœpitque hortati lugentem, ne perſeveraret in dolore ſupervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum eſſe: ſed & idem domicilium; & cætera, quibus exulceratæ mentes ad ſanitatem revocantur. At illa ignota conſolatione percuſſa, laceravit vehementiùs pectus, ruptosque crines ſuper *corpus* jacentis impoſuit.

Nec receſſit tamen miles, ſed eadem exhortatione tentavit dare mulierculæ cibum, donec ancilla, vini certè *grato* odore corrupta, primùm ipſa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit.

Et, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inediâ fueris? ſi te vivam ſepelieris? ſi, antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis.

Id cinerem, aut manes credis curare ſepultos?

Vis tu reviviſcere reluctantibus fatis extinctum? vis diſcuſſo muliebri errore, quamdiu licuerit, lucis commodis frui? ipſum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas.

Nemo invitus *obedit*, cùm cogitur aut cibum ſumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam: nec minùs avidè replevit ſe cibo, quàm ancilla, quæ prior victa eſt. Cæterùm ſcitis quid tentare plerumque ſoleat humanam ſatietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iiſdem etiam pudicitiam ejus aggreſſus eſt. Nec deformis, aut infacundus juvenis caſtæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente:

Pla-

Placitone etiam pugnabis amori!
Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. Jacuerunt ergo unà, non tantùm illa nocte qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die, præclusis videlicet conditorii foribus, ut quisque ex notis, ignotisque ad monimentum venisset, putasset expirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Cæterum delectatus miles & formâ mulieris & secreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima statim nocte in monimentum ferebat.

Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandaverunt officio. At miles circumspectus dum residet, ut postero die vidit unam sine cadavere crucem; veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit: nec se exspectaturum Judicis sententiam,

ſed gladio jus dicturum ignaviæ ſuæ: commodaret modò illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret.

Mulier non minùs miſericors, quàm pudica; Nec iſtud, inquit, Dii ſinant, ut eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum duo funera ſpectem: malo mortuum impendere, quàm vivum occidere. Secundùm hanc orationem jubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci affigi. Uſus eſt miles ingenio prudentiſſimæ feminæ; poſteroque die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucem.

Riſu excepere fabulam nautæ, erubeſcente non mediocriter Tryphæna, vultumque ſuum ſuper cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas riſit, ſed iratum commovens caput, Si juſtus, inquit, Imperator fuiſſet, debuit patrisfamiliæ corpus in monimentum referre, mulierem affigere cruci. Non dubiè redierat in animum mœchile expilatumque libidinoſa migratione

na-

navigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminiſſe; nec hilaritas, quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundiæ locum.

Cæterùm Tryphæna in gremio Gitonis poſita, modò implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum.

Ego mœſtus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, ſed obliquis trucibusque oculis utrumque ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiæ, quascumque mulier libidinoſa fingebat: nec tamen adhuc ſciebam utrum magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret; an amicæ, quod puerum corrumperet. Utraque inimiciſſima oculis meis, & captivitate præterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Tryphæna me alloquebatur tanquam familiarem, & aliquando gratum ſibi amatorem, nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimùm eſt, ſermone communi vocabat: credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ

recentem cicatricem reſcinderet. Inundavere pectus lacrymæ dolore paratæ, gemitusque ſuſpirio tectus animam penè ſubmovit.

Mœrenti tamen mihi, cum novum decus adderet flavum corymbion, Lycas novo etiam inſenſus amore, amaſiis oculis mi nictitabat, & in partem voluptatis tentabat admitti, nec Domini ſupercilium induebat, ſed amici quærebat obſequium, *& diu fruſtraque tentavit: tandem omninò repulſus amorem vertit in furorem, & vi gratiam extorquere conatus eſt, cùm inexpectata Tryphæna, oppidò ingreſſa, illius procacitatem notavit. Ille perturbatus diligenter amicitur, & fugit.*

Hinc Tryphæna, majori libidine concitata, quò pertinet, inquit, illa petulans Lycæ molitio, & fari coëgit: narratione ardentior facta, & antiquæ familiaritatis memor, ad priſtinas me voluit revocare voluptates. Aſt ego, tot voluptatibus fatigatus, illius blanditias reſpui. Illa autem amore furens amplexu effuſiſſimo me invaſit, & tam arctè me com-

complexa est, ut subitò exclamaverim. Ex ancillis una ad clamorem accurrit, facileque credidit me, quam gratiam Dominæ negaveram, ab ea extorquere conari; & irrumpens amplexus solvit. Tryphæna sic repudiata, furorisque libidinosæ impatiens, duriùs me excepit, & additis minis convolat ad Lycam, ut eum in me magis commoveret, meque vindictâ communi insectarent.

Scies autem me olim huic ancillæ acceptissimum fuisse, cum Dominæ familiaris eram: itaque iniquo tulit animo me cum Tryphænâ deprehendisse, & gemitus duxit altissimos, quorum ardenter causam sciscitatus sum, dum *illa* restitans in hæc erupit: Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies quam *scortum.* Si vir fueris, non ibis ad *spurcam.* Hæc animi pendentem angebant. Sed me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus sensisset quidquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret creditam noxiam: *hoc enim ardens studium haud dubiè me traduxisset, & illud valdè timebam.*

Cum autem apud me perpenderem quo pacto, ne id resciret Eumolpus, efficere possem, ecce subitò ipse ingreditur rei peractæ haud ignarus: Tryphæna enim omnia Gitoni retulerat, ipsaque repulsæ meæ pensationem, fratris sumptibus, habere tentaverat: unde vehementer excandescebat Eumolpus, & eò magis quod petulantiæ illæ signatum fœdus apertè violarent.

Cùm Senex me conspexit, sortem meam dolens, narrare jussit ut res se habuerat. Lycæ ergo stuprosam petulantiam, Tryphænæque libidinosum impetum jam bene monito ingenuè exposui: quibus auditis, jurat Eumolpus verbis conceptissimis, *se nos haud dubiè vindicaturum, & Deos æquiores esse, ut tot crimina paterentur impunita.*

Dum hæc taliaque jactamus, inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruêre tenebris diem. Discurrunt Nautæ ad officia trepidantes, velaque tempestati subducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quò destinaret cursum, Gubernator sciebat: Siciliam modò

modò ventus dabat, ſæpiſſime Italici littoris Aquilo poſſeſſor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculoſius erat, tam ſpiſſæ repentè tenebræ lucem ſuppreſſerant, ut ne proram quidem totam Gubernator videret. Itaque, Hercules, poſtquam ſpes omnis manifeſtò evolavit, Lycas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt, veſtem illam divinam, ſiſtrumque redde navigio. Per fidem, miſerere, quemadmodum quidem ſoles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit, atque hauſit.

Tryphænam autem *properè* fideliſſimi rapuerunt ſervi, ſcaphæque impoſitam cum maxima ſarcinarum parte abduxere certiſſimæ morti.

Ego Gitoni applicitus cum clamore flevi: &, Hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos ſola morte conjungerent; ſed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet. Ecce

jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur ſi verè Encolpion dilexiſti, da oſcula dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.

Hæc ut ego dixi, Giton veſtem depoſuit, meaque tunica contectus exſeruit ad oſculum caput: & ne ſic cohærentes malignior fluctus diſtraheret, utrumque zona circumvenienti præcinxit: &, Si nihil aliud, certè diutiùs, inquit, *junctos mare* feret; vel ſi voluerit miſericors ad idem littus expellere, aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, *quod* ultimum eſt, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus exſpecto mortem jam non moleſtam.

Peragit interim tempeſtas mandata fatorum, omneſque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; ſed quaſi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus.

Procurrêre piſcatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam: deinde

deinde ut aliquos viderunt, qui ſuas opes defenderent, mutaverunt crudelitatem in auxilium.

Tum vocum concurſu facto, audimus murmur inſolitum, & ſub diæta magiſtri, quaſi cupientis exire belluæ gemitum. Perſecuti igitur ſonum invenimus Eumolpum ſedentem, membranæque ingenti verſus ingerentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, Sinite me, inquit, ſententiam explere: laborat carmen in fine. Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere, & in terram trahere *Poëtam* mugientem.

Hoc opere tandem elaborato, caſam piſcatoriam ſubimus mœrentes, cibisque naufragio corruptis utcumque curati, triſtiſſimam exegimus noctem.

Poſtero die cùm poneremus conſilium, cui nos regioni crederemus, repentè video corpus humanum circumactum levi vortice ad littus deferri. Sub-

ſtiti ergo triſtis, cœpique viventibus oculis maris fidem inſpicere.

Et, Hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura exſpectat uxor: forſitan ignarus tempeſtatis filius: aut patrem utique reliquit, cui proficiſcens oſculum dedit. Hæc ſunt conſilia mortalium; hæc vota magnarum cogitationum. En homo quemadmodum natat?

Adhuc tanquam ignotum deflebam, cùm inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paulò ante & implacabilem Lycam pedibus meis penè ſubjectum.

Non tenui igitur diutius lacrymas, imò percuſſi ſemel iterumque manu pectus; &, Ubi nunc eſt, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? Nempe piſcibus belluisque expoſitus es, & qui paulò ante jactabas vires imperii tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic proxima luce patrimonii ſui rationes inſpexit:

ſpexit; nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii Deæque, quàm longè à deſtinatione ſua jacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Cibus avidum ſtrangulavit, abſtinentem frugalitas. Si benè calculum ponas, ubique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non contingit ſepultura. Tanquam interſit periturum corpus, quæ ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat, imò hanc pœnam graviſſimam credimus, ubi *ſervis* iraſcimur. Quæ ergo dementia eſt, omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura, quando etiam ita de invitis fata ſtatuant?

Secundùm has conſiderationes ſupremo cadaver mandavimus officio. Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum epi-

epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit.

Hoc peracto libenter officio, destinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus. Nec quid esset sciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona esse cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italiæ primam. Cùm deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipuè probarent post attritas bellis frequentibus opes.

O mi, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitæ præsidium quærite. Sin autem urbanioris notæ homines sustinetis semper mentiri, rectà ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divisos. Nam

aut captantur, aut captant. In hac urbe nemo liberos tollit: quia quisquis ſuos hæredes habet, nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula admittitur; ſed omnibus prohibetur commodis, inter ignominioſos latitat. Qui verò nec uxores unquam duxerunt, nec proximas neceſſitudines habent, ad ſummos honores perveniunt, i. e. ſoli militares, ſoli fortiſſimi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tanquam in peſtilentia campos, in quibus nihil aliud eſt, niſi cadavera, quæ lacerantur, aut corvi, qui lacerant.

Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genusque *divitationis* ſibi non diſplicere confeſſus eſt. Jocari ego ſenem poëtica levitate credebam, cùm ille, Utinam quidem ſufficeret largior ſcæna, i. e. veſtis humanior, quæ præberet mendacio fidem. Non, me-Hercules, peram iſtam differrem, ſed continuò vos ad magnas opes ducerem.

Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret veſtis rapinæ comes, & quidquid Lycurgi villa graſſantibus præ-

præbuiſſet. Nam nummos in præſentem uſum Deûm matrem pro fide ſua reddituram.

Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere? Facite ergo me dominum, ſi negotiatio placet.

Nemo auſus eſt artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi ſacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari ferroque necari, & quidquid aliud Eumolpus juſſiſſet, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religioſiſſimè addicimus.

Poſt peractum ſacramentum ſerviliter ficti dominum conſalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condiſcimus, juvenem ingentis eloquentiæ, & ſpei: ideoque de civitate ſua miſerrimum ſenem exiiſſe, ne aut clientes ſodalesque filii ſui, aut ſepulchrum, quotidie cauſam lacrymarum, cerneret. Acceſſiſſe huic triſtitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies ſeſtertium amiſerit. Nec illum jacturâ moveri, ſed deſtitutum miniſterio non agnoſcere dignitatem

ſuam.

ſuam. Præterea habere in Africa trecenties ſeſtertium fundis, nominibusque depoſitum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ eſſe ſparſam, ut poſſit vel Carthaginem capere.

Secundùm hanc formulam imperamus Eumolpo, ut plurimùm tuſſiat, ut ſit modò ſolutioris ſtomachi, cibosque omnes palam damnet; loquatur aurum & argentum, fundosque mendaces, & perpetuam terrarum ſterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, tabulasque teſtamenti omnibus diebus renovet; &, ne quid ſcænæ deeſſet, quotiescumque aliquem noſtrum vocare tentaſſet, alium pro alio vocaret, ut facilè appareret, dominum etiam eorum meminiſſe, qui præſentes non eſſent.

His ita ordinatis, *quod* bene feliciterque eveniret, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Giton ſub inſolito faſce durabat, & mercenarius Corax detrectator miniſterii, poſitâ frequentiùs ſarcinâ, maledicebat properantibus, affirmabatque, ſe aut projecturum ſarcinas,

aut

aut cum onere fugiturum. Quid vos, inquit, me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem? hominis operas locavi, non caballi, nec minus liber sum, quàm vos, etsi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat.

Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore *pro*sequebatur, olfactui ut officeret.

Sed & hîc ad ingenium redux Eumolpus, Multos, inquit, ô juvenes, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuò in Heliconem venisse. Sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt; credentes faciliùs poëma exstrui posse, quàm controversiam sententiolis vibrantibus pictam. Cæterùm neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens potest,

nisi

nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & sumendæ voces à plebe submotæ, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ; sed *intexto* vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas. Cæteri enim aut non viderunt viam, quâ iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare. Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longè melius Historici faciunt; sed per ambages, Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quàm religiosæ orationis sub testibus fides; tanquam si placet hic impetus, etiamsi nondum recepit ultimam manum.

Orbem jam totum victor Romanus habebat
Quà mare, quà terra, quà ſidus currit utrumque,
Nec ſatiatus erat. Gravidis freta pulſa carinis
Jam peragrabantur; ſi quis ſinus abditus ultra,
Si qua foret tellus quæ fulvum mitteret aurum,
Hoſtis erat: fatisque in triſtia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia: non uſu plebejo trita voluptas.
Aſſyriâ concham laudabat miles in undâ.
Quæſitus tellure nitor certaverat oſtro.
Hinc Numidæ cruſtas, illinc nova vellera Seres,
Atque Arabum populus ſua diſpoliaverat arva.
Ecce aliæ clades, & læſæ vulnera pacis.

Quæritur in ſylvis Mauris fera: & ultimus Ammon
Afrorum excutitur; ne deſit bellua dente,
Ad mortes pretioſa ſuas, premit advena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!
Perſarum ritu malè pubeſcentibus annis
Subripuere viros; exſectaque viſcera ferro
In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis ævi
Circumſcripta morâ properantes differat annos.
Quærit ſe natura, nec invenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique enervi corpore grèſſus.
Et laxi crines, & tot nova nomina veſtis,
Quæque virum quærunt. Ecce Afris eruta terris

Citrea mensa, greges servorum, ostrumque renidens
Ponitur, ac macalis imitatur vilibus aurum,
Quæ turbant sensum, hostile ac malè nobile lignum
Turba sepulta mero circumvenit: omniaque orbis
Præmia, correptis *miles vagus exstruit armis.*
Ingeniosa gula est. Siculo Scarus æquore mersus
Ad mensam vivus perducitur, inque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas,
Ut renovent per damna famem. Jam Phasidos unda
Orbata est avibus: mutoque in littore tantùm
Solæ desertis aspirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis Populus, venalis curia Patrum.

Est

Est favor in pretio, senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conversa potestas,
Ipsaque majestas auro corrupta jacebat.
Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namque hoc dedecus est populi, morumque ruina.
Non homo pulsus erat: sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. Quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.
Præterea gemino deprensam gurgite prædam
Fœnoris ingluvies, usuque exederat æris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis

Intra membra furens hiris latrantibus errat.
Arma placent miſeris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. Inops audacia tuta eſt.
Hoc merſam cœno Romam, ſomnoque jacentem
Quæ poterant artes ſana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
Tres dederat *Fortuna Duces, quos obruit omnis*
Armorum ſtrue diverſa feralis Enyo.
Craſſum Parthus habet, Lybico jacet æquore Magnus,
Julius ingratam perfudit ſanguine Romam.
Et, quaſi non poſſet tot tellus ferre ſepulchra,
Diviſit cineres. Hos gloria reddit honores.
Eſt locus exciſo penitus demerſus hiatu,
Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva,

Cocytâ

Cocytâ perfuſus aquâ: nam ſpiritus extra
Qui furit, effuſus funeſto ſpargitur æſtu.
Non hæc autumno tellus viret, aut alit herbas
Ceſpite lætus ager: non verno perſona cantu
Mollia diſcordi ſtrepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro ſquallentia pumice ſaxa
Gaudent ferali circum tumulata cupreſſu.
Has inter ſedes Ditis pater extulit ora,
Buſtorum flammis, & canâ ſparſa favillâ.
Ac tali volucrem Fortunam voce laceſſit:
Rerum humanarum, divinarumque poteſtas,
Fors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas,
Quæ nova ſemper amas, & mox poſſeſſa relinquis;
Ecquid Romano ſentis te pondere victam?

Nec posse ulterius perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana juventus,
Et quas struxit opes, malè sustinet. Aspice latè
Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.
Ædificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aquæ saxis; mare nascitur arvis;
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea Regna petunt. Perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus: jam montibus haustis
Antra gemunt: &, dum varios lapis invenit usus,
Inferni manes cœlum sperare jubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in prælia vultum
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.
Jam pridem nullô perfudimus *ora cruore,*
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus

Ex

Ex quo Syllanus bibit ensis, horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
Hæc ubi dicta dedit, dextræ conjungere dextram
Conatus, rupto tellurem solvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
O genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modò vera mihi fas est impunè profari,
Vota tibi cedent: nec enim minor ira rebullit
Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusque meis irascor: destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus, & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemino jam stratos Marte Philippos,

Thessaliæque rogos, & funera gentis Iberæ:
Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia clostra.
Jam fragor armorum trepidantes personat aures,
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas. Vix Navita Porthmeus
Sufficiet simulachra virûm traducere cymba,
Classe opus est. Tumque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat: cùm fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit ignes.
Subsedit *pater umbrarum, gremioque reducto*
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.

Con-

Continuò clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere Deûm ; namque ore cruento
Deformes Titan vultus caligine texit.
Civiles acies jam tum spirare putares.
Parte alia plenos extinxit Cynthia vultus,
Et lucem sceleri subduxit. Rupta tonabant
Verticibus lapsis montis juga, nec vaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum strepitu cœlum furit, & tuba Martem
Sideribus transmissa *ciet : jamque Ætna voratur*
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos atque ossa carentia bustis,
Umbrarum facies diro stridore minantur.
Fax stellis comitata novis incendia ducit ;

Sanguineoque repens descendit Jupiter imbre.
Hæc ostenta brevi solvit Deus. Exuit omnes
Quippe moras Cæsar, vindictæque actus amore
Gallica projecit, civilia sustulit arma.
Alpibus aëreis, ubi Grajo nomine, vulsæ
Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer, hunc nive dura
Claudit hiems, canoque ad sidera vertice tollit,
Cœlum illinc cecidisse putes: non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hiemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Hæc ubi calcavit Cæsar juga milite læto,
Optavitque locum, summo de vertice montis

Hes-

Hesperiæ campos latè prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:
Jupiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus
Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
Testor ad has acies invitum arcessere Martem,
Invitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab urbe mea, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo certior exul:
Sanguine Germano, sexagintaque triumphis,
Ecce nocens cœpi. Quanquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui bella volunt mercedibus empta,
Ah *viles operæ! quorum est mea Roma noverca,*
Ut reor, haud impunè; nec hanc sine vindice dextram

Vinciet ignavus. Victores ite furentes,
Ite mei comites, & causam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat, omnibus una
Impendet clades. Reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. Quare, quia pœna trophæis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Judice Fortuna cadat alea. Sumite bellum,
Et tentate manus. Certè mea causa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Hæc ubi personuit, de cœlo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.

For-

Fortior ominibus movit Mavortia ſigna
Cæſar; & inſolitos greſſus prior occupat auſu.
Prima quidem glacies, & cana vincta pruina
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit:
Sed poſtquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives, mox flumina montibus altis
Undabant modò nata; ſed hæc quoque juſſa *putares:*
Vinctaque mox ſtabant, fluctus ſtupuere pruina,
Et paulò ante lues jam concidenda jacebat.
Tum verò maleſida prius veſtigia luſit,
Decepitque pedes, paſſim turmæque virique,
Armaque congeſta ſtrue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concuſſæ flamine *nubes*

Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, ac tumida confractum grandine cœlum:
Ipsæ jam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut unda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cœli
Sidera, victa suis hærentia flumina ripis;
Nondum Cæsar erat: sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arva.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut torvo Jupiter ore,
Cùm se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum disjecit tela Gigantum.
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces.
Interea volucer, motis conterrita pennis
Fama volat, summique petit juga celsa PalatI:

Atque

Atque hæc Romano attonito fert omnia
ſigna:
Jam claſſes fluitare mari, totasque per
Alpes
Fervere Germano perfuſas ſanguine tur-
mas.
Arma, cruor, cædes, incendia, tota-
que bella
Ante oculos volitant: ergo pulſata tu-
multu
Pectora per dubias ſcinduntur territa
cauſas.
Huic fuga per terras, illi magis unda
probatur;
Et patria eſt pontus jam tutior: eſt ma-
gis arma
Qui tentata velit: fatisque jubentibus
actus,
Quantum quiſque timet, tantum fugit.
Ocior ipſe
Hos inter motus populus, miſerabile
viſu,
Quò mens icta jubet, deſerta ducitur
urbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatique Qui-
rites

Rumoris ſonitu mœrentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & abſentem votis interficit hoſtem.
Sunt qui conjugibus mœrentia pectora jungant,
Grandævosque patres: onerisque ignara juventus
Id, pro quo metuit, tantùm trahit. Omnia ſecum
Hic vehit imprudens, prædamque in prælia ducit.
Ac velut ex alto cùm magnus inhorruit Auſter,
Et pulſas evertit aquas, non arma miniſtris,
Non regimen prodeſt: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta ſinu tranquillaque littora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.

Quid

Quid tam parva querer? Gemino cum Consule Magnus,
Ille tremor Ponti, sævi quoque terror Hydaspis,
Et piratarum scopulus: modò quem ter ovantem
Jupiter horruerat, quem fracto gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus unda,
Pro pudor! Imperii deserto nomine fugit,
Ignavâque fugâ Romam famamque relinquit,
Ut, Fortuna levis, Magni quoque terga videres.
Ergo *tanta lues Divum quoque numina vidit;*
Consensitque fugæ cœli timor. Ecce per orbem
Mitis turba Deûm, terras exosa furentes
Deserit, atque hominum damnatum avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulsata lacertos

Abscon-

Abſcondit olea vinctum *caput, atque relicto*
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it ſubmiſſa Fides, & crine ſoluto
Juſtitia, ac mœrens lacerâ Concordia pallâ.
At contra, ſedes Erebi qua rupta dehiſcit,
Emergit latè Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusque armata Megæra:
Letumque, Inſidiæque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, obruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraque mille
Vulneribus confoſſa cruenta caſſide velat.
Hæret detritus lævæ Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.

Sentit

Sentit terra Deos, mutataque ſidera pondus
Quæſivere ſuum: namque omnis Regia cœli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæſaris acta ſui ducit. Comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius haſtam.
Magnum cum Phœbo Soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis ſimilis Tirynthius actis.
Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine
Extulit ad ſuperos Stygium caput. Hujus in ore
Concretus ſanguis, contuſaque lumina flebant.
Stabant ærati ſcabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obſeſſa draconibus ora,
Atque inter toto *laceratam pectore veſtem*
Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.

Hæc

Hæc ut Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma;
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicumque latet; non femina cesset,
Non puer, aut ævo jam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem ne supprime Lentule Martem.
Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis?

Non

Non frangis portas? non muris oppida solvis?
Thesaurosque rapis? nescis tu, Magne, tueri
Romanas arces? Epidamnia *mœnia quære,*
Thessaliæque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quidquid Discordia jussit.

Cùm hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotona intravimus: ubi quidem parvo diversorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam hæredipetarum sciscitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus? Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerati prudenter unde, aut qui essemus, haud dubiè credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. *Et* certatim omnes ejus gratiam muneribus sollicitant.

Dum hæc magno tempore Crotone agun-

aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturos.

Cæterùm ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum Fortunam: tamen sæpius *non* tam consuetudinem meam cogitabam, quàm causam. Et, Quid, ajebam, si callidus Captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid, si etiam mercenarius præsenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, Deæque, quàm malè est extra legem viventibus! quidquid meruerunt, semper expectant.

Animo hæc volvens domo egredior tristissimus liberiori aëre mentis recreandæ causa:

causa: sed ambulationem publicam vix intraveram, cum haud inculta puella obvia venit, meque vocans Polyænum, fictum mihi nomen metamorphoseos, declaravit Dominam suam rogare, ut sibi mecum liceret loqui.

Falleris, inquam ego perturbatus, servus sum extraneus, & hac gratiâ minimè dignus.

Ad te ipsum, inquit, jussa sum, sed, quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexus, non commodas. Quò enim spectant flexæ pectine comæ? quò facies medicamine attrita, & oculorum quoque *mobilis* petulantia? Quò incessus tutè compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam prostituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum cœlum curare soleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo; & cùm spatiantem vidi, quid cogites, scio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus est: sive quod humanius est, commodas, effice ut beneficium *debeat.*

Nam

Nam quòd ſervum te & humilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. Quædam enim feminæ ſordibus calent: nec libidinem concitant, niſi aut ſervos viderint, aut Statores altius cinctos. Arenarius aliquas accendit, aut perfuſus pulvere Mulio, aut Hiſtrio ſcænæ oſtentatione traductus. Ex hac nota Domina eſt mea: uſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit, quod diligat. Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, numquid illa quæ me amat, tu es? Multùm riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema, &, Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc ſervo nunquam ſuccubui, nec hoc Dii ſinant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint Matronæ, quæ flagellorum veſtigia oſculantur: ego, etiamſi ancilla ſum, nunquam tamen niſi in Equeſtribus ſedeo. Mirari equidem tam *diſcordem* libidinem cœpi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet Matronæ ſuperbiam, & Matrona ancillæ humilitatem.

Pro-

Procedentibus deinde longiùs *jocis*, rogavi ancillam, ut in platanona produceret Dominam. Placuit puellæ consilium: itaque collegit altiùs tunicam, flexitque se in eum daphnona, qui ambulationi hærebat. Nec diu morata, Dominam producit è latebris, laterique applicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam quidquid dixero, minus erit. Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant: frons minima, & quæ radices capillorum retroflexerat: supercilia usque ad malarum stricturam currentia, & rursus confinio luminum penè permixta: oculi clariores stellis extra Lunam fulgentibus: nares paululum inflexæ: & osculum, quale Praxiteles habere *Venerem* credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Qui

Qui factum est, quòd tu projectis Jupiter armis,
Inter cœlicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torva submittere cornua fronte.
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë, tenta modò tangere corpus,
Jam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi, plenum os extra nubem Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non fastidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis, sororem. Habes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere: sed quid prohibet & sororem adoptare? Eodem gradu venio: tu tantùm dignare & meum osculum, cùm libuerit, agnoscere.

Imò, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies reli-

religiosum, si te adorari permiseris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum.

Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere? ex cujus osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa cùm diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius cœlo nescio quid relucente, libuit Deæ nomen quærere.

Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen vocari? non sum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum *placuit*, labentis mundi cursum detinuit: habebo tamen quod cœlo imputem, si nos fata conjunxerint. Imò etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit. Nec sine causa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. Sume ergo amplexum, si placet. Neque est, quod curiosum aliquem extimescas: longè ab hoc loco frater est.

Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus plumâ, deduxit in terram variè gramine indutam.

Idæo quales fudit de vertice flores
Terra parens, cùm ſe confeſſo junxit amori
Jupiter; & toto concepit pectore flammas:
Emicuere roſæ, violæque, & molle cyperon,
Albaque de viridi riſerunt lilia prato:
Talis humus Venerem molles clinavit in herbas,
Candidiorque dies ſecreto favit amori.

In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus, quærentes voluptatem robuſtam. *Sed nervorum ſubita debilitate Circe decepta fuit, quâ injuriâ excandeſcens*; Quid eſt, inquit, numquid te oſculum meum offendit? numquid ſpiritus jejunio *acer?* numquid alarum negligens ſudor? Porro, ſi hæc non ſunt, numquid Gitona times?

Perfuſus ego rubore manifeſto, etiam, ſi quid habueram virium, perdidi; to-

to-

toque corpore velut laxato, Quæſo, inquam, Regina, noli ſuggillare miſerias. Veneficio contactus ſum.

Tam levis excuſatio Circes iram minimè ſedavit: à me contemptim oculos reflexit, & ad ancillam reſpiciens: Dic Chryſis, ſed verum: nunquid indecens ſum? nunquid incompta? nunquid aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere Dominam tuam: neſcio quid peccavimus.

Rapuit deinde tacenti ſpeculum, &, poſtquam omnes vultus tentavit, quos ſolet inter amantes riſus frangere, excuſſit vexatam ſolo veſtem, raptimque *in vicinam* ædem Veneris intravit.

Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus eſſem.

Nocte ſoporifera veluti cùm ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaque protulit aurum

In lucem tellus, verſat manus improba furtum,
Theſaurosque rapit, ſudor quoque perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox ubi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in præterita ſe totus imagine verſat.

Infortunium illud ſomnium verum, imò vera faſcinatio, mihi certè videbatur, & tam diu nervis deſtitutus fui, ut nec ſurgere potuerim. Animi tandem oppreſſione paulatim laxatâ, vigor ſenſim rediit, domumque petii ubi languorem ſimulans in lectulum me conjeci. Paulo poſt Giton, qui me ægrotare acceperat, triſtis intravit cubiculum. Ut vero mentem illius ſedarem declaravi me ſolâ quieſcendi cauſâ lectum petiiſſe: multaque alia jactavi, de infortunio autem

tem nihil, quia ejus æmulationem valde timebam, & ad omnem suspicionem avertendam, eum lateri applicans meo, amoris specimen præbere tentavi: sed anhelitus sudoresque fuerunt irriti. Surrexit irâ commotus, & nervorum debilitatem, animique alterationem accusans, dixit se jam dudum animadvertisse me non dubiè primùm vires spiritusque alibi consumere.

Imo, inquam, Frater, erga te meus semper idem fuit amor: sed nunc ratio amorem vincit, & petulantiam.

Itaque, *inquit me irridens*, hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo jacuit.

Tum rursus adjeci, Crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio. Funerata est pars illa corporis, quâ quondam Achilles eram.

Me sine nervis esse Giton sentiens, & veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit.

Eo vix egresso, cubiculum meum intravit Chrysis, codicillosque mihi Dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta.

CIRCE POLYÆNO SALUTEM.

SI libidinosa essem, quererer decepta: nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius lusi. Quid tandem agas, quæro, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim Medici sine nervis homines ambulare posse. Narrabo tibi adolescens, paralysin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi. Me-Dius Fidius, jam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet ad Tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga; recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam quod ad me attinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minùs placeam: nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.

Ut

Ut intellexit Chryſis me perlegiſſe totum convitium: Solent, inquit, hæc fieri, & præcipuè in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. Itaque hujus quoque rei cura agetur: reſcribe modò blandius Dominæ, animumque ejus candida humanitate reſtitue. Verum enim fatendum eſt: ex qua hora injuriam accepit, apud ſe non eſt. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia impoſui.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

FAteor me, Domina, ſæpe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc juvenis: nunquam tamen ante hunc diem uſque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. Quidquid juſſeris, merui. Proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære ſupplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio: ſive verberibus contenta es, curro nudus ad Dominam. Illud unum memento, non me, ſed inſtrumenta peccaſſe. Paratus miles arma non habui. Quis hæc turba-

 verit,

verit, neſcio. Forſitan animus anteceſſet corporis moram: forſitan, dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumpſi. Non invenio quod feci. Paralyſin tamen cavere jubes; tanquam major fieri poſſit; quæ abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meæ hæc eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris. Vale.

Dimiſſa cum ejusmodi pollicitatione Chryſide, curavi diligentiùs noxioſiſſimum corpus, balneoque præterito, modica unctione uſus, mox cibis validioribus paſtus, id eſt, bulbis, cochlearumque ſine jure cervicibus, hauſi parcius merum. Hinc ante ſomnum leviſſima ambulatione compoſitus, ſine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.

Poſtero die, cùm ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, in eundem platanona deſcendi, etiamſi locum inauſpicatum timebam, cœpique inter

ar-

arbores ducem itineris exſpectare Chryſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam, ubi heſterno die fueram, cùm illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me conſalutavit; Quid eſt, inquit, faſtoſe, ecquid bonam mentem habere cœpiſti?

Hæc dicente, *Anus* illa de ſinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum ſputo pulverem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignat.

Hoc peracto carmine, ter me juſſit exſpuere, terque lapillos conjicere in ſinum, quos ipſa præcantatos purpura involverat, admotisque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manusque aniculæ ingenti tumore repleverunt. At illa gaudio exſultans, Vides, inquit, Chryſis mea, vides, *quem aliis* leporem excitavi?

Dum vivis, ſperare licet: tu ruſtice Cuſtos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

His peractis Anus me restituit Chrysidi, quæ lætissima erat thesaurum recuperasse Dominæ: festinans ergo me ad illam præcipitem duxit, & in secessum admisit amænissimum, ubi quidquid gratum oculis Natura prodit, videbatur.

Nobilis æstivas platanus diffuderat umbras,
Et circumtonsæ trepidanti vertice pinus:
Et baccis redimita Daphne, tremulæque Cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus, testis sylvestris Aëdon,
Atque urbana Progne: quæ circum gramina fusæ,
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum thorum, myrthoque florenti quietum verberabat. Itaque ut me

me vidit, paululum erubuit, hesternæ scilicet injuriæ memor: deinde ut remotis omnibus secundùm invitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta: Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti?

Rogas, inquam ego, potiùs quàm tentas? totoque corpore in amplexum ejus immissus *comprecantis* usque ad satietatem osculis fruor. Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocante trahebat ad Venerem. Jam pluribus osculis collisa labra crepitabant: jam implicitæ manus omne genus amoris invenerant: jam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerant. *Sed inter hæc gratissima primordia nervis adhuc subitò deficientibus, ad summam voluptatem pervenire non potui.*

Manifestis Matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet catorogare. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam par-

tem, ac me conſpui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effuſis, quia ſciebam, quid meruiſſem, verberibus, ſputisque extra januam eje-ctus ſum. Ejicitur & Proſelenos, Chryſis vapulat, totaque familia triſtis inter ſe muſſat, quæritque, quis Dominæ hilaritatem confuderit.

Ego verò curatis vibicibus animoſior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut triſtior Giton. Quod ſolum igitur ſalvo pudore poteram confingere, languorem ſimulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam converti, quæ mihi omnium malorum cauſa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi tepente thyrſo,
Ferrum timui, quod trepido malè dabat uſum.
Nec jam poteram, quod modò conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,

Con-

Confugerat in viſcera mille operta rugis.
Ita non potui ſupplicio caput aperire:
Sed furciferæ mortifero timore luſus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum, hac ferè oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, Deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res ſerias, fas eſt. Hoc de te merui, ut me in cœlo poſitum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, ſenectæque ultimæ mihi laſſitudinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc ut iratus effudi,

Illa ſolo fixos oculos averſa tenebat
Nec magis incepto vultum ſermone movetur.
Quàm lentæ ſalices, laſſove papavera collo.

Nec minùs ego tam fœda objurgatione

ne finita, pœnitentiam agere ſermonis mei cœpi, ſecretoque rubore perfundi, quòd oblitus verecundiæ meæ, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad *cogitationem* quidem admittere ſeverioris notæ homines ſolent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, ſi dolorem meum naturali convitio exoneravi? aut quid eſt, quod in corpore humano ventri maledicere ſolemus, aut gulæ, capitique etiam cùm ſæpius dolet? quid? non & Ulyxes cum corde litigat ſuo? Et quidem Tragici oculos ſuos tanquam audientes caſtigant. Podagrici pedibus ſuis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt ſæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me conſtricta ſpectatis fronte Catones,
Damnatisque novæ ſimplicitatis opus?
Sermonis puri non triſtis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida lingua refert:

Nam

Nam quis concubitus Veneris, quis gaudia neſcit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?
Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Juſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeveritate ineptius.

Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, ſed tua fide, ea nocte, qua te mihi Aſcyltos ſubduxit, uſque in injuriam vigilavit: an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſſimiſque juravit verbis, ſibi ab Aſcylto nullam vim factam.

His certè obrutus non mei compos eram, nec quæ dicebam probè noram. Quid enim, ajebam, præterita, iterumque nocitura in memoriam revocare? Denique ut nervos reciperem, nihil non ſum molitus. Volui etetiam me Diis vovere: Priapum igitur exoraturus egredior, & ut ut res haberet, ſpem *vultu*

ſimu-

ſimulavi, poſitoque in limine genu, ſic deprecatus ſum verſu Numina:

NYmpharum, Bacchique comes, quem pulchra Diane
Divitibus ſylvis numen dedit, inclita paret
Cui Lesbos, viridisque Thaſos: quem Lydus adorat
Veſtifluus, templumque ſuis *imponit Hipœpis.*
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non ſanguine triſti
Perfuſus venio; non templis impius hoſtis
Admovi dextram, ſed inops, & rebus egenus
Attritis, facinus non toto corpore feci.
Quiſquis peccat inops, minor eſt reus. Hac prece, quæſo,
Exonera mentem, culpæque ignoſce minori.
Et quandoque mihi Fortunæ arriſerit hora,
Non ſine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
San-

Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fœtus Suis, hoſtia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum greſſum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, ſolertique cura depoſito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veſte deformis: extraque veſtibulum me injecta manu duxit cuncta *trementem*: Quæ ſtriges, *inquit*, comederunt nervos tuos? aut quod purgamentum nocte calcaſti in trivio, aut cadaver? Nec à puero quidem te vindicaſti: ſed mollis, debilis, laſſus tanquam caballus in clivo, & operam, & ſudorem perdidiſti; nec contentus ipſe peccare, mihi Deos iratos excitaſti, *&* pœnas mihi nullas dabis?

Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recuſantem perduxit, impulitque ſuper lectum, & arundinem ab oſtio rapuit: iterumque nihil reſpondentem mul-

mulctavit. Ac nisi primo ictu arundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset.

Ingemui ego, utique propter mascarpionem, lacrymisque ubertim manantibus, obscuratum dextra caput super pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, ætatisque longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec intervenit Sacerdos, &, Quid vos, inquit, in cellam meam, tanquam ante recens bustum venistis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident.

O, inquit, ô Enothea! *quem* Adolescentem vides, malo astro natus est: nam neque puero, neque puellæ bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tam infelicem vidisti. Lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit.

His auditis Enothea, inter utrumque consedit, motoque diutius capite; Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emen-

lare ſcio. Et ne putetis perplexè agere, ogo ut adoleſcentulus mecum nocte lormiat, niſi illud tam rigidum reddidero quàm cornu.

QUidquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,
Cùm volo, ſpiſſatis areſcit languida ſuccis,
Cùm volo, fundit opes: Scopulique, atque horrida ſaxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus: Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. Mihi flumina parent;
Hircanæque Tygres, & juſſi ſtare Dracones.
Quid leviora loquor? Lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis: trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quieſcit

Vir-

Virgineis extincta sacris ; Phœbeïa Circe
Carminibus magicis socios mutavit Ulyxis :
Proteus esse solet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idæos *frutices in gurgite sistam,*
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentiùs cœpi. Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te : detersisque curiosè manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit.

Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quam vivis implevit carbonibus, & camellam *jam* vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit : mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuit, simulque pannum de carnario detulit furca,

ca, in quo faba erat ad uſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata. Ut ſolvit ergo licio pannum, partem leguminis ſuper menſam effudit, juſſitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu ſegrego. At illa inertiam meam accuſans improba tollit, dentibusque folliculos peritè ſpoliat, atque in terram veluti muſcarum imagines deſpuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium ſingularumque rerum quasdam artes fames edocuit. *Sacerdos hujus virtutis ita ſectatrix videbatur, ut apud eam eluceret in minimis. Caſa præcipuè illius verum erat paupertatis Sacrarium.*

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæſerat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuæ nemus, *& nova terræ*

Po-

Pocula, quæ facili vilis rota finxera
actu.
Hinc mollis stillæ lacus, & de caudic
lento
Vimineæ lances, maculataque test
Lyæo:
At paries circà paleâ satiatus inani,
Fortuitoque luto: clavos *numeraba*
agrestes,
Et viridi junco gracilis pendebat arun
do.
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo,
Conservabat opes humilis casa mitia
sorba
Inter odoratas pendebant texta coro
nas,
Et thymbræ veteres, & passis uva ra
cemis.
Qualis in Actæa quondam fuit hospita
terra
Digna sacris Hecales, *quam Musa* se-
quentibus *annis*
Battiadæ veteris mirando tradidit ævo

Dum illa *purgatâ fabâ*, carnis etiam
paululùm delibat: & coæquale natalium
suo-

ſuorum ſinciput in carnarium furca reponit, fracta eſt putris ſella, quæ ſtaturæ altitudinem adjecerat, anumque ſuo pondere dejectam ſuper foculum mittit. Frangitur ergo cervix cucumæ, ignemque modò convaleſcentem extinguit: vexat cubitum ipſa ſtipite ardente, faciemque totam excitato cinere perfudit.

Conſurrexi equidem turbatus, anumque non ſine riſu meo erexi: ſtatimque ne res aliqua ſacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. Vix ad caſæ oſtiolum proceſſerat, cùm ecce tres anſeres ſacri, qui, ut puto, medio die ſolebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, *fœdoque*, ac veluti rabioſo ſtridore circumſiſtunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum reſolvit, ac trahit: unus etiam dux ac magiſter ſævitiæ, non dubitavit crus meum ſerrato vexare morſu. Oblitus itaque nugarum, pedem menſulæ extorſi, cœpique pugnaciſſimum animal armata elidere manu: nec ſatiatus defunctorio ictu, morte me anſeris vindicavi.

Tales

Tales Herculea Stymphalidas arte coa-ctas
Ad cœlum fugiſſe reor, ſanieque fluen-tes
Harpyias, cùm Phineo maduere ve-neno
Fallaces epulæ. Tremuit perterritus æther.
Planctibus inſolitis, confuſaque regia cœli
Viſa ſuas moto tranſcurrere cardine metas.

Jam reliqui *reſolutam*, paſſimque per totum effuſam pavimentum collegerant fabam, orbatique, ut exiſtimo, duce, redierant in Templum, cùm ego præda ſimul atque hac vindicta gaudens, poſt lectum occiſum anſerem mitto, vulnuſque cruris haud altum aceto diluo. Deinde convitium verens, abeundi formavi conſilium: collectoque cultu meo ire extra caſam cœpi. Nec dum libaveram cellulæ limen, cùm animadverto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veſte

veste, tanquam exspectarem morantem, in aditu steti.

Collocavit illa ignem *quassis* arundinibus collectum, ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quòd amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me absente fecisti? aut ubi est faba?

Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum prælium exposui; &, ne diutius tristis esset, jacturæ pensionem anserem obtuli. Cùm protuli anserem, anus ut vidit, tam magnum æque clamorem sustulit, ut putares iterum anseres limen intrasse.

Confusus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potiùs quam mei misereretur.

At illa complosis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si Magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem in-

 vio-

violatum; feciſtique, ut me quisquis voluerit inimicus ſacerdotio pellat.

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Cùm gelidæ periere nives, & languidus Auſter
Non patitur, glaciem roſoluta vivere terra:
Gurgite ſic pleno facies manavit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anſere ſtruthiocamelum reddam.

Dum hæc, me ſtupente, in lectulo ſedet, anſerisque fatum complorat, interim Proſelenos cum impenſa ſacrificii venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſam triſtitiæ, & ipſa flere vehementiùs cœpit, meique miſereri, tanquam patrem meum, non publicum anſerem, occidiſſem. Itaque tædio fatigatus, Rogo,

go, inquam, expiare manus pretio licet, si vos provocassem, etiam si homicidium fecissem? Ecce duos aureos pono, unde possitis & Deos, & anseres emere.

Quos, ut vidit Enothea, Ignosce, inquit, adolescens sollicita sum tuâ causâ: amoris est hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc sciat. Tu modò Deos roga, ut illi facto tuo ignoscant.

Quisquis habet nummos securâ naviget aurâ,
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaen, ipsumque licebit
Acrisium jubeat credere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat causas, sitque Catone prior.
Jurisconsultus, PARET, NON PARET, habeto,
Atque esto quidquid Servius, & Labeo.
Multa loquor: quidvis nummis præsentibus opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Jovem.

 In-

Interea hæc ſatagens, infra manus meas camellam vini poſuit, & cùm digitos pariter extenſos porris apioque luſtraſſet, avellanas nuces cum precatione merſit in vinum: & ſive in ſummum redierant, ſive ſubſederant, ex hoc conjecturam ducebat: nec me fallebat, inanes ſcil. ac ſine medulla ventoſas nuces in ſummo humore conſiſtere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri.

Tum ad anſerem appellens ſeſe recluſo pectore extraxit *fartiſſimum* jecur, & inde mihi futura prædixit. Imò, ne quod veſtigium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, epulasque etiam lautas, paulò ante, ut ipſa dicebat, perituro paravit.

Volabant inter hæc potiones meracæ; *aniculæque anſerem, materiam antea triſtitiæ, vorabant lætæ: illo exeſo Enothea ſemiebria ad me reſpiciens: Perficienda ſunt, inquit, myſteria, ut recipias nervos: ſimulque* profert ſcorteum faſcinum, quod ut oleo & minuto pipere, atque urticæ trito circumdedit ſemine, paulatim cœpit inſerere ano meo.

Hoc

Hoc crudelissima anus spargit subinde humore femina mea. Nasturcii succum cum abrotono miscet, perfusisque inguinibus meis, viridis urticæ fascem comprehendit, omniaque infra umbilicum cœpit lenta manu cædere. *Tum me* urticis ustum fugâ *subduco*: aniculæ *exæstuantes consectantur*, & quamvis solutæ mero ac libidine essent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos secutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Evasi tamen, omnibus digitis inter præcipitem decursum cruentatis.

Ubi tamen me domum potui recipere, defatigatione gravis lectum petii, nec tamen somnum capere potui, quæque enim adversa mihi contigerant animo volvebam: reputansque nemimem magis casibus me obnoxium esse, proclamabam: Fortuna semper infensa mihi egebatne Amoris cruciatibus, ut me magis torqueret? O me infelicem! junctis viribus Fortuna & Amor in perniciem conspirant meam. Ipse dirus Amor nusquam mihi pepercit: amans amatusve crucior. En Chrysis, quæ me perditè amat, lacessere non desinit. Illa, quæ, cùm mihi

Dominam conciliabat, me ut servum contemptum despexit, quia servili induebar veste: illa, inquam, Chrysis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat, *seque lateribus tuis semper instituram juravit, cùm sui amoris vehementiam mihi patefecit. At Circe me totum habet, cæteras sperno. Reverà quid illa pulchrius?* Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris, Dearum libidinantium judex, si hanc in comparatione vidisset tam petulantibus oculis, & Helenen huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cœleste ac divinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitæ. Nec me contumeliæ lassant. Quod verberatus sum, nescio, quod ejectus sum, lusum puto; modò redire in gratiam liceat.

Hæc taliaque cum ideâ formosissimæ Circes ita meum concitarunt animum, ut torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quasi quandam imaginem:

sed

ſed inutiles adhuc fuerunt conatus. Sic pervicax *vexatio meam tandem fregit patientiam; & veneficium, quo eram contactus, Genio inimico exprobravi. Animo tamen collecto, inter Heroas antiquos, irâ Deorum olim inſectatos, conſolationem quærens in hæc erupi.*

Non ſolum me Numen, & implacabile Fatum
Perſequitur; prius Inachiâ Tirinthius irâ
Exagitatus onus cœli tulit: ante profanam
Junonem Pelias ſenſit: tulit inſcius arma
Laomedon: gemini ſatiavit Numinis iram
Telephus: & regnum Neptuni pavit Ulyxes.
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
Helleſpontiaci ſequitur gravis ira Priapi.

His tortus ſollicitudinibus anxiè noctem conſumpſi totam; & Giton, qui acceperat me cubuiſſe domi, cellulam intravit primo diluculo, meque licentioſius

vivere vehementer accusavit, dixitque familiam de mea agendi ratione valdè conqueri, rarissime ministeriis me adesse, & mihi fortasse funestum fore illud quod gerebam commercium.

His intellexi de meis negotiis illum esse commonitum, & aliquem domi fortè de me percontatum fuisse : quærere *igitur* à Gitone meo cœpi, num aliquis me quæsisset ? Nemo, inquit, hodie : sed hesterno die mulier quædam haud inculta januam intravit : cùmque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassasset, ultimo cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque serviles pœnas, si læsus in querela perseverasset.

Hæc vehementer me torserunt, novaque convitia in fortunam jeci, & nondum querelam finieram, cùm Chrysis intervenit, amplexuque effusissimo me invasit, &, Teneo te, inquit, qualem speraveram : tu desiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine extinxeris.

Chrysidis petulantiâ multum turbatus fui, & verborum blanditiis usus sum ut illam dimitterem : timebam enim ne rumores

mores

mores furentis ad aures Eumolpi pervenirent: nam à felicitate, ſuperbum Domini ſupercilium induerat. Omnem ergo adhibui induſtriam ut mitigaretur Chryſis: amorem finxi, blandè ſuſurravi: in ſummam ita diſſimulavi aſtutè, ut me amore captum crediderit. Expoſui quo in periculo uterque eſſemus, ſi mecum in cella deprehenderetur, Eumolpumque vel de minimo pœnas repetere. His auditis confeſtim exit, & eò celerius quod reducem videbat Gitona, qui paulò antequam illa me conveniſſet, exierat è cubiculo.

Vix egreſſâ, unus ex novitiis ſervulis ſubitò accucurrit, & mihi dominum iratiſſimum eſſe affirmavit, quod biduo jam officio defuiſſem; rectè ergo me facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam præparaſſem. Vix enim poſſe fieri, ut rabies iraſcentis ſine verbere conſidat.

Adeo turbatus, mœſtusque viſus ſum Gitoni, ut nihil mihi de muliere dixerit: de Eumolpo dumtaxat locutus eſt, juſſitque potius cum illo jocari, quàm agere ſeriò. Parui equidem, & tam hilari vultu ad eum acceſſi, ut non ſeverè, ſed feſtivè me exceperit: de Venere mihi propi-

tia cavillatus est: laudavit formam & elegantiam meam matronis omnibus acceptissimam: &, Non me latet, inquit, te à formosissima deperiri: at nunc, Encolpi, illud nobis in loco poterit prodesse: Phili ergo sustine personam, equidem quam suscepi sustinebo.

Adhuc loquebatur, cum intravit matrona inter primas honesta, Philumene nomine, quæ multas sæpe hæreditates officio ætatis exorserat, tum anus & floris extincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos ejus prudentiæ, bonitatique credere se & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summum, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quæ sola posset hæreditas juvenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat,

ut

ut illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam pene tragœdiam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra *commodatam* bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. Cùm ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ automata per clostellum miratur, accessi tentaturus an pateretur injuriam. Nec se rejiciebat à blanditiis doctissimus puer, sed numen inimicum ibi quoque *inveni*.

Non

Non tam graviter sustuli hanc debilitatem quàm pristinas: paulò post enim redierunt nervi, & repentè me sentiens valentiorem esse proclamavi: Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, ut scias me gratiosiorem esse quam Protesilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu Deorum beneficia tractat.

Hac ingenti gratia hilaritatem nobis concitante risimus prudentiam Philumenes, liberorumque experientiam in arte, illis quò ad nos nihil profuturam, sola enim hæreditatis spe puerum puellamque illa nobis prodiderat. Hinc igitur sordidum orbos senes circumveniendi modum apud me reputans, de nostræ præsentis fortunæ statu ratiocinandi occasionem nactus, commonui Eumolpum captando Captatores captari posse. Omnes, ajebam, nostræ actiones cum prudentia convenire de-

debent. Socrates Deorum hominumque judicio sapientissimus, gloriari solebat, quòd nunquam neque in tabernam conspexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat. Adeo nihil est commodius, quam semper cum sapientia loqui. Omnia ista vera sunt: nec ulli enim celeriùs homines incidere debent in malam fortunam, quàm qui alienum concupiscunt. Unde plani autem, unde levatores viverent, nisi aut locellos, aut sonantes ære sacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent. *Quamobrem Crotoniatæ tam lautè hactenus nos exceperunt; sed* ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam suam.

Modum excogitavi, inquit Eumolpus, quo nostros Captatores valdè sollicitos habeamus: simulque tabulas è perâ trahens sic ultimas legit voluntates.

Omnes qui in testamento meo legata

habent, præter *Libertos* meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si corpus meum in partes conciderint, & adstante populo comederint. Ne plus æquo exhorrescant, apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem suam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quæ jubeo, sed quibus animis devoveant spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant.

Cumque prima capita legeret, quidam magis Eumolpo familiares intrarunt cubiculum & in ejus manu tabulas testamenti conspicientes, ut fierent lectionis participes eum enixè rogarunt. Annuit ille subitò, & à primo ad ultimum recitavit. Hi verò audita necessitate cadaveris edendi non tralatitia propositione tristes admodum fuerunt. Sed excæcabat ingens fama oculos, animosque miserorum, *& illius ad aspectum tam humiles erant, ut de hac novitate conqueri non ausi fuerint. Ast unus ex eis nomine* Gorgias paratus erat exsequi, *dummodo diutiùs non exspectaret.* *Ad*

Ad hoc Eumolpus, De ſtomachi tui recuſatione non habeo, quod timeam, ſequeretur imperium, ſi promiſeris illi pro unius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem. Operi modò oculos, & finge te non humana viſcera, ſed centies ſeſtertiùm comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim ulla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur averſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, Saguntini oppreſſi ab Annibale, humanas edêre carnes: nec hæreditatem exſpectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quidquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantùm ne eſurirent. Cùm eſſet Numantia à Scipione capta, inventæ ſunt matres quæ liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. *Ultimò cùm ſola cogitatio humanæ carnis edendæ faſtidium creare poteſt, animum adverſum toto corde vincetis, ut legata immenſa, de quibus ſtatuo vobis, recipiatis.*

Has novitates propudioſas ita incompoſitè effudit Eumolpus, ut Captatores de il-

illius promissis diffidere cœperint, & statim dicta factaque nostra propius explorantes, suspicionibus experientiâ auctis, planos & levatores nos crediderint. Itaque qui majoribus impensis nos exceperant, invadere, & vindictam pro merito sumere, decreverunt. Sed Chrysis omnium machinarum particeps, Crotoniatarum in nos consilium mihi renunciavit, quo audito ita perterritus fui, ut illicò unà cum Gitone effugerim, relicto fatis iniquis Eumolpo: & paucis abhinc diebus accepi Crotoniatas indignantes quòd Veterator iste sumptibus publicis lautè diù alitus fuerat, Massiliotico more illum mactasse. Id ut intelligatis scitote, quod Massilienses, quoties pestilentia laborabant, unus se ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris, circumducebatur per totam civitatem cum execrationibus, ut in ipsum recciderent mala civitatis: & sic *de rupe* projiciebatur.

FINIS.